

Speciale

Forside til specialet

Afleveringsfrist (<i>sæt x</i>)	Januar: [Årstal]	Juni: [Årstal]	Andet: Juli 2020
Vejleder: Casper Sylvest		Institut: Historie	

Titel, dansk: Konceptualisering af koncentrationslejre**En komparativ konceptualisering af lejrtyper ved hjælp af Webers Idealtyper.****Titel, engelsk: Conceptualization of concentration camps****A comparative conceptualization of camp types using Weber's Ideal Types.****Min./max. antal typeenheder:** 144.000 – 192.000
(60 – 80 normalsider)

(1 normalside = 2400 typeenheder)

Din besvarelses antal typeenheder*:**187.864 tegn**

Du skal være opmærksom på, såfremt din besvarelse ikke lever op til det angivne (min./max) antal typeenheder (normalsider) vil din opgave blive afvist, og du har brugt et forsøg.

(sæt x) **Specialet må gerne i anonym form bruges i forbindelse med undervisning/
x vejledning af kommende specialestuderende****Tro og love-erklæring**

Det erklæres herved på tro og love, at undertegnede egenhændigt og selvstændigt har udformet denne eksamensopgave. Alle citater i teksten er markeret som sådanne, og eksamensopgaven, eller væsentlige dele af den, har ikke tidligere været fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng.

Læs mere her: http://www.sdu.dk/Information_til/Studerende_ved_SDU/Eksamen.aspx**Afleveret af:** Lau Hansen**Fornavn:****Lau****Efternavn:****Hansen****Fødselsdato:****20. 04. 1979*** Tælles fra første tegn i indledningen til sidste tegn i konklusionen, inkl. fodnoter. Tabeller tælles med deres antal typeenheder. Følgende tælles *ikke* med: resumé, indholdsfortegnelse, litteraturliste og bilag. Se i øvrigt eksamensbestemmelserne for disciplinen i studieordningen.

Konceptualisering af koncentrationslejligheder

**En komparativ konceptualisering af lejrtyper ved hjælp af Webers
Idealtyper.**

Taksigelse:

I forbindelse med dette speciale vil jeg gerne takke de personer, der har hjulpet mig med kritik, råd og vejledning og bistået mig med støtte og forståelse. I den anledning vil jeg gerne takke min vejleder Casper Sylvest, der har taget mit speciale selvom det ligger lidt uden for hans eget emneområde. Samtidig var det ham, der sporede mig ind på, at brugen af Webers idealtyper kunne være nyttig for mit speciale. Derudover vil jeg gerne takke mine medstuderende, der til de workshops vi har haft er kommet med god og konstruktiv kritik og gode råd til hvad jeg skulle forbedre. Det er Janne Schrøder Bødskov, Jacob Humlegaard, Pernille Leander Nielsen og Dennis André Fließ, der alle har været en positiv støtte til mit arbejde, og jeg håber da, at de også har kunne bruge min kritik og mine råd.

Derudover vil jeg gerne takke min forlovede, Allis Mortensen, der har måtte affinde sig med at jeg i mindre grad end sædvanligt har været meddelagtig i de daglige gøremål og i mindre grad har været selskabelig. Winnie Jørgensen og resten af vores omgangskreds skal have tak for diskussioner der har åbnet mine øjne for nye perspektiver på mit emne. Samtidig skal både Allis og Winnie have tak for hjælpen med korrekturlæsningen.

Indholdsfortegnelse

Taksigelse:	3
Indholdsfortegnelse.....	4
Abstract	7
1 Undersøgelsens formål.....	9
1.1 Problemformuleringen.....	10
2 Begrebsafklaring:	11
2.1 Koncentrationslejre	11
2.2 Autoritært styre	11
2.3 Liberale regimer:	11
3 Mine nedslag i koncentrationslejrenes historie.....	12
4 Metode og teori – Webers idealtyper:	12
4.1 Hvem var Weber?.....	12
4.2 Swedbergs argumenter for idealtyperne:.....	13
4.2.1 Hvem er Swedberg?.....	13
4.2.2 Hans argumenter:.....	13
4.3 Min forståelse af hvad Webers idealtyper er og hvad de kan bruges til:	14
4.3.1 Webers idealtyper, hvad er de, hvordan konstruerer man dem og hvordan bruger man dem?	14
4.3.2 Komparativ analyse:	16
4.3.3 Hvordan jeg arbejder med metoden:	18
4.4 Skematisk opstilling af eksempel.....	18
5 Forskningslitteraturen:	19
5.1 Mine primære kilder:	25
6 Analyse af nedbrydningslejrene.....	26
6.1 Basis for denne type lejre.....	26
5.2 Boerkrigen og hvad der gik forud	26
5.2.1 Opsamling på boerkrigens lejre.....	29
5.3 Lejre i kolonierne	29

5.3.1 Opsamling på de kenyanske lejre	32
5.4 Myanmars lejre for Rohingya-folket	32
5.4.1 Opsamling på Myanmars lejre	35
5.5 Skematisk fremstilling af idealtypen for nedbrydningslejre	35
6 Analyse af interneringslejre	36
6.1 Definitionen på interneringslejre.....	36
6.2 Interneringslejre for civile under Første Verdenskrig.....	37
6.2.1 Sammenfatning.....	39
6.3 2. verdenskrigs lejre for amerikanere med tilknytning til Japan	39
6.3.1 Sammenfatning.....	41
6.4 Amerikansk internering af flygtninge.....	41
6.4.1 Sammenfatning.....	46
6.5 Skematisk opstilling af idealtypen for interneringslejre	47
7 Analyse af opdragelseslejre	48
7.1 Hvad er en opdragelseslejr?.....	48
7.2 De sovjetiske lejre til opdragelse af politiske dissidenter	48
7.2.1 Sammenfatning af de sovjetiske opdragelseslejre	51
7.3 De kinesiske opdragelseslejre, <i>Laojiao</i> og lejrene for muslimer	51
7.3.1 Opdelingen af lejrene.....	51
7.3.2 Analyse af <i>Laojiao</i>	51
7.3.3 Sammenfatning af <i>laojiao</i>	54
7.4 Kinas lejre for muslimer	55
7.4.1 Sammenfatning	60
7.5 Skematisk opstilling af idealtypen for opdragelseslejre	60
8 Analyse af arbejdslejre	61
8.1 Hvad er en arbejdslejr?	61
8.2 De sovjetiske arbejdslejre	62
8.2.1 Sammenfatning af de sovjetiske arbejdslejre	64
8.3 De japanske arbejdslejre, herunder Comfort Women-lejrene	65
8.3.1 Arbejdslejrene	65

8.3.1.1 Sammenfatning.....	66
8.3.2 Comfort Women-lejrene	66
8.3.2.1 Sammenfatning.....	70
8.4 De kinesiske arbejdslejre, <i>Laogai</i>	70
8.4.1 Sammenfatning	72
8.5 Skematisk opstilling af idealtypen for arbejdslejre	72
9 Konklusion	73
9.1 Samlet skematisk fremstilling af idealtyperne	75
10 Perspektivering	76
10.1 Hybridlejrene	76
10.2 Debatten om detentions- og modtagecentre for immigranter.....	76
10.3 Hvad dette speciale byder ind med og hvor det kan finde anvendelse	77
Litteraturliste	78
Forskningslitteratur	78
Artikler	79
Andre online ressourcer.....	84

Abstract

This historical examination and classification of the different types of concentration camps are made with the use of Weber's Ideal Types, which are a method which identifies the common features of several instances of the same object, ideas or concepts and cultivate these to their purest form. This have been accomplished using Comparative analysis of the sources and the published studies of the different camps I have used. I have primarily used studies of the different camps, as the time have been limited for this project, so I have not been able to use primary sources. At the same time, the Corona crisis would have impaired my project if I were to go through archives to find the sources.

I have researched different types of camps ranging from the camps of the Anglo-South African war to the Soviet Gulag camps and the new camps in Myanmar and China as well as the American detention camps in an effort to gain the broadest possible knowledge of the camps and the features they share. I have not gone into a thorough analysis of the Nazi camps as there is already lots of studies that focuses only on them. It is by no mean an attempt to legitimize the Holocaust, but rather to ensure that the public attention to the camps may never decrease to avoid future genocides.

I have not examined refugee and Prisoner of War camps. This is due to both the limitation in size of the project and to the fact that none of these camps constitute concentration camps according to the definition presented by Andrea Pitzer in her book, *One Long Night*.

For each of the camps' common features I have identified the values of each feature for the creation of the Ideal Types for each camp type. I have worked with 4 types of camps: degradation camps, internment camps, reeducation camps and forced labor camps. These camps are analyzed through thorough close reading of the sources and then the values are extrapolated to their purest form, mostly the lowest possible denominator as it is this that characterizes the concentration camps in general. I have worked intensively with some of the less known camps including the newest camps and the British camps in Kenya during the Mau Mau uprising in 1952-59. These camps have - except for the American camps for immigrants - not stirred the public opinion and caused debate as other camps have done. Generally, I found that where a debate occurred the prime comparison made was to the Nazi concentration camps and occasionally to the Gulags. This means the public debate of the camps have happened on an unenlightened basis as to whether the camps really resemble the Nazi camps. It appears to me that among the academics there is a broader understanding of

the concept of concentration camps than among the public, but this informed view does rarely make it into the public debate. Even politicians use the common perception of concentration camps as equal to the Nazi camps, which tend to make the debate more emotional than factual. It seems to have been forgotten that the Nazis didn't come up with the concept of concentration camps, which the Spanish Colonial Power did during the uprising in Cuba 1895-98, but they did turn them into something far more sinister, but again they had prior examples to base their camps on, i.e. the camps for the Herero- and Nama-tribes in German South West Africa in 1904-08 and the Ottoman Genocide of the Armenians in 1915-19.

This is also my main motivation for conducting the research for this paper. I wish to enable a more nuanced debate about the camps and any new camps, which might be implemented in the future. At the same time the paper serves as a call to the public to pay attention to the development of such camps and to the historical researchers to pay attention to how former camps have developed and be aware of any signs that this is to happen again. I hope that these goals will be accomplished, but I realize it might take further research into such matters as camp development, the political context surrounding the creation of the camps and the camps which I have not examined for this project.

The main limitations for this project have been the size of the paper and the time allotted to the project, though I have been forced to skip one source due to the Corona crisis, as I haven't been able to pick it up at the library during lockdown.

1 Undersøgelsens formål

Formålet med denne undersøgelse er at analysere tilblivelsen af koncentrationslejre og deres brug siden Boerkrigen 1899-1902¹. Gennem undersøgelsen af forskellige lejrsystemer op gennem tiden vil jeg forsøge at kortlægge det historiske fænomen koncentrationslejre og vil tilvejebringe en fælles historisk forståelse, så den ensidige offentlige debat om lejrene kan nuanceres. Dette mener jeg, der er behov for, da den i dag har en tendens til at fokusere udelukkende på de nazistiske koncentrationslejre – og i mange tilfælde kun dødslejrene. I dag kender vi til flere lejrsystemer, der kommer tættere på de eksisterende end de nazistiske. Samtidig vil denne undersøgelse udfylde et tomrum i forskningen, da der ikke eksisterer forskningsværker, der sammenligner lejrsystemer ud fra deres funktion op gennem tiden og på tværs af såvel ideologier som landegrænser med henblik på at kategorisere/konceptualisere dem.

Jeg skal så understrege, at jeg på ingen måde ønsker at negligere Holocaust eller lignende tildragelser gennem denne undersøgelse. Den slags tildragelser er altid forfærdelige og kan på ingen måde undskyldes eller bortforklares og skal det heller ikke, men for at kunne undgå den slags fremover er det nødvendigt at debatten om lejre tager udgangspunkt i reelle lighedspunkter fremfor forestillede.

Et af de nyeste eksempler på skævvridningen af debatten er Europarådets Torturkomité's rapport over forholdene i bl.a. Udrejsningscenter Ellebæk². Denne rapport fik kristendemokraten Stig Grenov til at kalde Ellebæk en koncentrationslejr³. Rapporten modtog dog kritik fra flere eksperter, der mente at den ikke levede op til kravene for grundige undersøgelser, idet den udelukkende var baseret på interviews med de indsatte i centeret og ikke det personale fra kriminalforsorgen, der således kommer under anklage⁴.

Blandt de undersøgte lejrsystemer vil man kunne finde briternes lejre fra Boerkrigen, de nazistiske lejre (ikke dødslejrene), Gulag-systemet i de kommunistiske stater USSR og Kina, de lejre som de krigsførende lande (England og USA) oprettede i forbindelse med verdenskrigene, de lejre, der opstod under koloniernes kampe for selvstændighed, særligt i

¹Jensen, Ole Helmer: Boerkrigen i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 12. august 2019 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=48962>. Web.

² Arbejderens: Sønderlemmende kritik af Danmark fra Torturkomité i *Arbejderen*, Arbejderen.dk. Hentet 08.02.2020 fra <https://arbejderen.dk/indland/s%C3%B8nderlemmende-kritik-af-danmark-fra-torturkomit%C3%A9>. Web.

³ Grenov, Stig: Debat: Dementi. Kærshovedgård er ikke længere det tætteste, Danmark kommer på en koncentrationslejr i *Debat*, Kristeligt fagblad. Hentet 08.02.2020 fra <https://apps-infomedia-dk.proxy3-bib.sdu.dk/mediarkiv/link?articles=e78953ed>. Web.

⁴ Holst, Helene Kristine: International rapport om dansk udlændingecenter får hård kritik: Ensidig i *Nyheder*, Berlingske. Hentet 08.02.2020 fra: <https://apps-infomedia-dk.proxy3-bib.sdu.dk/mediarkiv/link?articles=e789addd>. Web.

Afrika (Kenya) og endelig de nyeste lejre i Asien (Myanmar og Kina) og de moderne amerikanske lejre for latinamerikanske emigranter.

Visse lejrsystemer vil have en meget begrænset kildemasse, såsom de kinesiske lejre for muslimer. Dette vil dog ikke forhindre mig i at prøve på at få dem sat ind i en kontekst så man vil kunne se hvilke af de tidligere lejrsystemer, de minder om. Jeg har valgt ikke at tage militære krigsfangelejre og deciderede flygtningelejre med i denne undersøgelse. Det har jeg gjort af den grund, at jeg fokuserer på lejre, der bevidst bliver skabt af en magtorganisation for at gennemføre en ikke-retslig indespærring af visse befolkningsgrupper. Samtidig ville det kræve mere plads end jeg har til min rådighed at skulle medtage de to typer lejre. Især i forbindelse med flygtningelejre er definitionen af dem svær, for den afhænger meget dels af den enkelte observatørs egne holdninger og dels af den politiske agenda hos den pågældende.

Jeg vil gå kildekritisk til værks, når jeg undersøger og udvælger mine kilder, da jeg ved, at noget materiale må anses som værende propaganda. Jeg vil benytte mig af øjenvidneberetninger (primære kilder) i den udstrækning det er muligt, men derudover forlader jeg mig overvejende på sekundærlitteraturen. Med hensyn til kilderne er jeg nødt til at tage forbehold overfor oversættelsesfejl i nogle tilfælde, da jeg ikke læser andre sprog end dansk, engelsk og tysk. I de tilfælde vil det være nødvendigt for mig at krydstjekke de fundne kilder med andre, der behandler emnet.

Min undersøgelse vil få karakter af en komparativ analyse, idet jeg udover at undersøge lejrsystemernes historie også undersøger de enkelte systemers brug og måden de er italesat på, både i samtiden og i eftertiden. For at definere de enkelte lejrsystemer vil jeg benytte mig af Webers idealtyper, der er som skabt til undersøgelser af denne slags. Hver af de konstruerede idealtyper får sit eget kapitel, der afsluttes med en diskussion af de undersøgte lejrsystemer, der falder ind under idealtypen, hvorefter de fundne lighedspunkter og forskelle trækkes frem i den endelige konklusion. Jeg vil bestræbe mig på at få analysen af hver lejrtype til at dække hele den periode, de har været brugt i. Rent faktisk betyder det at hvert analysekapitel vil indeholde en analyse af en af de tidligste lejre, en der falder i midten af lejrtypens historie og en af de seneste af den slags lejre.

Lejre, der fra starten af kan anses som hybrider mellem flere af de idealtyper jeg opstiller, vil blive behandlet i perspektiveringskapitlet.

1.1 Problemformuleringen

Min problemformulering bliver altså: Hvad er den historiske baggrund for de forskellige lejrsystemer gennem det lange 20. årh., hvordan kan vi konceptualisere de forskellige

lejrtyper og hvilken rolle spiller den historiske opfattelse af lejrene i den politiske og samfundsmæssige debat?

2 Begrebsafklaring:

2.1 Koncentrationslejre

Koncentrationslejre er defineret som indespærring af personer uden retsligt grundlag – ofte i forbindelse med en krise, enten af økonomisk eller politisk karakter. Som regel bliver lejrene oprettet af en regering, hvad enten det er en demokratisk, en totalitær eller en midlertidig regering. Fælles for alle koncentrationslejre er at indespærring er på ubestemt tid. Samtidig er der fælles indkvartering af de indsatte i alle tilfælde⁵. Lejrene kan både have til formål at omdanne modstandere af regimet til nyttige borgere (genopdragelse), sørge for arbejdskraft f.eks. til farlige arbejdspladser (arbejdslejre), skulle fjerne civilbefolkningen fra et konfliktområde dels i et forsøg på at fjerne modpartens støtte dels i et påstået beskyttende øjemed (nedbrydning) og endelig er der de lejre, der sigter på at fjerne en befolkningsgruppe – oftest i krig, så de ikke kan støtte fjenden (internering). I mange tilfælde er der dog betydelige overlap mellem lejrenes funktioner og især hvis de eksisterer over en længere periode⁶.

2.2 Autoritært styre

I denne opgave betragtes alle styreformer, der fungerer gennem et stærkt hemmeligt politi og forfølgelse af anderledestænkende, som et autoritært styre. Det gælder uanset om det er Chiles militærjunta, fascistiske/nazistiske regimer eller socialistiske/kommunistiske regimer. I et autoritært styre er magtbeføjelserne samlet hos en diktatorisk eller enevældig statsmagt, hvad enten dette er en person, en komité eller et parti. Retstilstanden vil bære præg af at visse rettigheder er begrænset i forhold til et frit regime, og militær og politi optræder ukontrolleret i forhold til at holde magthaverne ved magten. Ofte er parlamentet uden indflydelse, og magthaverne har en identitetsskabende ideologi, der skal forklare situationen. Det kan have en mere eller mindre total kontrol over samfundet.⁷

2.3 Liberale regimer:

Disse er demokratiske i en eller anden forstand. De er i hvert fald langt mere åbne end de autoritære regimer, og magten er mere decentraliseret. Retssikkerheden er høj, og der er ofte

⁵ Pitzer, Andrea: *One Long Night – A Global History of Concentration Camps*. Little, Brown and Company, 2017. Print. 474 s. p. 4-16.

⁶ Ibid. S. 5-8.

⁷ Lammers, Karl Christian: autoritære regimer i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 4. februar 2020 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=42375>. Web.

modstridende ideologier i parlament og regering. De borgerlige rettigheder bliver holdt i hævd, og der føres streng kontrol med statsmagtens magtapparat, altså militær og politi. Et demokratisk regime kan enten være præsidentielt eller parlamentarisk, men fælles for dem begge er det at regeringen er valgt af folket. Yderligere kan begge dele deles op efter hvorvidt styret er et flertalsdemokrati, der typisk findes i nationer med topartisystemer, eller konsensusdemokratier der typisk findes i et system med flere partier⁸.

3 Mine nedslag i koncentrationslejrenes historie

Jeg har valgt at begrænse mig til et udvalg af lejre, primært af hensyn til opgavens pladsbegrænsning. De første lejre jeg vil beskæftige mig med, er lejrene i Sydafrika under Boerkrigen 1899-1902. Opgaven vil også kigge på interneringslejrene under 1. verdenskrig, hvor det i særdeleshed er de engelske lejre, der vil være fokus på. De tidlige sovjetiske lejre vil blive undersøgt som et lejrsystem for sig, da de senere lejre adskilte sig meget fra disse. Der vil også være fokus på den japansk-amerikanske internering efter angrebet på Pearl Harbour, inden analysen af de lejre, der blev oprettet i Kenya i forbindelse med deres kamp for frihed og suverænitet. Herefter følger så en analyse af Kinas og Sovjetunionens lejre i kold krigsperioden. Til sidst vil analysen kigge på Myanmar og Kina.

Lejrtyper, der har udryddelse af en bestemt befolkningsgruppe som formål, vil jeg ikke behandle, men kan kort nævne, at heller ikke her var nazisterne de første til at bruge lejrene på denne måde⁹. De første lejre, der blev oprettet med dette formål, var lejrene i Tysk Sydvestafrika i 1904-1908, hvor herero- og nama-folkene på det nærmeste blev udsløget¹⁰. Senere brugte ottomanerne lejre i deres folkedrab på det armenske mindretal fra 1915-1919¹¹.

Af historisk perspektivering vil jeg kigge på hvordan de eksisterende detentionslejre og modtagecentre for immigranter debatteres i det offentlige rum. Jeg vil i den forbindelse undersøge om der er tale om en oplyst samfundsdebat. For at gøre dette vil jeg arbejde med Webers idealtyper. Samtidig vil jeg så kort komme ind på hybridlejrene, altså lejre der har træk fra flere idealtyper fra starten. Endelig vil jeg forklare hvor jeg ser mulighederne for at bruge specialets fund i forbindelse med samfundsdebatten.

4 Metode og teori – Webers idealtyper:

4.1 Hvem var Weber?

Max Weber blev født i 1864 i Erfurt, Preussen og døde 1920 i München, Tyskland. Han studerede ved Heidelberg Universitet fra 1882 til 1884, hvor han aftjente sin værnepligt i

⁸ Svensson, Palle: styreformer i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 4. februar 2020 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=166292>. Web.

⁹ Nielsen, Mads Bomholt: "Det 'glemte' folkemord i Tysk Sydvestafrika - mellem politiske fejder og historiske fakta" i *Kultur-samfund*, Videnskab.dk. Bragt 30. juni 2016, tilgået 17.02.2020 via: <https://videnskab.dk/kultur-samfund/det-glemte-folkemord-i-tysk-sydvestafrika-mellem-politiske-fejder-og-historiske-fakta>. Web.

¹⁰ Pitzel: OLN, s. 78-87.

¹¹ Ibid. s. 106-109.

Strassburg. Her mødte han historikeren Hermann Baumgarten, der fik stor betydning for Webers intellektuelle udvikling. Weber færdiggjorde sit studie i rets- og økonomisk historie ved universitetet i Berlin efter faderens ønske. Han havde dog et semester ved universitetet i Göttingen og blev gift i 1893. Han havde et undervisningsjob ved Berlins universitet og et år efter, i 1894, blev han professor i politisk økonomi ved universitetet i Freiburg. I 1896 blev han professor i Heidelberg. Hans første værker var studier af agrarøkonomien i forskellige sammenhænge. Tidligt i 1898 fik han et nervøst sammenbrud, der først var overstået i 1903. En af årsagerne til hans nervøse sammenbrud kan have været faderens død i 1897. Udover studier i sit fagområde, udarbejdede han den komparative teori om idealtyper i perioden 1904-1920. Idealtyperne blev først udviklet mens Weber havde sit virke i historie, men også i hans teoretiske og metodiske overvejelser indenfor sociologien vandt de indpas, og det var her de blev videreudviklet. Han udviklede dog aldrig en operationel udgave af teorien, dvs. han kobledede aldrig teorien sammen med en praktisk fremgangsmåde til at skabe disse idealtyper¹².

4.2 Swedbergs argumenter for idealtyperne¹³:

4.2.1 Hvem er Swedberg¹⁴?

Richard Swedberg er en svensk sociolog og Professor Eremitus ved Cornell University med særlig interesse i økonomisk sociologi, som han har været med til at gøre til et af de større underfelter indenfor sociologien. I forbindelse med dette har han arbejdet med en del økonomiske teoretikere, herunder Max Weber.

4.2.2 Hans argumenter:

Swedberg argumenterer for, at grunden til at Webers idealtyper ikke er blevet brugt til empirisk forskning indenfor sociologien, er at Weber ikke har været specielt præcis i sin formulering af, hvad en idealtipe er. Derudover har de forskere der har arbejdet med Webers ideer ikke været interesseret i at udvikle metoden, så den har kunne anvendes. Dette mener Swedberg skyldes at Weber i første omgang udviklede metoden til brug for historieforskningen, hvorefter han skiftede til sociologien. Swedberg mener dog, at vi i dag ved nok om idealtyper til at kunne bruge dem og mener at have udviklet en brugbar guide til hvordan de hhv. konstrueres og benyttes¹⁵.

Swedberg pointerer derudover følgende:

¹² Mitzman, Arthur: Max Weber I *Encyclopedia Britannica*, udg. Af Encyclopedia Britannica Inc. Tilgået den 16. februar 2020 via: <https://www.britannica.com/biography/Max-Weber-German-sociologist>. Web.

¹³ Swedberg, Richard: How to use Max Weber's Ideal Types in sociological Analysis. *Journal of Classical Sociology* 2018, vol. 18 (3).

¹⁴ Cornell University: "Richard Swedberg" under *The Department of Sociology*. Tilgået 12.03.2020 via: <https://sociology.cornell.edu/richard-swedberg>. Web.

¹⁵ Swedberg. S. 181.

at det er umuligt at skabe en perfekt idealtype, der for alvor fanger essensen af de virkelige hændelser. Dette er heller ikke idealtypens formål.

Det er vigtigt ikke at forveksle den udviklede idealtype, der er brugt i analysen med den virkelighed, der analyseres.

Du kan og skal ikke tvinge virkeligheden ind i en idealtype med djævlens vold og magt, dvs. er der store afvigelser mellem det undersøgte og idealtypen, så er der sandsynligvis problemer med idealtypens konstruktion eller det undersøgte passer ganske enkelt ikke ind.

Det er ikke muligt at skabe et helt perfekt system af socialvidenskabelige koncepter og på den måde skabe en deduktiv videnskab, da verden er i konstant forandring og der hele tiden dukker nye felter op, som kan undersøges.

De idealtyper, der bruges til daglig, er ikke kompatible med dem, vi skaber til videnskabelig forskning, da de første ofte er forvirrende og selvmodsigende¹⁶. De idealtyper, der skabes til videnskabelige undersøgelser, er mere afgrænsede, og deres udvikling er baseret på faktisk viden, der så er destilleret til deres reneste element.

4.3 Min forståelse af hvad Webers idealtyper er og hvad de kan bruges til:

Som jeg forstår Webers idealtyper, så består de af en række elementer, der først er fundet gennem en komparativ analyse af kilderne og derefter rendyrket. Med rendyrket mener jeg, at hvert element er fremstillet i sin mest ekstreme form. Her kan man f.eks. se på forplejningen i koncentrationslejrene. Hovedreglen var at der var utilstrækkelige rationer af mad med dårligt ernæringsindhold. Derfor kan elementet forplejning i idealtyperne være sulterationer, selv om dette ikke behøvede at være en bevidst strategi fra dem, der oprettede lejrene. Idealtyperne er som skabt til opgaver hvor man ønsker at kategorisere emner, der er næsten ens, men som alligevel har distinkte forskelle. Dermed er det altså en tilgang, der kræver en komparativ analyse for at kunne kategorisere emnerne. Hvad emnerne og dermed idealtyperne indeholder af elementer kræver en historisk undersøgelse.

4.3.1 Webers idealtyper, hvad er de, hvordan konstruerer man dem og hvordan bruger man dem?

Webers idealtyper er et godt værktøj, når man skal sammenligne forskellige begivenheder eller tildragelser. De supplerer den komparative analyse ganske udmærket og kan både bruges

¹⁶ Swedberg, S. 184.

af sociologer og historikere. Særlig velegnet er de til klassificerende undersøgelser, hvor idealtyperne kan bruges som kategorier.¹⁷

Weber udviklede først idealtype-metoden til brug for historie, hvor ikke kun meningen men også værdier spillede en væsentlig rolle. Dette ændrede sig da han gik over til at forsøge at bruge dem i en sociologisk analyse. Her forsvandt fokuset på værdierne nemlig. Den historiske idealtipe kan, ifølge Schultz, kun bruges indenfor historiske analyser.¹⁸ Det lader til at der ikke er nogen af de to former for idealtyper, som Weber udviklede, der kan bruges på tværs af fagene. Weber peger på en grundlæggende forskel mellem naturvidenskaberne og de humanistiske fag eller de kulturelle videnskaber som han kalder dem. De sidste arbejder nemlig med mennesker der tillægger deres handling betydning og som har værdier, som de handler efter. Derudover bestræber naturvidenskaberne sig gerne på at sætte generelle love op, hvor de humanistiske videnskaber undersøger individuelle fænomener. Weber gør det også klart, at for ham er begreber værktøjer i stedet for resultater¹⁹. For Weber var begreberne kultur og mening tæt forbundne. Han så kultur som et værdiladet begreb, men også som en meningsdanner²⁰. Weber er den forsker, der i størst grad har anvendt metoden²¹.

Når først idealtyperne er konstrueret skal de holdes op mod virkeligheden. For eksempel vil en undersøgelse af forskellige typer af koncentrationslejre medføre konstruktionen af en række idealtyper, der er baseret f.eks. på lejrenes funktioner. Holder man disse op mod virkelige lejre, vil man kunne klassificere de fleste lejre under idealtyperne, selvom der vil være nogle der falder udenfor²².

Man konstruerer dem ved at identificere fællestræk fra de undersøgte emner, som man så rendyrker. Undersøger man for eksempel raceopfattelser vil den "ariske" race være kendetegnet ved: Blondt hår, blå øjne, veltrænet, sund og høj. Arbejder man med dødslejre, vil man kigge på: Industrialiseret udryddelse, overbefolket indkvartering, krematorie, politisk beslutning om udryddelse af en given befolkningsgruppe, bevæbnede sadistiske vagter, ingen rationer, ventetid, tortur, hårdt arbejde og medicinske eksperimenter. Som man kan se, er de enkelte eksempler dannet af elementer der er gået igen i forskellige beskrivelser af emnerne. De er så skrevet ind i deres mest ekstreme form. Det er det Weber kalder rendyrkelse af elementerne i idealtypen²³. Som historiker er man nødt til at tænke på, at disse idealtyper ikke eksisterer eller har eksisteret, men netop er konstrueret gennem analyser af kilder og

¹⁷ Ibid. S. 189.

¹⁸ Ibid. S. 182.

¹⁹ Ibid. S. 183.

²⁰ Ibid. S. 184.

²¹ Ibid. S. 190.

²² Ibid. s. 191.

²³ Ibid. s.185 & 187. Weber, Max: The Methodology of Social Science. The Free Press, 1949. S. 103.

forskningslitteratur, hvor fællestræk er blevet isoleret og rendyrket for at skabe elementet i idealtypen²⁴.

Webers idealtyper åbner op for en mere systematisk klassificering af for eksempel koncentrationslejrssystemer, politiske eller økonomiske systemer²⁵. Det man bruger dem til, er at sammenligne for eksempel lejrene med de enkelte idealtyper og kategorisere dem. Der vil givetvis forekomme lejre f.eks., der er svære at placere, idet de kan dele visse træk, men dette må man så drøfte i analysen og redegøre for hvorfor disse lejre ikke hører til i én kategori²⁶. Oplever man at en lejr, f.eks. de amerikanske interneringslejre for flygtninge, ikke falder ind under en forventet idealtipe, det kunne f.eks. være samme kategori som de nazistiske kz-lejre, som de oftest bliver sammenlignet med, så er det med stor sandsynlighed, fordi de reelt set ikke ligner hinanden²⁷.

4.3.2 Komparativ analyse²⁸:

Ideen med komparativ analyse er at undersøge forskelle og ligheder mellem nært beslægtede fænomener. Det kan være avisers dækning af en given begivenhed, fagforeningers arbejde eller som i mit tilfælde kendetegnene for de enkelte typer af koncentrationslejre. Med dette udgangspunkt bliver den komparative analyse ikke den bærende metode i min opgave men snarere et værktøj til at bruge den bærende metode. Uden den komparative analyse ville jeg have svært ved at finde de fællestræk, der er nødvendige for at jeg kan udvikle idealtypen af hver type koncentrationslejr. Den form for komparativ analyse jeg vil benytte mig af, er den diakrone analyse, hvor man f.eks. kigger på hvordan koncentrationslejrene er blevet beskrevet til forskellige tider²⁹.

Når man anvender komparativ analyse, er det – uanset hvilken af de to former, man bruger – nødvendigt at sætte analysen ind i en kontekst. Dog er det af størst betydning ved analyser over en længere periode og ved tværnationale analyser, da der vil være kulturelle forskelle ved den slags analyser, der har en betydning for resultatet af analysen³⁰. Jensen viser i sit forsøg på at skabe en model for kontekstbaseret, tværnational komparativ analyse, hvordan institutioner og lignende ikke eksisterer i et tomrum, men påvirkes af det samfund de eksisterer i³¹. Det kan derfor være brugbart at determinere forskellene på de undersøgte

²⁴ Swedberg. S. 184.

²⁵ Ibid. S. 184 & 189. Weber: The Methodology. S. 100-103.

²⁶ Swedberg, s. 191. Weber: The Methodology. S. 106-107.

²⁷ Swedberg. S. 184 & 188.

²⁸ Asklund, Kasper og Barbara Kjær-Hansen: *Analyse af sprog og kultur – en arbejdsbog til studieområdet på HHX*. Systimeibog, udgivelsesår ukendt. Tilgået 27.01.2020 via: <https://so1.systime.dk/index.php?id=frontpage&cmd=toC>. lbog.

²⁹ Ibid. S. 124.

³⁰ Jensen, Per H.: *Kontekstuelle og tværnationale komparative analyser*. August 2006. Tilgået 27.01.2020 via: https://www.researchgate.net/publication/277035006_Kontekstuelle_og_tværnationale_komparative_analyser/citations. Web. S. 30.

³¹ Ibid. s. 33.

samfund, da dette vil give en bedre forståelse af hvordan handlingsmønstre og reaktionsmønstre udvikler sig under specifikke omstændigheder³². Det kan derfor være nyttigt at skabe nogle strukturelle rammer f.eks. for styreformer, statslig mentalitet og syn på omverdenen. F.eks. vil både nazisme, socialisme og de sydamerikanske militærjuntaer hører ind under en stærkt autoritær styreform, mens kolonimagterne – trods en til tider mere demokratisk styreform – ikke anser den lokale befolkning i kolonierne som værende i stand til at regere sig selv. Endelig er den statslige mentalitet og dermed også statens syn på omverdenen i høj grad sammenhængende. Alt dette bliver ydermere påvirket udefra, f.eks. af krig, diplomatiske kriser, handelsrelationer og lignende. Man skal dog være opmærksom på at selv om styresystemer minder om hinanden, er det ikke givet at de udvikler sig ens. Det kan f.eks. afspejle sig i den måde, koncentrationslejre bliver brugt og italesat på indenfor det enkelte samfund³³.

Problemet med den hidtidige rigide opdeling af de komparative analyser er at man ikke kan udelukke at der er andre elementer, der påvirker de undersøgte fænomener, som man ikke får taget tilstrækkeligt højde for. Et eksempel her kan være den sociale mekanisme, der gjorde at tyskerne i 1933 så nazisterne som et forsvar mod kommunismen, hvad der muliggjorde nazisternes lejre senere³⁴. For at få disse elementer med er man derfor nødt til at konstruere en forståelsesramme, der kan dække så meget som muligt af det samfund de undersøgte fænomener optræder i. Her kan man lade tidligere forskning definere samfundets mekanismer, da en fuldstændig kortlægning af dette vil kræve et værk for sig selv. På denne måde kan man få klarhed over om der eksisterer fundamentale forskelle på ellers ens samfundsstrukturer og hvad disse forskelle måtte have af betydning. I mit tilfælde vil det betyde at jeg skal kigge på, hvordan retssystemet er bygget op, hvordan samfundsstrukturen er bygget op og hvilke teknikker til fastholdelse af magten, der er præcedens for i de forskellige samfund. Alle disse dele vil kunne forklare brugen af, udviklingen af og typen af koncentrationslejre, som det pågældende samfund implementerer.

Hvis man f.eks. kigger på Sovjetunionen, så havde tsaren gennem lang tid benyttet sig af eksil til politiske modstandere. Et andet element i tsarens retssystem var idømmelsen af tvangsarbejde – ofte i afsidesliggende områder som Sibirien – en form for internt eksil med et økonomisk element. Begge disse ting gjorde det til noget naturligt at bolsjevikkerne også kort efter deres magtovertagelse benyttede sig af lejre, fjernt fra regeringssædet og den brede offentlighed³⁵. Når man laver den komparative analyse, risikerer man at stå med nogle

³² Ibid. s. 34.

³³ Ibid. s. 38-39.

³⁴ Ibid. s. 39.

³⁵ Ibid. s. 40.

punkter, der ikke passer ind i resten af billedet. Jensen kalder disse punkter for ”misfits”, der sjældent bliver kommenteret på. Dette er dog vigtigt for at give det mest korrekte billede af analysen. Man bør dog være opmærksom på at der kan være reelle ”misfits”, dvs. afvigelser, der rent faktisk signalerer et skred i samfundets værdier. Disse skred er man som forsker også nødt til at tage højde for og søge at forklare. Man kan dog ikke bruge kontekst-baserede komparative analyser til at afgøre om et system er bedre end et andet. Dette skyldes netop at man betragter hvert system i dets egen kontekst og dermed laver en selvstændig analyse af hvert system. Om resultatet så er decideret sammenligneligt, er et åbent spørgsmål³⁶. Jeg skal bruge den komparative analyse til at identificere forskelle og ligheder mellem forskellige lejrssystemer på tværs af tid, nationer og ideologier og holde disse systemer op imod idealtyperne.

4.3.3 Hvordan jeg arbejder med metoden:

Mit arbejde med metoden sker gennem en nærlæsning af samtlige mine kilder, hvor jeg gennem kritisk komparative analyser finder sammenfald mellem forskellige lejre og på den måde identificerer fællestræk, der gælder for den type lejre. For eksempel fandt jeg ud af at de første tre lejrssystemer, som Pitzer behandler, havde fælles træk i form af formål, rationer, indkvartering og følgepolitik. Der var dog også tilfælde hvor trækkene ikke blev delt af alle lejrene, men da Webers idealtyper kræver rendyrkning af elementerne, blev disse træk medtaget. Det vil sige, at mens der ikke blev rapporteret om tortur i lejrene i Cuba eller Sydafrika, så bliver det fremhævet at amerikanerne i stor udstrækning benyttede sig af tortur i kampen mod oprørerne på Filippinerne. Derfor er et af trækkene for den lejrtype jeg kalder nedbrydningslejre tortur, mens andre træk er formål, rationer, indkvartering og følgepolitik. Denne måde at arbejde med kilderne på kræver en meget grundig læsning af dem og en god analytisk forståelse.

4.4 Skematisk opstilling af eksempel

Kvalitet/type	Nedbrydning
Indstifter	Aktør i væbnet konflikt, militæret, paramilitære enheder
Formål	Via de civile, nedbrydelse af kampviljen hos fjenden
Indkvartering	Ingen
Forplejning	Sulterationer
Sanitet	Manglende
Indsatte	Civile, politiske modstandere
Vagter	Bevæbnede

³⁶ Ibid. s. 43-44.

Tortur	Ja
Navneopråb	Nej
Ledsaget af	Ødelæggelse af den agrare infrastruktur, politisk undertrykkelse
Tvangsarbejde	Nej
Daglig ledelse	Administration underlagt militære myndigheder, hemmeligt politi og paramilitære enheder

5 Forskningslitteraturen:

Som allerede nævnt er der endnu ikke gjort noget forsøg på at inddеле de forskellige koncentrationslejre i kategorier efter funktion og vilkår. Faktisk er det begrænset, hvad der er skrevet af komparative fremstillinger af lejrene. Dan Stone og Andrea Pitzer kommer tættest på ved at have skrevet hver deres kronologiske oversigt over lejrene.

Dan Stone er professor i moderne historie og leder af Holocaust Research Institutet på Royal Holloway Universitet i London. Udover at være specialist i Holocaust er han en idehistoriker, der primært beskæftiger sig med komparative studier af folkedrab, antropologisk historie, fascistisk historie, den kulturelle historie bag den britiske højrefløj og historisk teori³⁷.

Stones bog, *Concentration Camps: A very short Introduction*³⁸, er som titlen antyder en meget kort og derfor også overfladisk introduktion til koncentrationslejrenes historie. Den koncentrerer sig mest om at præsentere os for de lejre, der har eksisteret og mindre om hvordan forholdene var i dem, hvorfor de blev oprettet og hvordan de er blevet opfattet, både da de eksisterede og siden hen. Jeg kommer ikke til at bruge dette værk i specialet, men det er taget med, da det er et af de få, der kigger på koncentrationslejre som et samlet fænomen.

Andrea Pitzer er en journalist, der elsker at bringe glemt historie frem i lyset. Hun er blevet en ekspert, der ofte bliver citeret og udspurgt omkring lejre, når man skal finde en historisk parallel til dem³⁹. Pitzers bog, *One Long Night – A Global History of Concentration Camps*, er langt mere omfattende og går noget mere i dybden med baggrundene for lejrene og forholdene i dem end Browns, selvom hun i hvert fald for de senere lejre koncentrerer sig meget om hvorvidt der blev anvendt tortur i lejrene. Hun ser også på, hvordan lejrene blev italesat både den gang og senere. Hun skaber så at sige en udviklingskronologi for lejrene, hvorfor hun på visse tidspunkter springer meget mellem de forskellige lejre, blot for at holde kronologien. Det vanskeliggør læsningen af de senere kapitler i forhold til at uddrage

³⁷ Royal Holloway University of London: "Professor Dan Stone" I *Researchers*. Tilgået 12.03.2020 via: https://pure.royalholloway.ac.uk/portal/en/persons/dan-stone_92b20c65-3f9e-4c7e-a084-622b74836e62.html. Web.

³⁸ Stone, Dan: *Concentration Camps: A very short Introduction*. Oxford University Press, 2019. E-book.

³⁹ Bio: "Andrea Pitzer" på [andrapitzer.com](https://andrapitzer.com/bio/). Tilgået 12.03.2020 via: <https://andrapitzer.com/bio/>. Web.

informationer om de enkelte lejre, men til gengæld kommer man virkelig bag om lejrene og får et indblik i hvordan de fungerede og hvordan livet var i dem, da langt de fleste af hendes lejrschildringer er baseret på vidneudsagn. Dette værk bliver et bærende værk for mit arbejde, da jeg kan bruge det til at holde op mod mit eget kildemateriale, når jeg skal analysere lejrene. Hun kigger også på, hvad der skete i omverden der havde relation til lejrene i Sydafrika. Her er det især de tyske lejre i Tysk Sydvestafrika 1904-07⁴⁰, der påkalder sig opmærksomhed, idet de er rettet mod udryddelsen af to oprørske stammer.

Da jeg gerne vil dybere ind bag nogle af lejrene, har jeg været nødt til at kigge på forskningslitteratur, der kun omhandler enkelte lejre også. De spænder fra van Heyningens bog om lejrene under Boerkrigen til artikler i sønderjyske tidsskrifter om interneringen af dansksindede i Slesvig-Holsten under 1. verdenskrig.

Elizabeth van Heyningen er en sydafrikansk socialhistoriker med særlig interesse for medicinens sociale historie og koloniale kvinders historie. Hun har undervist ved Departementet for Historiske Studier ved Cape Town University⁴¹ og har skrevet værket *The Concentration camps of the Anglo-Boer War – A social History*⁴², der beskriver livet og især de medicinske og sociale udfordringer i både de sorte og hvide lejre under Boerkrigen.

Bogen arbejder meget med samtidige kilder, hvilket desværre giver den en social skævvridning, da det var de færreste fattige boere, der kunne læse og skrive, og det var oftest de mere velstående boer kvinder, der blev interviewet af folk som Emily Hobhouse⁴³, da de var tættest på hendes egen stand. Heyningen gør meget ud af at beskrive, hvordan maden var, hvordan de generelle forhold i lejrene var og hvilke medicinske udfordringer der var. Samtidig beskriver hun også hvordan lejrene blev omtalt den gang og hvordan det senere nationalistiske hvide styre brugte lejrene som en martyrfortælling, der skulle skildre nationens tilblivelse. Hun kigger også på de tiltag i slutningen af krigen, der skulle gøre de besejrede boere til loyale britiske borgere.

For at få så fuldkomment et sammenligningsgrundlag som muligt vil jeg nu kigge lidt på litteraturen om de internerede dansksindede sønderjyder under 1. verdenskrig. Jeg har fundet to artikler, der begge bygger på beretninger fra de internerede og deres omgangskreds. Det overrasker mig lidt, at der ikke er anstillet yderligere undersøgelser angående dette emne, men det skyldes nok at selv om det var grænseoverskridende for de involverede, så forsvandt deres

⁴⁰ Pitzer: *One long night*, s. 78-85.

⁴¹ "Elizabeth van Heyningen" I *Our Authors*. Tilgået 12.03.2020 via: <https://www.jacana.co.za/our-authors/1912-elizabeth-van-heyningen>. Web.

⁴² Heyningen, Elizabeth Van: *The Concentration camps of the Anglo-Boer War – A social history*, Johannesburg, Jacana Media (pty) Ltd, 2013. Print.

⁴³ Emily Hobhouse præsenteres senere under de primære kilder.

fortælling i det hav af lidelser som krigen førte med sig. Endnu en mulig grund til at der ikke har været så meget opmærksomhed omkring dette emne, kan være den forholdsvis korte internering på op til flere uger.

Mogens Rostgaard Nissen er arkiv- og forskningsleder i Forskningsafdelingen hos Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig og har skrevet artiklen *De danske civilfanger under Første Verdenskrig*⁴⁴. Den fortæller om de knap 300 dansksindede der sad interneret i starten af krigen. Artiklen fortæller om baggrunden for interneringerne, der stod på fra 31. juli 1914 til december samme år⁴⁵. Tyskerne skelnede under interneringen mellem to typer internerede, de politiske og de farvandskyndige⁴⁶. Der nævnes lidt om forplejningen og indkvarteringen, men ellers er fokuset på reaktionerne, både fra de dansksindedes side, men også fra de forskellige tyske myndigheders side, der helt klart ikke var enige om, hvordan man skulle gribe situationen an.

René Rasmussen er uddannet historiker fra Aarhus Universitet og museumsdirektør ved Museum Sønderjylland – Sønderborg Slot⁴⁷. Han brænder for formidlingen af Sønderjyllands historie og har skrevet den anden artikel, *Interneringerne i Flensborg ved Første Verdenskrigs udbrud*⁴⁸, hvori han viser at de, der blev interneret i Flensborg Amt for det meste, var ansat i den dansksprogede presse. Den belyser også, hvordan de tysksindede reagerede på arrestationerne. Også interneringens improviserede karakter kommer til udtryk, bl.a. gennem det faktum, at fangerne selv måtte rekvirere mad udefra – mod betaling⁴⁹. De civile myndigheder ønskede dog at sørge for, at de internerede ikke led unødigt overlast, mens det var de militære myndigheder, der stod for bevogtningen⁵⁰.

Søfolk og fiskere blev ligeledes arresteret, angiveligt fordi tyskerne var bange for at de ville sælge deres viden om farvandene til briterne. Han beskriver også hvordan indkvarteringerne skiftede fra arresten til forskellige skoler, hvilket tydeligt viser at det hele var en improviseret handling, som da også meget snart endte. Enkelte sønderjyder forsøgte at trække interneringen i langdrag med vilje, da de ellers risikerede at blive indkaldt til den tyske hær.

⁴⁴ Nissen, Mogens Rostgaard: "De danske civilfanger under Første Verdenskrig" i *Sønderjyske Årbøger 2014*, red. Af Mikkel Leth Jespersen, Hans-Ole Mørk, Anne Marie Overgaard, Mogens Rostgaard Nissen, Hans Schultz Hansen og Mads Mikkel Tørsleff. Historisk Samfund for Sønderjylland, 2014. Print.

⁴⁵ Ibid. S. 124.

⁴⁶ Ibid. S. 130.

⁴⁷ Danmarkshistorien.dk: "René Rasmussen" ved Aarhus Universitet. Tilgået 12.03.2020 via: <https://danmarkshistorien.dk/om-os/forfattere/rene-rasmussen/>. Web.

⁴⁸ Rasmussen, René: *Interneringerne i Flensborg ved Første Verdenskrigs udbrud i Sydslesvigsk Forening for Flensborg Amt – Julen 2014*. Sydslesvigsk Forening for Flensborg Amt, 2014. Print.

⁴⁹ Ibid. S. 132.

⁵⁰ Ibid. S. 133.

En af de måder dette kunne opnås på var ved at nægte at underskrive en erklæring, som tyskerne krævede man underskrev⁵¹.

Anne Applebaum er journalist og historiker, der har haft et massivt fokus på forholdene i de tidligere østbloklønde, en interesse, der nok er blevet grundlagt ved hendes dækning af kommunismens kollaps i 1989-91⁵². Hun argumenterer for at bolsjevikkerne allerede fra starten havde planer om at benytte sig af lejre til politiske modstandere. Dette gør hun i *Gulag – historien om de sovjetiske straffelejre*⁵³. Det oprindelige formål med disse bolsjevistiske lejre var at genopdrage potentielle ”fjender” til nyttige samfundsborgere og gerne gennem arbejde⁵⁴. Senere blev lejrene brugt af Stalin til at hjælpe med at få den sovjetiske industrialisering i gang, og det var da også i den periode, at lejrene var størst. Der er gode beskrivelser af de forskellige lejre, deres formål, forholdene i dem og hvordan de blev præsenteret udadtil, før de blev mørklagt og hvordan man i Sovjetunionen opfattede dem. Applebaum gør også meget ud af at kigge på hvordan formålet med lejrene harmonerede med virkeligheden, ligesom hun går i dybden med vejen til lejrene for de millioner af sovjetborgere, der havnede dér.

Et andet punkt hun fokuserer meget på, er de befolkningsgrupper, der blev sendt til lejrene i Stalins forsøg på at gøre Sovjetunionen så homogent som muligt og samtidig fjerne risikoen for, at en invaderende fjende ville kunne finde støtte blandt visse befolkningsgrupper. Hun referer meget til Alexander Solsjenitsyn, der var en af de første tidligere indsatte, der berettede om vilkårene i Gulag-lejrene. I det hele taget fremstår hendes fremstilling af Gulag-systemet som et velgennearbejdet og godt struktureret stykke historieforskning. Gulag-systemet er et af de lejrssystemer, jeg får svært ved at kategorisere, da det har en løbende udvikling gennem årene fra 1917 til kort før Sovjetunionens sammenbrud i 1991, men det kan evt. løses ved at dele det op i faser, hvor Applebaums værk bliver til god nytte med hensyn til inddelingen af disse faser.

Det var dog ikke kun de autoritære stater, der oprettede koncentrationslejre for fremmede under krig. John Howard er Professor Eremitus ved King’s College, London. Hans studieområder omfatter visuelle kulturstudier, miljøets påvirkning af mennesker, køns- og seksualitetshistorie samt raceadskillelse⁵⁵. Han behandler i sin bog *Concentration camps on the Home Front – Japanese Americans in the House of Jim Crow* de amerikanske

⁵¹ Ibid. S. 134.

⁵² ”Anne Applebaum” på [anneapplebaum.com](https://www.anneapplebaum.com/). Tilgæet 12.03.2020 via: <https://www.anneapplebaum.com/>. Web.

⁵³ Applebaum, Anne: *GULAG – historien om de sovjetiske straffelejre*. Nørhaven Book, Viborg; 2004. Print.

⁵⁴ Ibid. S. 14.

⁵⁵ King’s College, London: ”John Howard” på *King’s People*. Tilgæet 12.03.2020 via: <https://www.kcl.ac.uk/people/professor-john-howard>. Web.

interneringslejre for amerikanere af japansk oprindelse. Han går i dybden med forholdene i lejrene, rationer og politikken bag interneringen. Der er ikke så stort fokus på hvordan lejrene blev opfattet udenfor USA, men internt i USA bliver der fokuseret på kritikken af lejrene. Der er også stort fokus på dem, der hjalp de internerede. Der kigges på den måde hvorpå de japansk-amerikanske indsatte gjorde livet i hverdagen til noget nær et almindeligt liv⁵⁶. Jeg har taget disse lejre med for at vise at også de liberale regeringer kan gribe til udenomsretslige interneringer. Samtidig er det for at kunne perspektivere til de interneringslejre, der er i brug i dag til flygtninge fra Mellem- og Latinamerika.

Therkel Stræde er lektor i moderne tysk historie ved Syddansk Universitet og har modtaget Congressional Citation af USA's Repræsentanternes Hus for særlige fortjenester indenfor Holocaust-forskning og -uddannelse. Han er den forsker i Danmark, der har størst viden om Holocaust⁵⁷.

De mest prominente lejre er nazisternes fra magtovertagelsen til 1945 som siden 2. verdenskrig har domineret debatterne om senere lejre. Særligt har der været en tendens til at man hovedsageligt har fokuseret på dødslejrene, når man har draget paralleller mellem lejrene. Det værk, jeg benytter mig af, er redigeret af Therkel Stræde og hedder *De nazistiske koncentrationslejre – Studier og bibliografi*⁵⁸. Det er en antologi og den behandler de forskellige aspekter af koncentrationslejrene. Også receptionen udenfor Det Tyske Rige bliver behandlet i værket. Jeg har valgt denne bog blandt et hav af bøger om de nazistiske koncentrationslejre ud fra en anerkendelse af at Therkel Stræde er den danske forsker, der ved mest om dette felt, så derfor borger hans redigering af bogen for dens kvalitet. Beslutningerne om at skabe lejrene og behovet for hemmeligholdelse er velkendte. Dødslejrene er for mig et udslag for en bevidst politik, hvor målet er udryddelse af bestemte befolkningsgrupper. Dermed går de videre end definitionen på en koncentrationslejr gør, da denne kun går på interneringen af personer i lejre uden retsligt grundlag. Selvom dette også var tilfældet i dødslejrene, så var formålet her den totale destruktion snarere end internering.

Yuki Tanaka er professor ved Hiroshima Peace Institute, Hiroshima City University, Japan. Han har skrevet den provokerende bestseller *Hidden Horrors: Japanese War Crimes in World War 2* og været historisk rådgiver på BBC-serien *Horrors in the East*⁵⁹.

⁵⁶ Howard, John: *Concentration Camps on the Home Front – Japanese Americans in the House of Jim Crow*. The University of Chicago Press, 2008. Print.

⁵⁷ Forskerportal: "Therkel Stræde" ved SDU. Tilgået 12.03.2020 via: <https://portal.findresearcher.sdu.dk/en/persons/therkel>. Web.

⁵⁸ Stræde, Therkel (red.): *De nazistiske koncentrationslejre. Studier og bibliografi*. Syddansk Universitetsforlag, 2009. Print.

⁵⁹ Tanaka, Yuki: *Japan's Comfort Women Sexual Slavery and Prostitution during World War II and the US Occupation*. Taylor & Francis Group, 2001. E-book. S. v. af introduktionen.

I sin bog om de japanske lejre for Comfort Women gør Tanaka alt for at illustrere forholdene i dem. Samtidig påpeger han dog, at voldtægter hører med til krig, og at alle soldater kan tage del i den slags overgreb. Han gør også meget ud af at pointere at selv de allierede førte streng kontrol med prostituerede under 2. verdenskrig i et forsøg på at hindre spredningen af kønssygdomme og forhindre overgreb på de civile kvinder nær militærlejrene. Han gør meget ud af at vise læseren hvordan kvinderne blev rekrutteret til lejrene, herunder det skred der fandt sted fra rekrutteringen af professionelle prostituerede i de første år til tvangsrekruttering af unge kvinder i krigens sidste år⁶⁰. Dette værk er bærende for min analyse af disse lejre.

Caroline Elkins er professor i historie ved Harvard University og har specialiseret sig i afrikanske og afrikansk-amerikanske studier. Hun er kendt for sit fokus på Kenyas løsrivelseskamp og forsoningen efterfølgende. Derudover har hun forsket i de metoder briterne har anvendt for at nedkæmpe oprør i deres kolonier⁶¹.

Elkins gør i sin bog *Britain's Gulag – The Brutal End of Empire in Kenya*⁶² meget ud af at skitsere briternes omfattende forholdsregler overfor Mau Mau bevægelsen i Kenya. Hun beskriver hvordan lejrstrukturen var i det både hun og de samtidige britiske embedsmænd der havde med det at gøre betegner som en *pipeline*. Samtidig er hun meget god til at vise hvordan den britiske befolkning og store dele af det britiske parlament blev holdt i uvidenhed om kolonistyrets metoder i kampen mod frihedsbevægelsen. Hun baserer sit værk på interviews med overlevende fra lejrene og har grundet dette en høj grad af troværdighed. En ting der yderligere understreger hendes troværdighed, er hendes beskrivelse af hvor svært det har været at få foretaget disse interviews, og den modstand der i mange tilfælde har været mod at stå frem. Endelig beskriver hun også de problemer de overlevende har haft med at få briterne til at erkende overgrebene og yde erstatning for dem.

Azeem Ibrahim er en forskningsprofessor ved Strategic Studies Institute, US Army War College og direktør for Center for Global Policy, Washington DC⁶³. Han argumenterer i sin bog, *The Rohingyas – Inside Myanmar's Hidden Genocide* for at undertrykkelsen af Rohingya muslimerne i Rakhine-regionen af Myanmar er tæt på at udvikle sig til et folkedrab. Han beskriver lejrene som folket⁶⁴ er interneret i, og hvordan de har mistet alle rettigheder.

⁶⁰ Tanaka, s. 1-3.

⁶¹ Harvard University: "Caroline Elkins" I *Department of History, Harvard University*. Tilgået 16.03.2020 via: <https://history.fas.harvard.edu/people/caroline-elkins>. Web.

⁶² Elkins, Caroline: *Britain's Gulag – The Brutal End of Empire in Kenya*. Jonathan Cape, London; 2005. Print.

⁶³ Azeem, Ibrahim: "Azeem Ibrahim". Tilgået 15.05.2020 via: <https://www.azeemibrahim.com/>. Web.

⁶⁴ Jeg refererer her til Rohingya muslimerne da de er en distinkt etnisk gruppe i Rakhine-regionen.

Bogen er et opråb til det internationale samfund om at være sig sit ansvar bevidst og ikke vende det blinde øje til som de gjorde i Rwanda i 1990'erne. Bogen er samtidig et studie i hvordan man forbereder et folkedrab over en lang årrække, og hvordan religiøs ekstremisme kan kobles sammen med ekstrem nationalisme. Beskrivelsen af lejrene gør denne bog værdifuld for min opgave, for den viser, hvor svært det kan være at klassificere lejrene uden et eksisterende teoretisk grundlag for klassificeringen. Det er vigtigt at bemærke at Myanmar's regering og store dele af det internationale samfund ser lejrene som flygtningelejre, mens Ibrahim nok er tættere på med hans karakteristik af lejrene som hhv. fængsler og koncentrationslejre. Lejrene står officielt under beskyttelse af Myanmar's sikkerhedsstyrker, militæret og politiet; men som jeg vil komme ind på i min analyse er det en tveægget beskyttelse⁶⁵.

5.1 Mine primære kilder:

De primære kilder jeg kommer til at arbejde med, er dels erindringsværker fra overlevende, dels artikler med interviews. Blandt erindringsværkerne er Emily Hobhouses værk om lejrene i Sydafrika⁶⁶, Alexander Solsjenitsyns roman *En dag i Ivan Denisovitjs liv*⁶⁷, *16 år i Sibirien - Erindringer*⁶⁸, *Voices from the Gulag*⁶⁹ og *Krigshelvede*⁷⁰.

Emily Hobhouse var en britisk velfærdsforkæmper, der blev mest kendt for sin indsats for at skabe bedre forhold i de britiske lejre i Sydafrika. Hun lagde blandt andet pres på den britiske regering for at få dem til at erkende, at lejrene reelt set var koncentrationslejre. Hendes pres fik regeringen til at ændre politikken i og omkring lejrene, men desværre for sent for mange. Hun fortsatte sit velgørende og sociale arbejde både under og efter 1. verdenskrig, hvor især mange kvinder og børn i Centraleuropa nød godt af nødhjælp fra hendes kontor. Hun havde under hele 1. verdenskrig været en hårdnakket modstander af krigen⁷¹.

Alexander Solsjenitsyn er selv en tidligere indsat i de sovjetiske lejre og den roman, jeg bruger i min analyse, er delvist baseret på hans egne oplevelser. Efter hans frigivelse fra lejrene har han kæmpet for at bringe Gulagsystemet frem i lyset, både i det tidligere

⁶⁵ Ibrahim, Azeem: *The Rohingyas – Inside Myanmar's Hidden Genocide*. C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd., 2016. Print.

⁶⁶ Hobhouse, Emily: *The British Concentration Camp Scandal – An Exposé og the Treatment of Boer Women and Children During the South African War by One of its Most Vociferous Opponents*. Oakpast Ltd., 2017. Print

⁶⁷ Solsjenitsyn, Alexander: *En dag i Ivan Denisovitjs liv*. 2. udg. 6. oplag. Gyldendals Tranebøger, 1976. Print.

⁶⁸ Rachlin, Israel og Rachel: *16 år i Sibirien - Erindringer*. Gyldendals Paperbacks, 1988.

⁶⁹ Gheith, Jehanne M. og Kathrine R. Jolluck: *Gulag Voices – Oral Histories of Soviet Incarceration and Exile*. Palgrave Macmillan, 2011. Print.

⁷⁰ Nørup, Ingrid: *Krigshelvede – 3½ år i japansk krigsfangelejre*. Frihedsmuseets Venners Forlag, 1999. Print.

⁷¹ "Emily Hobhouse" i *New World Encyclopedia*. Tilgået 12.03.2020 via:

https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Emily_Hobhouse#References. Web.

Sovjetunionen og overfor omverdenen⁷². At jeg har valgt en roman i stedet for hans bøger om Gulag-øhavet skyldes, at jeg var nødt til at aflevere disse inden jeg havde nærlæst dem grundigt nok og ikke har kunne låne dem igen grundet Coronakrisen. Til gengæld havde jeg selv romanen liggende og besluttede mig for at bruge den i stedet for.

6 Analyse af nedbrydningslejrene

6.1 Basis for denne type lejre.

Idealtypen for denne type lejre er primært baseret på de første egentlige koncentrationslejre: Weylers lejre på Cuba, de amerikanske lejre i Phillippinerne og de britiske lejre i Sydafrika⁷³. De fællestræk jeg har identificeret ud fra den metodiske beskrivelse er: Indstifter, Formål, Indkvartering, Forplejning, Sanitet, Indsatte, Vagter, Tortur, Navneopråb, Ledsaget af, Tvangsarbejde og Daglig ledelse. De er sammenfattet i skemaet sidst i kapitlet. Dette er elementerne der rummer de rendyrkede tilstande, hvilket betyder at der ikke nødvendigvis har været anvendt tortur i alle lejre under denne kategori, alle lejre under denne kategori har ikke nødvendigvis haft bevæbnede vagter, men alle har de været drevet af en magtorganisation under regeringen med vidtstrakte beføjelser til at knuse enhver modstand, reel eller opfattet⁷⁴.

De tre lejrsystemer jeg kigger på i forhold til denne idealtipe, er lejre som historien af en eller anden årsag har glemt. Der er ikke meget litteratur at opspore om briternes lejre i Kenya, hvad der jo fjerner den offentlige bevidsthed om dem, og det samme gælder lejrene for Rohingyaerne i Myanmars Rakhine-provins, som medierne ikke er opmærksomme på. Disse sidste lejre eksisterer den dag i dag, men bliver ikke nævnt i medierne og slet ikke i forhold til andre lejre. Boerkrigens lejre er nok de lejre i denne analyse der er mest velkendte - ikke mindst på grund af personer som Emily Hobhouse, den britiske politiske opposition og deres rolle som identitetsskabende for det hvide apartheidstyre i Sydafrika.

5.2 Boerkrigen og hvad der gik forud

Lord Kitchener⁷⁵, der havde været et vigtigt værktøj i den britiske kolonisering af Sudan, var fra 1900 den øverstkommanderende for de britiske styrker i Sydafrika. Det var ham, der traf beslutningen om officielt at indføre den totale krig mod boerne, hvad der førte til opførelsen af koncentrationslejrene. Lord Roberts⁷⁶ havde dog forinden givet ordre til beslaglæggelse af boernes husdyr og afbrændingen af ikke kun gårdene, men også afgrøderne på markerne, men ikke til oprettelse af lejrene⁷⁷. Kitchener videreførte den brændte jords taktik, men tilføjede lejrene som et nyt element i den totale krig⁷⁸.

⁷² Solsjenitsyn, s. 5-7.

⁷³ Pitzer: OLN. S. 20-30, s. 324-354 og Stræde, s. 46-47.

⁷⁴ Pitzer: OLN. S. 22.

⁷⁵ "Horatio Herbert Kitchener, 1st Earl Kitchener" i *Encyclopædia Britannica*. Tilgået 12.03.2020 via: <https://www.britannica.com/biography/Horatio-Herbert-Kitchener-1st-Earl-Kitchener>. Web.

⁷⁶ Hobhouse, s. 11-13.

⁷⁷ Pitzer: OLN. S. 27, 28 & 44.

⁷⁸ Ibid. S. 27, 28 & 44.

Lord Roberts var kendt som Helten fra Khandahar under den 2. anglo-afghanske krig, hvor han tillagde sig stor hæder, og for sin indsats i Sydafrika og var øverstbefalende for de britiske styrker ved den anden Boerkrigs udbrud. Han var af blandet engelsk-irsk afstamning, hvad der gjorde, at han var ilde set i den regulære hær på grund af det irske blod, der flød i ham. Derfor startede han sin militære karriere i den hær, der tjente East India Company⁷⁹. Han forsøgte at dæmme op for krigens ødelæggelser, men kunne samtidig ikke tolerere et væsentligt aspekt ved guerillakrig, nemlig at den lokale civilbefolkning ydede såvel efterretnings- som materiel støtte til guerillaerne. Derfor blev det mere reglen end undtagelsen at gårde som tilhørte boere blev ødelagt – ofte på meget spinkelt grundlag⁸⁰.

Kitcheners lejre i Sydafrika fulgte Weylers, Bells og Smiths eksempler på den totale krig. Som tidligere var det guerillakrigens indførelse, der var årsag til den totale krig⁸¹.

General Valeriano Weyler var den spanske general og guvernør over Cuba, der introducerede verden for koncentrationslejrene. Han havde fået frie hænder til at knuse det cubanske oprør. For at gøre dette flyttede han 300.000 cubanere ind bag pigtrådshegn, men han sørgede ikke for at der var proviant nok til dem⁸². Da den spanske premierminister døde, var kritikken af hans krigsførelse så kraftig at han måtte nedlægge sit embede. Samtidig havde han mistet nogle af sine styrker, da der var brug for dem til at slå et oprør på Philippinerne ned⁸³.

General Jacob F. Smith var en af de amerikanske generaler der overtog kampen mod de filippinske oprørere fra spanierne. Hans ansvarsområde var øen Samar, hvor oprørerne var gået over til guerillakrigsførelse. Dette førte til at Smith indførte den totale krig mod den filippinske befolkning, herunder indførelsen af koncentrationslejre. Dette skabte et paradoks da amerikanerne havde indledt krigen mod Spanien som følge af Weylers totale krig på Cuba. Smith stoppede dog ikke ved koncentrationslejrene, men brugte også tortur i udbredt grad. Dette førte til at han blev stillet for en krigsret og tvunget til at træde tilbage⁸⁴.

I Batangas og Laguna provinserne opererede general J. Franklin Bell⁸⁵. De civile i disse provinser blev samlet i koncentrationslejre, der var omgivet af ”free-fire zones”, hvad der betød at filippinske civile, der blev set i disse zoner kunne skydes uden risiko for soldaterne. Sideløbende med interneringen af civilbefolkningen blev den agrare infrastruktur ødelagt gennem en ”brændt jords” strategi⁸⁶.

I Sydafrika var det Kitcheners og lord Robert⁸⁷s håb, at boer kommandoerne, når de så, hvordan deres familier led, dels som følge af den brændte jords taktik, dels som følge af opholdet i lejrene, grundet mændenes oprør mod det britiske imperium, ville nedlægge

⁷⁹ ”Frederick Roberts, 1st Earl Roberts” fra *Wikipedia.org*. Tilgået 18.03.2020 via:

https://en.wikipedia.org/wiki/Frederick_Roberts,_1st_Earl_Roberts. Web.

⁸⁰ Hobhouse, s. 13-24.

⁸¹ Pitzer: *One Long Night*. S. 20 & 43.

⁸² *Ibid.* S. 26.

⁸³ ”General Valeriano Weyler” I *The World of 1898: The Spanish American War*. Tilgået 12.03.2020 via:

<https://www.loc.gov/rr/hispanic/1898/weyler.html>. Web.

⁸⁴ ”Philippine-American War” I *Encyclopædia Britannica*. Tilgået 12.03. 2020 via:

<https://www.britannica.com/event/Philippine-American-War>. Web.

⁸⁵ Hos Pitzer bliver han til Ball.

⁸⁶ ”American atrocities” I *Philippine-American War*, Wikipedia. Tilgået 12.03.2020 via:

https://en.wikipedia.org/wiki/Philippine%E2%80%93American_War#American_atrocities. Web.

⁸⁷ Hobhouse, s. 11-13.

våbnene. De baserede dette håb på de forudgående erfaringer med den totale krig, som spanierne og amerikanerne havde gjort sig. Dog gik de ikke lige så langt som amerikanerne, der jo anvendte tortur. Det jeg nu vil påvise, er hvordan briternes brug af lejrene udviklede sig og adskilte sig fra tidligere.

Denne tilgang kom til udtryk, dels gennem en række formelle meddelelser og domme, udstedt af de britiske militære myndigheder⁸⁸. Boerkrigen startede i 1899 og varede indtil 1902, men det var først under Kitcheners kommando fra 1900 at den systematiske brug af lejre blev almen praksis. Fra 31. maj 1900 var Orange River kolonien underlagt undtagelsestilstand og alle, der pr. 14. juni samme år stadig kæmpede mod briterne i området ville blive betragtet som oprørere og behandlet derefter⁸⁹. Fra 16. juni samme år stod alle gårde i omegnen af saboterede offentlige bygninger og infrastrukturer til at blive brændt ned og beboerne blev betragtet som krigsfanger ud fra den tanke, at sabotørerne måtte have fået hjælp fra disse. Denne strategi blev snart anvendt mod alle gårde, der var ejet af boere. Samtidig begyndte briterne at samle de civile boere i lejre, der i første omgang blev beskrevet som flygtningelejre⁹⁰.

Lejrene var fra starten underlagt militæret⁹¹, hvilket betød at de kun fik det overskydende materiale som hæren kunne undvære. Det vil sige, der manglede telte⁹², der var ikke nok proviant, og der var ingen lægestab i lejrene, da hæren ikke kunne afse medicinsk personale til disse⁹³. Der blev dog ikke udøvet tortur i lejrene, når man ser bort fra sulten⁹⁴, men de var bevogtet af bevæbnede soldater⁹⁵. I enkelte af lejrene blev hårdt arbejde brugt som straf for brud på reglementet i lejren⁹⁶. Langt ind i krigen var de sanitære forhold elendige⁹⁷, og rationerne var mindre end de rationer soldaterne fik, som heller ikke var tilstrækkelige⁹⁸.

Fra den civile lejradministration tog over i 1901, blev forholdene bedre, der blev sørget for bedre og mere mad, der blev etableret sygepleje – herunder undervisning af unge kvindelige boere, så de selv kunne virke som sygeplejersker⁹⁹, de sanitære faciliteter blev forbedret og man begyndte at sørge for at de indsatte havde noget at få tiden til at gå med¹⁰⁰.

Det sidste var dog primært i et forsøg på at gøre boerne til loyale britiske borgere. Disse forhold gælder dog kun for de hvide lejre, lejrene for de indfødte havde endnu værre vilkår, da de blev anset for at være anden rangs borgere. Selv soldater der deltog i afbrændingerne af gårdene, fandt strategien grusom og unødvendig, og enkelte skrev hjem til medierne og protesterede over den britiske hærs adfærd¹⁰¹. Fælles for begge typer lejre er dog, at de officielt blev omtalt som flygtningelejre, men protester fra bl.a. Emily Hobhouse, der i

⁸⁸ Ibid. s. 26-32.

⁸⁹ Ibid. s. 24.

⁹⁰ Ibid., s. 24-25, 46-58, 128.

⁹¹ Ibid. S. 20-33.

⁹² Ibid. S. 29.

⁹³ Ibid. S. 28-29.

⁹⁴ Ibid. s. 209-12.

⁹⁵ Pitzer: OLN. S. 54-78, Hobhouse, s. 52-3, 176-7.

⁹⁶ Hobhouse. S. 242

⁹⁷ Pitzer: OLN. S. 30.

⁹⁸ Ibid. S. 186-9.

⁹⁹ Heyningen, s. 208-234, Hobhouse, s. 194.

¹⁰⁰ Ibid. S. 253.ds

¹⁰¹ Hobhouse, s. 20-24, 30-32.

særdeleshed protesterede over den ikke-retslige indespærring af nonkombattanter i lejrene, vilkårene i lejrene og den mangelfulde administration af disse¹⁰², fik ændret betegnelsen. Hun gjorde det nu ikke alene, men havde god støtte fra Labour, der var i opposition til såvel regeringen som krigsførelsen. Blandt andet var hendes protester over og beskrivelser af de lejre, hun fik lov til at besøge, en medvirkende årsag til oprettelsen af Ladies Committee¹⁰³, der skulle undersøge forholdene og komme med anbefalinger til forbedring af disse. Dog kom hun ikke selv med i komiteen grundet hendes kendte opposition til lejrene.

Hun gør også meget ud af at påpege boernes noble natur, deres evne til at modstå hårde kår og deres modvilje mod at klage over deres tilværelse¹⁰⁴.

5.2.1 Opsamling på boerkrigens lejre

Briterne førte en hårdhændet brændt jords politik, der skulle fjerne guerillaernes (boer kommandoernes) eksistensgrundlag og deres efterretningsnetværk. Ofte blev gårdene tilhørende de kæmpende mænd brændt ned hvorved kvinder og børn blev hjemløse og uden mulighed for at brødføde sig selv. Fra Kitchener overtog kommandoen i 1900 blev disse kvinder og børn samlet i lejre under militærets opsyn. Kitchener og krigsministeriet betragtede disse lejre som flygtningelejre, der var oprettet af rent humanitære årsager. Sandheden var dog at den brændte jords taktik og konfiskation af afgrøder og dyr havde skabt flygtningestrømmen. Samtidig afleverede hæren ikke mere til driften af lejrene end de absolut var nødt til, da det skulle trækkes ud af deres egne ressourcer. Først i 1901, da den civile administration tog over, begyndte forholdene at blive bedre. Lejrene var stadigvæk bevogtet, men de sanitære forhold blev gradvist bedre, og rationerne blev større. Dette skete på grund af kraftige protester over den britiske politik, som kritikerne hævdede, egentlig var en ikke-erklæret krig mod boernes kvinder og børn.

5.3 Lejre i kolonierne

Det næste eksempel på en nedbrydningslejr står briterne også for ca. 60 år senere. På dette tidspunkt havde nazisternes lejre vist hvad brugen af koncentrationslejre kunne føre til, men i kampen for koloniherrødmme og mod kommunismen blev denne viden ofret. Den britiske regering i perioden kunne ikke påberåbe sig uvidenhed, da koloniministeriet var fuldt vidende om det der skete, som den nærmere analyse vil vise.

I årtierne efter 2. verdenskrig begyndte en lang række af tidligere kolonier at kæmpe for at opnå selvstændighed. I nogle tilfælde blev dette udlagt som et resultat af den ideologiske kamp under den kolde krig, men oftere var det tegn på kolonistyreets manglende hensyntagen

¹⁰² Heyningen. S. 181-286.

¹⁰³ Hobhouse, s. 242.

¹⁰⁴ Hobhouse, s. 370-3.

til de koloniseredes ønsker. Kolonimagterne brugte lejre til at forsøge at knægte disse oprørsbevægelser, selv om de i mange tilfælde kun gjorde bevægelserne stærkere gennem en brutal adfærd overfor de civile.

Elkins skriver i sit værk, at briterne hurtigt tyede til metoder, der ikke lod nazisterne noget tilbage¹⁰⁵. Det skete allerede under Winston Churchills tredje regeringsperiode og senere under Anthony Eden, helt reelt i perioden fra 1952-59¹⁰⁶. Metoderne der blev brugt kunne i første omgang føres tilbage til Weylers rekonzentrationspolitik, der sigtede på at fjerne civilbefolkningen fra et konfliktområde for på den måde at fjerne guerillaens støtte. Briterne gjorde dette ved at opføre beskyttede landsbyer – en strategi, de havde brugt før og også skulle bruge senere¹⁰⁷.

Samtidig virker det som om de bevidst valgte at føre en udsultningsstrategi mod oprørsbevægelsen, idet både lejrene såvel som de beskyttede landsbyer var overbefolkede. For de beskyttede landsbyers vedkommende blev disse oprettet i de reservater, hvor Kikuyu-folket, der udgjorde kernen i Mau Mau-bevægelsen, blev koncentreret. Her var jorden allerede udpint efter års intensivt agerbrug¹⁰⁸.

Vagtpersonalet i såvel lejrene som i reservaterne bestod dels af loyale afrikanere og dels af hvide farmere, da der ikke var nok politi- og militærfolk til at varetage bevogtningsopgaverne sideløbende med kampene mod Mau Mau-bevægelsen¹⁰⁹. Samtidig var det også vagtpersonalet og de hvide farmere der i høj grad stod for forhørene og de såkaldte *screeninger*, hvor tilhængere af oprørsbevægelsen blev udpeget¹¹⁰. Forhørene fandt sted under anvendelse af tortur og tæsk¹¹¹. Særligt yndet var kastration af de mandlige mistænkte og forskellige seksuelle overgreb mod de kvindelige mistænkte¹¹².

Store dele af Kikuyu-folket blev sat til at udføre tvangsarbejde, da det fandt sted både i lejrene og i de beskyttede landsbyer. Når overbefolkningen af lejrene blev for voldsom oprettede briterne nye lejre. De samlede så en arbejdskommando i lejrene, der blev sendt til lokaliteten for den nye lejr. Her skulle de så opføre denne. Det vigtigste for bevogtningen var at få etableret pigtrådshegnet omkring lejren, indkvartering, køkken og sanitære faciliteter til sig selv, og først derefter blev arbejdskommandoen sat til at opføre barakker, sanitære

¹⁰⁵ Elkins. S. 117 og 137-8.

¹⁰⁶ Ibid. S. 304 og 309.

¹⁰⁷ Ibid. S. 29, 237 og Pitzer: OLN, s. 267-73.

¹⁰⁸ Elkins. S. 58 og 237 og Pitzer: OLN, s. 302-4.

¹⁰⁹ Pitzer: OLN. S. 29.

¹¹⁰ Elkins. S. 56-7, 63-6, 162-5, 251-2 og 274.

¹¹¹ Pitzer: OLN. S. 20-40. Stræde, s. 46.

¹¹² Elkins. S. 63-6, 90, 225-7, 251-2, 274 og Pitzer: OLN. S. 296-300.

installationer og køkken til dem selv¹¹³. Udover tortur tyede briternes koloniale officerer også til drab i særlige tilfælde i kampen for at knække Mau Mau-bevægelsen¹¹⁴.

I alle lejre og landsbyer gjaldt det at de sanitære installationer ikke var beregnet til det antal mennesker der var på hver lokalitet. Det førte til epidemier, særligt når det blev kombineret med mangel på rent vand og utilstrækkelige rationer¹¹⁵.

Generelt så briterne stort på menneskerettighederne hos de mistænkte oprørere. For dem var det vigtigere at opretholde koloniherrømmet end at stå ved deres tilslutning til menneskerettighedskonventionerne. Selv retsvæsnen blev sat ud af spillet, især da guvernøren erklærede Kenya i undtagelsestilstand, hvorved overgrebene ikke var i strid med internationale konventioner. Churchill vidste, at forholdene i Kenya var under al kritik, men alligevel lod han det fortsætte¹¹⁶. Kolonistyret, altså guvernøren og koloniministeriet, forsøgte febrilsk at skjule forholdene, herunder de katastrofale sanitære forhold. Det blev dog sværere og sværere for regeringen at benægte forholdene, idet særligt de politiske fanger, der sad i Lokitaung lejren, fik kontakt dels til pressen, dels oppositionen og dels regeringsmedlemmerne¹¹⁷. Oppositionen, som bestod af Labour, var imod den førte politik i Kenya og forsøgte at dæmpe op for magtmisbruget ved at skille det kenyanske politi og sikkerhedsstyrkerne fra de centrale kolonimyndigheder¹¹⁸, men dette faldt til jorden, da guvernøren modarbejdede det. Også de kirkelige organisationer kritiserede den politik, der blev ført i Kenya og i særdeleshed den amnesti, der gjaldt alle kriminelle handlinger begået af koloniadministrationen før 1955¹¹⁹. Dog skete der ikke det store på trods af kritikken for den offentlige mening i Storbritannien bekymrede sig ikke om Kenya, da den kolde krig og truslen om atomkrig havde forrang¹²⁰.

Fra slutningen af 1955 var det til en vis grad lykkedes briterne at knække Mau Mau-bevægelsen – selv om de ikke fik knækket alle¹²¹. Grundet den førte politik vandt briterne godt nok krigen mod Mau Mau-bevægelsen, men de mistede alligevel Kenya som koloni. De britiske arkitekter bag politikken gik fri, men Kenyas første regering sad tilbage med regningen og splittelsen, for der var stadig en hvid overklasse i landet, en overklasse der i høj grad havde været involveret i overgrebene¹²².

¹¹³ Elkins, s. 90, 117, 143, 225-7 og Pitzer: OLN, s. 309-15.

¹¹⁴ Elkins, s. 90.

¹¹⁵ Elkins, s. 58, 137-8 og 143.

¹¹⁶ Ibid. s. 304

¹¹⁷ Ibid. s. 205-6, 275, 296-7 og 334-5.

¹¹⁸ Stræde, s. 47. Elkins. S. 56-7,63-6, 162-5, 251-2 og 274.

¹¹⁹ Ibid. S. 275-77 og 280-1.

¹²⁰ Ibid. S. 309.

¹²¹ Ibid. S. 314.

¹²² Ibid. S. 353.

5.3.1 Opsamling på de kenyanske lejre

Briternes fremfærd overfor Mau Mau-bevægelsen i Kenya viser med al ønskelig tydelighed at selv regimer som anses for liberale, kan benytte sig af ekstreme metoder i bestræbelserne på at opretholde magten. Briternes adfærd var ikke enestående, ligesom deres problemer heller ikke var det, og særligt franskmændene viste også en særdeles brutal side under kampene i Algeriet, der til sidst førte til at de opgav kolonien. Analysen viser os også, at selv om en regering har tilsluttet sig menneskerettighedserklæringerne, så kan og vil disse blive tilsidesat, så længe det anses for at være i nationens interesse, f.eks. gennem erklæringen af undtagelsestilstand, der rent midlertidigt kan bruges til at sætte de nævnte erklæringer ud af kraft. Samtidig viser det os også at de ansvarlige for den førte politik forsøger at mørklægge konsekvenserne af politikken og samtidig fralægge sig ansvaret. Her tænker jeg i særlig grad på Koloniministeriet i London og guvernøren i Kenya, der i høj grad slap for at stå til regnskab for lejrene og forholdene i disse, herunder torturen af mistænkte Mau Mau-tilhængere. Også amnestien for koloniale embedsmænd, der måtte have udført ulovlige handlinger før 1955, hører under denne mørklægning og fralæggelse af ansvaret.

5.4 Myanmars lejre for Rohingya-folket

Som de ovenstående analyser har vist har denne type lejre en tendens til at dukke op igen og igen, men man kunne formode at det ikke ville gå upåttalt hen i en så globaliseret verden som i dag. Desværre er dette tilfældet for den næste gruppe af lejre, der kun har været omtalt i beskeden grad i den vestlige og internationale presse.

Siden 1824, året for den første anglo-burmesiske krig, har Rohingya-folket i Rakhine-provinsen haft det svært. De er i al den tid blevet betragtet som hjemmehørende i Bangladesh i stedet for Myanmar, og denne opfattelse har haft bred folkelig opbakning¹²³. En af grundene til dette er at Rohingya-folket er muslimer mens størstedelen af Myanmars befolkning er buddhister¹²⁴. Det er lykkedes for ekstreme buddhistiske kredse at koble buddhismen op på den burmesiske nationalitet¹²⁵, hvad der er med til yderligere at fremmedgøre muslimerne¹²⁶.

¹²³ Ibrahim, s. 4.

¹²⁴ Ibrahim, s. 129-37.

¹²⁵ Myanmar hed tidligere Burma og derfor kaldes folket burmesere. Navnet Myanmar stammer fra det burmesiske skriftsprog og har en over 800 år lang historie. Mundtligt kaldes landet dog Bama, og briterne døbte det Burma efter koloniseringen i 1886 og bekræftede dette ved landets selvstændighed i 1948. Fra 1989 besluttede militærstyret at fjerne sporene fra den britiske kolonisering og landet fik nu navnet Myanmar. Kilde: nabr og krja: " Navneforvirring: Myanmar eller Burma?". *TV2 nyheder*, 28. sep. 2007. Tilgået 15.04.2020 via: <https://nyheder.tv2.dk/article.php/id-8784661%3Anavneforvirring-myanmar-eller-burma.html%27%27%27%27%27A%3D0>. Web.

¹²⁶ Ibrahim, s. 99-111.

Selve Rakhine-provinsen er etnisk delt mellem et nordligt muslimsk mindretal og et sydligt buddhistisk flertal¹²⁷.

Rohingya-folket har ikke haft fulde borgerrettigheder siden Burma blev selvstændigt i 1948, men op til 1962 anså regimet ikke Rohingya som værende forskellige fra andre etniske grupper. Dog sker det store holdningskred først i 1974, og siden da har Rohingyaerne gradvist mistet flere og flere rettigheder¹²⁸. Rent politisk mistede Rohingyaerne deres stemmeret efter militærpartiets valgnederlag i 1990, et valgnederlag, der dog blot medførte yderligere undertrykkelse af oppositionen¹²⁹.

Forfølgelsen af Rohingya bliver orkestreret af ekstremistiske buddhistiske munkegrupper og Rakhines regionale etnisk burmesiske parti, der dels fører en undertrykkelsespolitik, der minder om nazisternes¹³⁰ og dels fører en bosættelsespolitik i de tidligere muslimske områder af provinsen, der minder meget om Israels bosættelsespolitik i Gaza og på Vestbredden, om end det i Rakhine i højere grad medfører fordrivelse af de bosiddende og anvendelsen af disse som tvangsarbejdere i forbindelse med opførelsen af de nye bosættelser. Regeringen og militæret - stadig to sider af samme sag i Myanmar, går aktivt ind i forfølgelsen af Rohingya-folket på trods af at hæren og sikkerhedsstyrkerne, herunder politiet, er forpligtede til at beskytte dem, der er i flygtningelejrene¹³¹. Regeringen benytter forfølgelsen af Rohingyaerne som en afledningsmanøvre i forhold til andre problemer, dvs. de puster til det fælles fjendebillede af Rohingyaerne for at skjule økonomiske og politiske problemer afledt af regimets egen inkompetence¹³². Regeringen går dog ikke udelukkende mod Rohingyaerne, men fører i mange tilfælde direkte krig mod etniske grupperinger i Myanmars grænseområder¹³³. Rohingyaerne er dog det yndede mål da de som folk er ubevæbnede og har været det siden 1947¹³⁴.

I perioden 1974-78 blev forfølgelsen af Rohingyaerne voldsomt intensiveret hvad der medførte en kraftig flygtningestrøm til Bangladesh, der dog nægtede at anerkende Rohingyaerne som flygtninge, hvorfor de blev sendt tilbage til Myanmar. Heller ikke Malaysia anerkender dem som flygtninge hvorfor Rohingyaerne er henvist til lejre i Myanmar¹³⁵. Disse lejre bliver officielt betragtet som flygtningelejre, men vilkårene minder mere om koncentrationslejre. Flygtningene nægtes mad og medicinsk pleje. Lønnet arbejde

¹²⁷ Ibid. S. 7.

¹²⁸ Ibid. s. 8.

¹²⁹ Ibid. S. 41-42.

¹³⁰ Ibid. S. 14. Stræde, s. 46.

¹³¹ Ibrahim. s. 10-11.

¹³² Ibid. s. 50.

¹³³ Ibid. s. 38 og 43.

¹³⁴ Ibid. s. 50.

¹³⁵ Ibid. s. 51-2.

kan de heller ikke få, og deres civile rettigheder er ikkeeksisterende. Hvis Rohingyaerne ikke opholder sig i lejrene, risikerer de at blive dræbt eller fordrevet fra deres hjem¹³⁶. Kvartererne i lejrene er så ringe, at de risikerer at falde sammen ved den næste større storm¹³⁷. Samtidig har regimet ført en socialistisk politik med anvendelse af tvangsarbejde, som først blev opgivet i 1988-89¹³⁸. Livet i Myanmar er for Rohingyaerne bebyrdet med en lang række restriktioner, der minder meget om nazisternes racelove. Blandt andet har regeringen indført en 2 børns politik for Rohingyaerne ligesom der er restriktioner på hvem de må gifte sig med. Endelig er der strenge restriktioner for Rohingyaernes rejseaktivitet, der gør at de skal have tilladelse til at rejse fra by til by, selv i Rakhine, der traditionelt har været deres hjem¹³⁹.

En række nye uroligheder i 2012-13 drev yderligere ca. 120.000 Rohingyaere på flugt og disse oplevede fra tid til anden, at militæret med vold nægtede dem adgang til lejrene. Dødstallet i forbindelse med disse uroligheder kendes ikke¹⁴⁰. Det er Ibrahims opfattelse at Myanmars regering har til hensigt at vælge en ud af to mulige løsninger på Rohingya-problematikken. De kan forsøge at tvinge Rohingyaerne ud af landet eller de kan beholde dem i lejrene¹⁴¹. Her er Ibrahim af den opfattelse at regeringen vil vælge lejrmuligheden i det håb at det bliver muligt for dem at deportere Rohingyaerne¹⁴². Igen er der en klar parallel til de nazistiske ghettoer og koncentrationslejre for jøderne¹⁴³. De lejre Rohingyaerne er indkvarteret i, er på det nærmeste fængsler for dem. De har dog ikke rigtigt nogle valgmuligheder. Enten bliver de i lejrene eller risikerer livet i knap sødygtige både i flugten fra forfølgelserne. Forlader de lejrene med den hensigt at blive i Myanmar risikerer de voldelige overfald igen¹⁴⁴.

Et problem for Rohingyaerne er at det internationale samfunds tavshed har virket som en blåstempling af deres situation, igen et træk de i nogen grad deler med ofrene for nazisternes forfølgelser¹⁴⁵. Selv ikke Burmas/Myanmars deltagelse i FN har været i stand til at dæmme op for bruddene på menneskerettighederne, muligvis fordi den spæde kritik fra den kant har været uden konsekvenser for styret¹⁴⁶. Det er først i forbindelse med valget i 1990 og

¹³⁶ Ibid. s. 1.

¹³⁷ Ibid. s. 126-27.

¹³⁸ Ibid. s. 39.

¹³⁹ Ibid. s. 53.

¹⁴⁰ Ibid. s. 86.

¹⁴¹ Ibid. s. 96.

¹⁴² Ibid. s. 90.

¹⁴³ The Danish Center for Holocaust and Genocide Studies: "1938-1940 Radikalisering - fordrivelse og ghettoisering". *Nazistisk race- og jødepolitik*. Tilgået 12.05.2020 via: <http://www.holocaust-uddannelse.dk/baggrund/nraceogjodepolitik.asp#1939-41:%20Radikalisering%20-%20fordrivelse%20og%20ghettoisering>. Web.

¹⁴⁴ Ibid. s. 89.

¹⁴⁵ Ibid. s. 3.

¹⁴⁶ Ibid. s. 44.

militærets efterfølgende annullering af valgresultatet at USA og EU begynder med at lægge pres på styret gennem sanktioner, sanktioner der dog har mere at gøre med overgrebet på den demokratiske proces end på bruddene på menneskerettighederne¹⁴⁷. Vesten får dog for alvor øjnene op for Rohingyaernes situation i 2015, hvad der i høj grad skyldes at Myanmars regering har krævet at nødhjæpsorganisationer, der ville hjælpe i landet, ikke måtte kritisere vilkårene dér¹⁴⁸.

5.4.1 Opsamling på Myanmars lejre

Politikken overfor Rohingyaerne i Myanmar vækker stærke minder om nazisternes politik overfor jøderne, og de værktøjer der bliver brugt, er i høj grad lig med nazisternes. Det gælder lovene, fordrivelserne og volden i lige så høj grad som det gælder fratagelsen af alle rettigheder, indespærringen i lejre og forsøgene på at deportere Rohingyaerne. Samtidig er verdensopinionens tavshed meget lig den tavshed, der omsluttede nazisternes behandling af jøderne fra magtovertagelsen og frem til 2. verdenskrigs udbrud. Af den grund har jeg taget Myanmars lejre med i denne kategori, for formålet er det der forbinder dem med de andre lejre af denne type. Vi ved reelt ikke om der bliver brugt tortur i lejrene eller hvordan de sanitære forhold er, men når man ser på, at de indsatte i lejrene ikke kan få lægehjælp, er det nok forholdsvis sikkert at anslå, at forholdene i hvert fald ikke er tilfredsstillende. Samtidig kunne presset på nødhjælsorganisationerne antyde at der sker ting, der ikke tåler offentlighedens bevågenhed.

5.5 Skematisk fremstilling af idealtypen for nedbrydningslejre

Når man læser analysen af de ovenstående lejre, ser man tydeligt, hvordan jeg benytter de metodiske værktøjer til at konstruere fællestrækkene for denne type lejre. Rendyrkelsen er straks lidt sværere at påpege gennem analysen, for det er et spørgsmål om at tage hver enkelt fællestræk og definere det i den absolut reneste form. F.eks. ser vi at de eneste lejre, der nævnes i denne analyse, der med sikkerhed ikke anvender tortur, er de første lejre på Cuba og lejrene for boer kvinderne. Derfor er tortur markeret som et element der er til stede i denne type lejre. Kigger vi på rationerne, ser vi at der helt generelt er mangelfulde rationer i alle de behandlede lejrsystemer i dette kapitel. Derfor er den rendyrkede definition af rationer i dette tilfælde sulterationer. På samme måde har jeg konstrueret de andre fælles træk for denne

¹⁴⁷ Ibid. s. 46.

¹⁴⁸ Ibid. s. 94.

lejrtypes ideal. Dog er det, som tidligere påpeget vigtigt at fastslå, at det er en idealtpe, og at lejre der 100% matcher disse fællestræk ikke nødvendigvis har eksisteret.

Kvalitet/type	Nedbrydning
Indstifter	Militæret, paramilitære enheder
Formål	Gennem de civile at nedbryde kampviljen hos fjenden
Indkvartering	Ingen
Forplejning	Sulterationer
Sanitet	Manglende
Indsatte	Civile og politiske modstandere
Vagter	Bevæbnede
Tortur	Ja
Navneopråb	Nej ¹⁴⁹
Ledsaget af	Ødelæggelse af den agrare infrastruktur, politisk undertrykkelse
Tvangsarbejde	Nej
Daglig ledelse	Administration underlagt militære myndigheder, hemmeligt politi og paramilitære enheder

6 Analyse af interneringslejre

6.1 Definitionen på interneringslejre

Den danske ordbog giver følgende definition af udsagnsordet at internere: indespærre eller frihedsberøve på ubestemt tid, fx under krig¹⁵⁰. Af dette kommer så, at interneringslejre er lejre der er oprettet til dette formål. De kan i større eller mindre grad være planlagte eller improviserede, alt efter om de udspringer af en fastlagt plan eller er et resultat af et pludseligt opstået behov. Indtil for ganske nylig var der mange der ikke betragtede interneringslejre som egentlige koncentrationslejre, hvilket skyldes at når man hører ordet koncentrationslejr, så tænker de fleste på lejre som Buchenwald og Sachshausen, hvis ikke Auschwitz og Treblinka er det første der falder en ind. Dog sker internering ofte uden forudgående domsfældelse og er ofte rettet mod meget specifikke målgrupper, hvorfor der reelt er tale om koncentrationslejre, jf. definitionen i afsnit 2.1¹⁵¹.

Jeg vil beskæftige mig med tre lejre, som jeg gennem en metodisk gennemlæsning af mit materiale, har identificeret som værende omfattet af fællestræk, der peger henimod en idealtpe for interneringslejre. Jeg vil benytte mig af de samme parametre, som i afsnit 5.5,

¹⁴⁹ Pitzer: OLN. S. 20-40. Dette element dukker først op i lejrene under 1. verdenskrig.

¹⁵⁰ Ordbog: "internere" I *Den Danske Ordbog*. Tilgået 16.04.2020 via: https://ordnet.dk/ddo/ordbog?entry_id=11024003&query=internerig. Web.

¹⁵¹ Pitzer: OLN, s. 88-95.

men jeg formoder at værdierne i disse parametre bliver noget anderledes. Lejre af denne type er alle indstiftet af regeringen som følge af en frygt for noget, der endnu ikke er sket, men som synes at være en trussel mod den nationale sikkerhed¹⁵².

Ligesom i kapitel 6 er der tale om lejre, der kun har fået meget lidt opmærksomhed - både i forskningen og i medierne, når man udelader det sidste af de lejrsystemer, jeg vil behandle i dette kapitel. Det drejer sig nemlig om de lejre for latinamerikanske flygtninge som USA's 45. præsident Donald Trump har oprettet efter 2016. I dette tilfælde vil jeg være afhængig af artikler, da fænomenet er af så ny oprindelse at historikerne ikke for alvor er begyndt at interessere sig for det. En ulempe ved dette er at jeg skal være meget mere på vagt overfor artiklernes agenda, end hvis jeg havde beskæftiget mig med forskningslitteratur om det samme emne.

6.2 Interneringslejre for civile under Første Verdenskrig

Ved Første Verdenskrigs udbrud bestod de britiske forholdsregler overfor en evt. femte kolonne, altså fjendtlige efterretningsagenter i at lade alle borgere fra Centralmagterne, dvs. i første omgang tyskere og personer fra Østrig-Ungarn, der opholdt sig i Storbritannien eller inden for det britiske Commonwealth, registrere. Dermed håbede man at kunne holde styr på disse personer og forhindre evt. fjendtlige handlinger fra deres side.

Tysklands imperialistiske ambitioner og den massive udvidelse af den tyske flåde havde gennem en årrække skabt en fortælling i Storbritannien om tyskerne som et ondsindet og upålideligt folkefærd, der kun ville krig¹⁵³. En af grundene til denne fortællings udbredelse var at briterne følte sig truet af både de imperialistiske ambitioner og konkurrencen fra den tyske flåde. Samtidig har samlingskrigene som skabte det tyske rige i årene 1848-1871 nok også spillet en rolle for opfattelsen af Tyskland som en krigsmagt. Dette kombineret med et omfattende fremmedhad overalt i Europa i årene op til verdenskrigen, der bundede dels i imperialismen og dels i store kulturelle forskelle og en generel ekstrem nationalisme, lagde byggestenene for den senere internering af borgere fra eller borgere med tilknytning til fjendtlighedsindede stater. Fundamentet blev endnu stærkere, da der begyndte at cirkulere rygter om tyskernes brutale krigsførelse bl.a. i Belgien. Tyskernes ubådskrig gjorde heller ikke briterne kærligere stemt overfor personer med tilknytning til Centralmagterne og ledte til antityske optøjer. Dette skabte så en argumentation for, at det var bedst for personer med tilknytning til Centralmagterne at blive interneret for på den måde at beskytte dem. Da interneringen endelig blev sat i værk, bar den præg af hastværk, og de kvarterer der var til de

¹⁵² Pitzer: OLN, s. 88-95.

¹⁵³ Pitzer: OLN, s. 88-90.

internerede, var af forholdsvis ringe kvalitet. Det var hæren der stod for interneringen og for bevogtningen af de internerede¹⁵⁴.

Den britiske interneringskampagne satte gang i lignende kampagner i alle krigsførende lande, men der herskede store forskelle i hvordan landene behandlede deres internerede. Nogle lande truede med at henrette en interneret for hver civil indbygger i landet, der døde som følge af krigshandlinger, mens andre lande satte de internerede til tvangsarbejde.

USA, der først kom med i krigen i 1917, gik meget langt for at undgå masseinterneringer, men de fratog dog borgere fra Centralmagterne en del af deres borgerrettigheder¹⁵⁵. På nogle punkter var det nok et held at interneringspolitikken spredte sig til alle krigsførende lande, for der opstod en form for konkurrence om hvem der havde de mest humane forhold for de internerede. Det betød bl.a. at rationerne var nogenlunde på højde med hvad den øvrige civile befolkning i landet fik¹⁵⁶. Der var ordnede sanitære forhold¹⁵⁷ og da lejrene i reglen lå langt fra frontlinjerne, havde de internerede det ofte bedre end civilbefolkningen, der boede tæt på fronten. For at sikre sig at man havde alle de internerede til stede i lejren blev der indført to daglige appeller hvor de interneredes navne blev råbt op.

Selv om der ikke var officielle regler for behandlingen af civile fanger under en krig blev disse ofte opfattet som hørende under The Hague-konventionen, der normalt kun gjaldt krigsfanger¹⁵⁸. Det største problem for de internerede var at selve oplevelsen af at være interneret og uvirksomheden i lejrene gav anledning til mentale problemer grundet inaktivitet og usikkerheden omkring, hvor længe de skulle være i lejrene, mens rationerne nogle gange gav anledning til fejlernæring, mens vold mod fangerne ikke var noget der blev sat i system¹⁵⁹.

Også i Sønderjylland blev civile interneret. Her var der dog ikke tale om personer fra en krigsførende nation, og interneringen blev ikke opretholdt mere end et par måneder. De tyske civile myndigheder i Slesvig-Holstein besluttede sig ved krigsudbruddet for at internere dansksindede meningsdannere, primært redaktionerne på dansksprogede aviser og enkelte lokale dansksindede politikere, samt farvandskyndige, dvs. alle der havde deres daglige færden i farvandene omkring Sønderjylland såsom fiskere, lodser og lignende. Tyskerne frygtede nemlig, at disse ville sælge deres viden om farvandene til briterne. Kvartererne for de internerede danskere var forskellige arresthuse, fængsler og skoler. De var under bevogtning

¹⁵⁴ Pitzer: OLN, s. 91-104.

¹⁵⁵ Ibid. S. 95-104 + s. 242-246.

¹⁵⁶ Ibid. S. 88-95.

¹⁵⁷ Ibid. S. 88-95.

¹⁵⁸ Ibid. S. 95-104.

¹⁵⁹ Ibid. S. 95-104 + s. 242-246.

af tyske soldater, men måtte selv sørge for deres mad. Generelt led danskerne ingen større savn under interneringen, som i hvert fald en person ønskede at opretholde så længe som muligt for ikke at skulle tjene i den tyske hær. Før frigivelsen skulle danskerne skrive under på en erklæring hvis væsentligste punkter følger her:

- At jeg ikke vil vise noget ikke-tysk sindelag,
- At jeg ikke vil øve, understøtte eller begunstige noget, som kan være i modstrid med tyske interesser
- At jeg i særdeleshed ikke vil udbrede meddelelser om politiske eller militære tildragelser, især ikke ud over landets grænser
- At jeg ikke vil deltage i nogen slags foreninger eller møder med danske toner
- At jeg kun i påtrængende tilfælde vil forlade min hjemstavnskommune og aldrig, uden at jeg mindst 24 timer i forvejen har givet politimyndighederne meddelelse om rejsens årsag, formål og varighed, og politiet har givet sin tilladelse til rejsen¹⁶⁰.

6.2.1 Sammenfatning

Som det fremgår af ovenstående generelle analyse, så har forholdene for de internerede civile under Første Verdenskrig været nogenlunde tålelige i de fleste tilfælde. Dog har der naturligvis været forskellige forhold i lejrene, alt efter krigens gang og de lande hvor i lejrene var oprettet. Litteraturen omkring dette emne er decideret mangelfuld, hvad der nok skyldes den militære katastrofe som krigen var. I forhold til 2. verdenskrig var det soldaterne der led mest og i nogen tilfælde havde de internerede det faktisk bedre end landets egen civilbefolkning. Tortur og vold mod de internerede har ikke været en faktor så vidt analysen har kunne påvise, men de internerede risikerede dog mentale lidelser, primært som følge af manglende aktiviteter i lejrene.

6.3 2. verdenskrigs lejre for amerikanere med tilknytning til Japan

Inden amerikanerne blev angrebet af Japan den 7. december 1941, havde de amerikanske myndigheder en plan for, hvad de skulle stille op med personer med tilknytning til et fjendtligt land i tilfælde af krig. Blandt andet havde FBI overvåget ledende personligheder blandt forskellige etniske minoriteter, hvad der satte dem i stand til allerede 48 timer efter angrebet at arrestere 1291 ledende japanere. Kort efter begyndte de at arrestere tyske og italienske statsborgere. De, der blev arresteret i den første bølge, var dem myndighederne havde kategoriseret som farligst for nationen. John Howard postulerer i hans

¹⁶⁰ Rasmussen, s. 123-168. Nissen. 124-130.

bog, *Concentration Camps on the Home Front – Japanese Americans in the House of Jim Crow*, at der ikke var beviser for 5. Kolonne-aktiviteter blandt den japansk-amerikanske befolkningsgruppe. Dette blev dog holdt skjult for store dele af det lovgivende apparat og falske anklager om sådan virksomhed lagde grunden for masseinterneringen af befolkningsgruppen¹⁶¹.

Generelt gjaldt det i tiden op til 2. verdenskrig at racismen stortrivedes i USA og primært gav sig udslag i segregation rettet mod ikke-kaukasiske folkefærd¹⁶². Et sted hvor man kunne se dette i forbindelse med interneringerne, var at kun ledende tyske og italienske personer blev interneret, men på ingen måde alle der havde bare en perifer tilknytning til de to stater, som det var tilfældet med japanerne¹⁶³. Der blev også gjort forskel på kristne og buddhister i lejrene, hvor de kristne fik flere privilegier¹⁶⁴.

Med tiden blev især vestkysten rensat for personer med japansk tilknytning og de blev sendt til lejre der bestod af pigtrådshegn og barakker og ikke meget andet. For hver blok af barakker var der dog fælles bade- og toilethuse og fælles køkkenfaciliteter¹⁶⁵. Interneringen splittede eksisterende japansk-amerikanske enklaver op og splittede i nogle tilfælde storfamilier ad¹⁶⁶. Bortset for nogle enkelte hændelser hvor japanske internerede blev skudt, anvendte amerikanerne ikke vold mod de internerede. De blev dog sat i arbejde, primært med det formål at gøre lejrene selvforsynende med brændsel og mad. Der var sygehuse i lejrene og forskellige komiteer der blandt andet sørgede for underholdning, undervisning, der dog var overvåget af hvide amerikanere og havde et amerikansk nationalistisk ritualsæt¹⁶⁷, og driften af små butikker, der var leveringsdygtige i de varer, fangerne ikke selv kunne producere. Reelt set kom lejrene til at virke som en styrkelse af de japansk-amerikanske samfund, selv om nogle individer aldrig helt overvandt skammen ved at blive interneret og derfor flyttede tilbage til Japan efter krigens slutning. Hvad angik civile rettigheder havde de internerede færre rettigheder end de kriminelle i de amerikanske fængsler, men da de hovedsageligt færdedes i de lukkede samfund, der udgjordes af lejrene, var det ikke noget, der påvirkede dem synderligt, for der var alle jo lige¹⁶⁸. Reelt skyldtes disse manglende rettigheder regeringens ønske om at få de internerede til at rejse hjem til Japan efter krigen, men kun 4-7 % gjorde dette¹⁶⁹.

¹⁶¹ Howard, s. 57.

¹⁶² Howard, s. 60.

¹⁶³ Ibid. s. 112.

¹⁶⁴ Ibid. s. 150 & 172.

¹⁶⁵ Ibid. S. 71.

¹⁶⁶ Ibid. S. 66.

¹⁶⁷ Ibid. S. 152.

¹⁶⁸ Pitzer: OLN. S. 242-6.

¹⁶⁹ Howard, s. 207.

Kun lejren i Tula, der blev benyttet til de internerede, der ikke ville tilpasse sig den amerikanske livsstil, havde dårlige sanitære forhold og dårlige kvarterer, og lejren havde da også langt det største antal internerede, der afsvor sig amerikansk statsborgerskab., men de internerede i denne lejr var også på forhånd skeptiske overfor USA¹⁷⁰.

I enkelte lejre gjorde de internerede oprør over den lave løn og den megen indblanding i deres privatliv. I en lejr forsøgte de endda at få fjernet lejrens øverste administrator som de mente misbrugte sit embede. Et andet klagepunkt var, at de, skønt de tvungent forbedrede statens agrarbrug og infrastruktur, ikke var ønsket som nye indbyggere i den pågældende stat efter krigens slutning¹⁷¹.

6.3.1 Sammenfatning

Interneringen af japansk-amerikanerne bar dels præg af en forudfattet plan og dels præg af den dominerende racisme mod alle ikke-kaukasiske folk. Forholdene i lejrene var tålelige, og netop arbejdet med at gøre lejrene selvforsynende har nok været med til at gøre tilværelsen udholdelig for de internerede. De fik dog også en smule hjælp udefra, ligesom nogle mænd af japansk afstamning fik lov til at tjene i hæren. De japanske komiteer i lejrene samarbejdede i størst mulig udstrækning med lejradministrationen for at gøre tilværelsen så tålelig for alle som muligt under de gældende forhold. Det var primært lejren ved Tula, der var under streng bevogtning, mens der kun lader til at have været en lemfældig bevogtning ved de andre lejre. Tortur og vold spillede ikke nogen rolle i de interneredes hverdag, og faciliteterne var med undtagelse af Tula, i orden. Proviant sørgede de internerede selv for at dyrke, dog fik de så vidt analysen har kunne finde frem til, kød og andre animalske produkter udefra.

6.4 Amerikansk internering af flygtninge

Til at belyse dette emne har jeg udvalgt 9 artikler fra 9 forskellige medier for at få så bredt et billede af de amerikanske interneringslejre for flygtninge som muligt. Desværre er mange af artiklerne mere opsatte på at hænge Donald Trump ud end at viderebringe faktuelle oplysninger om lejrene. Derfor er billedet af forholdene i lejrene ikke komplet.

De amerikanske interneringslejre for flygtninge er opstået som følge af en voksende strøm af flygtninge fra de central- og latinamerikanske lande, der i øjeblikket oplever en eksplosion i banderelateret vold, fattigdom og klimaændringer, som de lokale regeringer står magtesløse overfor, og som International Committee of the Fourth International mener er skabt af USA's

¹⁷⁰ Ibid. s. 210 & 213.

¹⁷¹ Ibid. s. 192-3.

imperialisme i de pågældende lande¹⁷². En af grundene til interneringerne er at Trump frygter at de latinamerikanske banders hærgen også skal brede sig til de amerikanske byer. Samtidig har Trump gennem sin retorik om disse flygtninge været med til at dehumanisere dem og dette kombineret med hans fokus på at placere amerikanske interesser først har skabt fundamentet for lejrene og en forhærdelse af især Border Patrol personalet¹⁷³. Samtidig har hans ønske om at lukke USA's sydlige grænse med en mur eskaleret flygtningestrømmen, fordi flygtningene vil nå til USA inden grænsen bliver lukket.

Særligt de socialistiske medier og politikere er imod Trump, dels fordi han politisk set har en del støtte fra højrefløjen og dels fordi han er et billede på en vaskeægte kapitalist med en anslået formue på 2,1 milliarder \$¹⁷⁴. I dækningen af en rapport udarbejdet af Associated Press lægger ICFI stor vægt på, at selv om Obama deporterede et uhørt stort antal ulovlige immigranter, så er Trumps tilgang langt værre. Det mener de skyldes to ting: dels at Trump har støtte fra et fascistisk bagland¹⁷⁵ og dels at der er tale om en klassekamp, hvorfor de da også opfordrer amerikanske arbejdere til at hjælpe immigranterne og flygtningene¹⁷⁶.

Blandt de forhold der kritiseres, er, at teenagebørn og børn i 7-8-årsalderen tager sig af yngre børn, der er blevet skilt fra deres forældre grundet Trumps politik. Maden er utilstrækkelig og ikke sammensat på en ernæringsmæssig korrekt måde, børnene har ikke rent tøj og mangler adgang til vand og basale sanitære faciliteter. F.eks. har de ikke mulighed for at bade. Der er, ifølge en psykoanalytiker, en risiko for at børnene som følge af det svigt de oplever, vil udvikle mentale eller følelsesmæssige problemer¹⁷⁷. Der bliver ikke uddelt sæbe og tandpasta til børnene, og en anonym læge, der har besøgt nogle af faciliteterne kalder dem for torturcentre¹⁷⁸. Et resultat af immigrationspolitikken er, at 39 af 39 undersøgte børn led af traumer. Lægen der undersøgte dem, Dolly Lucio Sevier, mener at den manglende mulighed for at vaske hænder var et bevidst forsøg på at få smitsomme sygdomme til at florere. Hun giver udtryk for at nogle af tiltagene i lejrene er mentalt og følelsesmæssig tortur, herunder

¹⁷² Mazelis, Fred: "Report highlights mistreatment of refugee children in US internment camps" I *World Socialist Web Site*. Publisheret af International Committee of the Fourth International, 22. Juni 2019. Tilgået 18.04.2020 via: <https://www.wsws.org/en/articles/2019/06/22/immi-j22.html>. Web.

¹⁷³ Nielsen, Gitte: "Trump's chancer er små, men hans retorik er farlig". Bragt i *USA i dag*, 13.09.2015. Tilgået 08.05.2020 via: http://usa idag.com/forside/artikler/trumps_farlige_retorik.html. Web.

¹⁷⁴ "Donald J. Trump", *Wealth*, Wikipedia. Tilgået 08.05.2020 via: https://en.wikipedia.org/wiki/Donald_Trump#Wealth. Web.

¹⁷⁵ "Support from the far right", *Election 2016*, Wikipedia. Tilgået 08.05.2020 via: https://en.wikipedia.org/wiki/Donald_Trump#2016_presidential_campaign. Web.

¹⁷⁶ Mazelis. I.S.

¹⁷⁷ Ibid. I.S.

¹⁷⁸ Serwer, Adam: "A Crime by Any Name". Bragt i *The Atlantic*, 3. Juli 2019. Tilgået 21.04.2020 via: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/07/border-facilities/593239/>. Web.

fjernelsen af rekreative aktiviteter, og hun sammenligner helt generelt faciliteterne med torturcentre¹⁷⁹.

Også Andrea Pitzer har læst rapporter om forholdene i lejrene, og hun nævner rådden mad, dårlige faciliteter for de indsatte og op til 6-dobbelt belægning af lejrene¹⁸⁰. Faciliteter, der er beregnet til 125 personer, kan rumme op til 900 personer, mens celler, der er beregnede til 35 personer, nu rummer op til 155 personer¹⁸¹. Der er ikke sikret tilstrækkelig adgang til sundhedsfagligt personale, og der er stor usikkerhed omkring, hvor længe indespærringen vil vare - især i lejrene under Border Patrol, der er første led i sagsbehandlingen, der kan være meget langvarig. Ifølge nogle rapporter er cellerne ekstremt kolde, og de er oplyst døgnet rundt. Der er ikke senge og madrasser nok, så mange er nødt til at sove på det nøgne betongulv, kun med et aluminiumtæppe over sig. Dette gælder både for lejrene for de voksne og for børnene¹⁸².

Et andet problem med detentionscentrene er at nogle af dem drives af GEO Group, der også står for driften af nogle amerikanske fængsler¹⁸³. Foretagendet er et privat kommercielt og profitbaseret foretagende, der lader de indsatte arbejde til en lav løn og ellers holder udgifter til f.eks. lægehjælp på et minimum. Der er andre og billigere alternativer men de passer ikke ind i den amerikanske immigrationspolitik som den er i øjeblikket¹⁸⁴.

Samtidig er der protester fra de overlevende, der oplevede interneringspolitikken under 2. verdenskrig. Især Satsuki Ina er en aktivist, der forsøger at råbe offentligheden op i forbindelse med at Trump agter at genåbne nogle af interneringslejrene fra den gang. Dette gør Trump for at sprede immigranterne ud, mens deres sager bliver behandlet for at undgå alt for massiv overbelægning. Problemet er bare at Obama også brugte de samme lejre til det samme formål, og godt nok protesterede ms. Ina også den gang, men der har ikke været det samme fokus på det¹⁸⁵. Andre er af den mening at lejrene er oprettet udelukkende for at fastholde det hvide hegemoni i USA, men de lider under dårlig administration og ledelse som

¹⁷⁹ Stieb, Matt: "Everything We Know About the Inhumane Conditions at Migrant Detention Camps". Bragt i *Intelligencer*, 2. Juli 2019. Tilgået 21.04.2020 via: <https://nymag.com/intelligencer/2019/07/the-inhumane-conditions-at-migrant-detention-camps.html>. Web.

¹⁸⁰ Pitzer, Andrea: "How the Trump Administration's Border Camps Fit into the History of Concentration Camps" | *GQ*, 18. Juni 2019. Tilgået 18.04.2020 via: <https://www.gq.com/story/us-border-concentration-camps>. Web.

¹⁸¹ Serwer. I.S..

¹⁸² Ibid. do.

¹⁸³ Pitzer: OLN. S. 95-104.

¹⁸⁴ Bacelar, Agatha: "Are Immigrant Detention Centers the New Internment Camps?". Bragt i *Emerson Collective*, oktober 2015. Tilgået 21.04.2020 via: <https://www.emersoncollective.com/articles/2015/10/are-immigrant-detention-centers-the-new-internment-camps/>. Web.

¹⁸⁵ Fenwick, Ben: "Stop Repeating History": Plan to Keep Migrant Children at Former Internment Camp Draws Outrage" | *The New York Times*. Bragt 22. Juni 2019. Tilgået 18.04.2020 via: <https://www.nytimes.com/2019/06/22/us/fort-sill-protests-japanese-internment.html>. Web.

så mange andre lejre før dem¹⁸⁶. Den mest udbredte holdning er, at Trump og hans administration gør sig skyldige i en forbrydelse og at det amerikanske folk har svigtet hvis forholdene får lov til at fortsætte som de er nu¹⁸⁷.

Også fra politisk side er der modstand mod Trumps politik, men igen er det en modstand, der ikke på samme måde blev udtrykt da Obama gennemførte nogle af de samme handlinger, som Trump gør nu. Alexandria Ocasio-Cortez, demokrat og medlem af Repræsentanternes Hus for New York, har sammenlignet immigrantdetentionscentrene med koncentrationslejre, hvad der har skabt en hidsig debat om, hvad en koncentrationslejr er¹⁸⁸. Hun har dog ret i og med at interneringslejre også er en variant af koncentrationslejrene¹⁸⁹.

Flere andre journalister fremhæver Obamas rolle i at udstikke den politik som Trump nu viderefører om end mere åbenlyst og med en mere aggressiv retorik, men især Holmes peger på at detentionspolitikken faktisk går helt tilbage til Bill Clintons administration. Dog har Trump militariseret grænsen til Mexico ved at postere militære enheder langs den, og hans retorik er egnet til at dehumanisere flygtningene og immigranterne. Det største problem ved lejrene er, at de er en krigsmæssig foranstaltning, der er blevet en del af det civile samfund, hvorved de krænker retssikkerheden¹⁹⁰. Pitzer ser ligesom andre en fare for at lejrene kan blive taget i brug overfor andre befolkningsgrupper, og hun frygter en forværring af vilkårene for de internerede, men der fremstår ikke som om hun frygter en udvikling til dødslejre¹⁹¹.

Der er dog også de journalister, der giver et mere nuanceret billede af, hvad en koncentrationslejr er. Jack Holmes er en af dem, for som han bemærker: ” Things can be concentration camps without being Dachau or Auschwitz ”¹⁹². Dermed stiller han sig i et modsætningsforhold - især til Koehler. Holmes påpeger at mange amerikanere automatisk tænker på nazisternes dødslejre, når de hører ordet koncentrationslejr, hvad også den politiske debat efter Alexandria Ocasio-Cortez’ udtalelse vidner om. Holmes citerer Pitzer for at have erkendt at USA's immigrantdetentionscentre er opstået som følge af en markant stigning i ankomsten af immigranter og flygtninge ved landets sydlige grænse. Waitman Wade Beorn¹⁹³, en historiker med speciale i Holocaust og folkedrab, påpeger, at koncentrationslejre ikke pr.

¹⁸⁶ Serwer. Intet sidetal.

¹⁸⁷ Ibid. do.

¹⁸⁸ Stolberg, Sheryl Gay: ” *Ocasio-Cortez Calls Migrant Detention Centers ‘Concentration Camps,’ Eliciting Backlash* ”. Bragt i *The New York Times*, 18. Juni 2019. Tilgået 08.05.2020 via: <https://www.nytimes.com/2019/06/18/us/politics/ocasio-cortez-cheney-detention-centers.html>. Web.

¹⁸⁹ Jf. definitionen i afsnit 2.1.

¹⁹⁰ Holmes, Jack: ” An Expert on Concentration Camps Says That's Exactly What the U.S. Is Running at the Border ”. Bragt i *Esquire*, 13. Juni 2019. Tilgået 18.04.2020 via: <https://www.esquire.com/news-politics/a27813648/concentration-camps-southern-border-migrant-detention-facilities-trump/>. Web.

¹⁹¹ Pitzer, artikel. Se note 181.

¹⁹² Holmes, I.S.

¹⁹³ Ibid. I.S.

automatik er dødslejre, men at der i mange tilfælde vil dø indsatte som følge af overbelægning, manglende ressourcer og generelt forværrede tilstande i lejrene. Denne indstilling til koncentrationslejre er udbredt blandt akademikere, men ikke i den brede befolkning og som den amerikanske debat afslører heller ikke blandt politikere¹⁹⁴.

Uanset definitionen af lejrene er de overbelagte, hvad der skaber farlige og forfærdelige forhold. Trump forsøger at afhjælpe problemet, dels ved at genåbne gamle lejre, dels ved at oprette teltbyer til de internerede og dels ved at forsøge at afskrække kommende asylansøgere og immigranter. Problemet med lejrene er i høj grad, at de hurtigt bliver overbelagte, hvorfor der nemt kommer til at mangle ressourcer, hvilket igen betyder at f.eks. rekreative tiltag som leg, sport og undervisning for børnene skæres væk, hvad der kan volde skade på børnene¹⁹⁵. Holmes er af den opfattelse, at for hver gang det amerikanske retssystem behandler sager om lejrene, er de med til at legitimere disse som institution. Den eneste måde at undgå dette ville være, hvis US Supreme Court havde dømt lejrene ulovlige, men dette er desværre ikke sket.

Den lejr, der primært protesteres imod, lejren ved Fort Sill, uddannelsessted for den amerikanske hærs artilleri, har en lang tradition for at blive brugt til internering, der går tilbage til USA's kamp mod apacherne under Geronimo og interneringen af japansk-amerikanerne under 2. verdenskrig. Lejren vil blive sat i stand og optimeret i forhold til de planlagte internerede, i dette tilfælde immigrantbørn. Den vil være under civil administration og enhederne fra militærbasen vil således kun stå for sikkerheden¹⁹⁶. En ting, der forekommer mig påfaldende, er at ms. Inas beretning fra hendes egen internering i Fort Sill adskiller sig markant fra det billede John Howard tegner af interneringen baseret på vidnesbyrd fra en lang række kilder. Dette kan muligvis skyldes at hun blev født i lejrene og derfor ikke har den mest pålidelige erindring om, hvordan forholdene var¹⁹⁷.

Selv den amerikanske lovgivning om hvad regeringsagenturer må og ikke må i forhold til f.eks. donationer og gaver er et stort problem for dem der forsøger at hjælpe de internerede, idet alt, hvad et amerikansk regeringsagentur modtager, skal bevilliges af Kongressen for at modvirke korruption¹⁹⁸.

Det er dog ikke kun central-og latinamerikanske flygtninge og immigranter, der befinder sig i en usikker position i USA. Også flygtninge fra borgerkrigen i Syrien har været en varm kartoffel, i særdeleshed efter et terrorangreb i Paris i 2017, hvor stemningen på blot 72 timer ændrede sig fra at man kunne nøjes med grundige sikkerhedskontroller af flygtningene til at

¹⁹⁴ Stolberg. I.S.

¹⁹⁵ Ibid. desværre ingen sidetal hos kilden.

¹⁹⁶ Fenwick. Intet sidetal.

¹⁹⁷ Ibid.

¹⁹⁸ Stieb. Intet sidetal.

de burde interneres. I kølvandet på terrorangrebet udtalte 26 af de amerikanske guvernører, at deres stater ikke ville modtage syriske flygtninge, selvom den endelige beslutning om hvor flygtningene anbringes bliver truffet af US State Department. Blandt argumenterne for ikke at tage imod flygtningene rangerer den offentlige sikkerhed højt - især efter at ISIS havde påtaget sig ansvaret for det parisiske terrorangreb, men selv klimaet har været brugt som argument - især af republikaneren Mike Huckabee, der var en af Trumps modkandidater ved valget i 2016. Samtidig var der flere ude og give Islam skylden for terror og mistænkeliggøre alle muslimer. Donald Trump anbefalede at man lukkede alle moskeer på amerikansk jord, mens tre ledende medarbejdere hos Fox News sammenlignede Islam med rabies. Både retorikken og situationen i sig selv vækker minder om grundlaget for Franklin D. Roosevelts beslutning om internering af personer med tilknytning til Japan under 2. verdenskrig¹⁹⁹.

6.4.1 Sammenfatning

Som det fremgår af ovenstående analyse, er der store forskelle på hvordan interneringslejrene er blevet brugt, og hvordan forholdene har været i dem. Fælles for dem er dog at de er oprettet i forbindelse med en national krise, virkelig eller påstået. Frygten for fjendtlige handlinger spiller en stor rolle i beslutningen om at etablere interneringslejrene. De to første tilfælde af interneringslejrene som jeg har gennemgået, er opstået i forbindelse med krig og har haft til formål at sikre den indstiftende nation mod handlinger begået af fjendtlige 5. kolonne folk, mens de amerikanske lejres formål er noget mere uklart, primært på grund af artiklernes tendens til at fokusere på præsident Trumps handlinger og ansvar. Dog har overbelægning en tendens til at være et fællestræk for alle koncentrationslejre.

Endelig illustrerer analysen af de amerikanske lejre meget godt, hvorfor jeg mener der er brug for et klassifikationssystem for koncentrationslejre, da det her er medierne, der kommer til orde og giver udtryk for opfattelser af, hvad en koncentrationslejr er. Som det kan ses af min analyse, er der ikke megen plads til gråzoner i denne opfattelse og i mange tilfælde kobles koncentrationslejre op på Holocaust.

Generelt er der et fravær af vold og tortur i disse lejre, og bevæbnede vagter har primært en beskyttende funktion. Rationerne er oftest svarende til, hvad civilbefolkningen får, med undtagelse af de amerikanske lejre, der skiller sig ud på dette punkt og på spørgsmålet om de sanitære forhold. De sidste er generelt i orden i de andre interneringslejre. De amerikanske

¹⁹⁹ Kirell, Andrew: "It Took America 72 Hours to Invoke Internment Camps for Syrian Refugees". Bragt i *Daily Beast*, 13. April 2017. Tilgået 21.04.2020 via: <https://www.thedailybeast.com/it-took-america-72-hours-to-invoke-internment-camps-for-syrian-refugees>. Web.

lejre bærer endnu præg af at være en hasteløsning på et problem der har været i støbeskeen længe, men nu for alvor eskalerer.

6.5 Skematisk opstilling af idealtypen for interneringslejre

Fællestrækkene for denne type lejre er udledt af de oplysninger, jeg har hentet hos mine kilder, både primære og sekundære. Det har krævet en nøje gennemlæsning af alle kilder og en sammenligning af den måde de enkelte emner omtales på. Her har den komparative analyse været af afgørende betydning for konstruktionen af idealtypen. Der har dog været problemer med primærkilderne i forhold til de amerikanske interneringslejre for flygtninge og immigranter, da størstedelen af de valgte medier fører en kraftig retorik rettet mod Trump. Jeg må dog på samme tid erkende at jeg især i forbindelse med den sidste del af denne analyse lærte noget nyt om den amerikanske immigrationspolitik.

Jeg var af den opfattelse at Trump alene var ansvarlig for den skærpede immigrationspolitik, men som det viste sig, så lægger de amerikanske medier ikke fingrene igennem, når de kigger på den slags, hvad der betyder, at jeg har kunne føre den amerikanske immigrationspolitik helt tilbage til Bill Clinton. Dette har de danske medier ikke samlet op på. Dermed er billedet af den amerikanske immigrationspolitik blevet forvredet i den danske debat og hos mange danske meningsdannere, hvad der på sigt kan give problemer for journalisters og andre mediefolks troværdighed. Jeg kunne i hvert fald godt tænke mig en mere dybdegående rapportering hvis danske medier skal skrive om amerikanske lejre, for i mine øjne er det ikke uvæsentligt at Trump og hans immigrationspolitik er kulminationen på en længerevarende proces.

For en historiker kan denne længerevarende proces nemlig være med til at give fingerpeg om, hvor de amerikanske lejre er på vej hen.

Kvalitet/type	Internering
Indstifter	Regering
Formål	Beskyttelse, dels af landet og dets borgere, dels af de internerede
Indkvartering	Dårlig
Forplejning	Rationering
Sanitet	Basal
Indsatte	Borgere med tilknytning til et fjendtligt land, flygtninge og immigranter
Vagter	Bevæbnede, bevogte og beskytte
Tortur	Nej
Navneopråb	Ja
Ledsaget af	Fratagelse af basale borgerrettigheder som følge af krig, spionage-mistanke
Tvangsarbejde	Nej
Daglig ledelse	Civiladministration, paramilitære enheder, hæren

7 Analyse af opdragelseslejre

7.1 Hvad er en opdragelseslejr?

Det grundlæggende formål med denne type lejre er at omdanne indsatte, der på en eller anden måde anses for at være imod regeringen i et givet land, til nyttige samfundsborgere²⁰⁰. Dette forsøges opnået gennem hårdt arbejde, politisk eller religiøs indoktrinering og i nogle tilfælde tortur²⁰¹. Formålet med det hele er at få de indsatte til at indse at deres tidligere liv og holdninger var en fejltagelse²⁰². Det hårde arbejde tjener som regel ikke et reelt formål andet end at nedbryde de indsattes psyke, så de er nemmere at påvirke. Lejrene er bevogtede af bevæbnede vagter, der skal forhindre de indsatte i at undslippe deres transformering.

Briterne var de første der benyttede sig af denne tilgang til lejrene i slutningen af den 2. anglo-sydafrikanske krig, hvor de forsøgte at gøre boernes kvinder og børn til loyale britiske statsborgere. Disse forsøg fandt sted i de lejre hvor kvinder og børn havde lidt som følge af den britiske strategi²⁰³.

Denne analyse vil beskæftige sig med de kommunistiske opdragelseslejre i form af de sovjetiske Gulag-lejre til politiske modstandere, de lejre i det kinesiske system, der hører under kategorien *laojiao*, der er en forkortelse for den kinesiske betegnelse for opdragelse gennem arbejde og endelig de kinesiske lejre for Uighur-muslimerne. De sidste lejre bliver beskrevet gennem et udvalg af artikler, da der ikke foreligger nogen forskningslitteratur om emnet. Dermed risikerer billedet af denne lejrtype at blive ukorrekt, hvorfor jeg har bestræbt mig på at finde kilder fra forskellige medier i håbet om at komme denne ukorrekthed til livs. Som læseren måske vil huske fra min fremstilling af den amerikanske internering af flygtninge (afsnit 6.4) er dette ikke altid muligt.

7.2 De sovjetiske lejre til opdragelse af politiske dissidenter

Allerede under revolutionen og den efterfølgende borgerkrig havde den øverste bolschevistiske ledelse planer om at benytte sig af lejre, der skulle omdanne tidligere politiske modstandere til sande bolschevistiske arbejdere. Disse politiske modstandere var adlen, det russiske borgerskab og de arbejdere, der var imod det bolschevistiske projekt²⁰⁴. Senere blev

²⁰⁰ Pitzer: OLN. S. 161.

²⁰¹ Ibid. S. 285-286.

²⁰² Stræde, s. 47-48.

²⁰³ Hobhouse, s. 20-24, 30-32.

²⁰⁴ Pitzer: OLN. S. 118-132.

denne målgruppe udvidet, bl.a. med kulakkerne, der var bønder med større gårde, og med nationalt sindede etniske grupperinger såsom ukrainere²⁰⁵.

Allerede inden Gulag-systemet blev indført som en institution under den sovjetiske statsmagt, hvad der skete i 1922, var der oprettet 84 lejre med opdragende formål. Samme år besluttede Stalin, der netop var kommet til magten, at de indsatte i lejrene skulle tvinges til at arbejde, dels for at sætte gang i den sovjetiske industrialisering og dels for at udnytte naturrigdommene i rigets østlige og nordøstlige egne, der var tyndt befolkede²⁰⁶. Arbejdet mentes samtidig at have en opdragende effekt på de tidligere udnyttede²⁰⁷. Lejrene blev administreret af det sovjetiske sikkerhedspoliti, uanset hvad det hed²⁰⁸.

De personer, der blev klassificeret som klassefjender, dvs. folk, der havde tilhørt den russiske adel eller borgerskabet, skulle udsættes for en hårdere behandling end almindelige lovovertrædere. Ganske ofte blev de sat i lejre sammen med hårdede forbrydere, der nød en række privilegier i forhold til de politiske fanger²⁰⁹.

Fangerne i lejrene blev bl.a. anvendt som arbejdskraft til sovjetiske prestigeprojekter som Hvidehavskanalen. Derudover arbejdede mange indsatte i lejrene i forstindustrien, der var en af de vigtigste indtægtskilder for den sovjetiske stat. Dette førte til en del kritik udefra og medførte nogle ubetydelige kosmetiske ændringer omkring lejrene, der fik betegnelsen forbedringslejre. Fangerne, der ikke var specialister i at arbejde med de opgaver, de blev sat til, måtte hurtigt lære det, for opfyldte de ikke kvoterne, blev deres i forvejen små rationer yderligere beskåret. Denne proces så bolschevikkerne som en omvendelse af tidligere udbyttede og andre, der ikke var vant til fysisk arbejde²¹⁰.

Den propaganda, som de indsatte blev udsat for, var ofte bizar eller direkte ondskabsfuld overfor dem. I mange tilfælde fremstod det som om regimet mente, at de indsatte skulle takke for at blive undertrykt. Straf og belønning var andre mulige værktøjer i arbejdet med at opdrage de indsatte til ægte sovjetiske borgere. Straffene spændte fra reducerede rationer over øgede kvoter til direkte tortur, der dog kun blev anvendt overfor de mest genstridige indsatte. Man fik jo ikke meget arbejde ud af forkrøblede torturofre. Belønninger kunne være ekstra mad²¹¹, mulighed for kommunikation med omverdenen - under censur selvfølgelig,

²⁰⁵ Pitzer: OLN, s. 118-132.

²⁰⁶ Pitzer: OLN. S. 147-154.

²⁰⁷ Applebaum, s. 14.

²⁰⁸ Stræde, s. 51.

²⁰⁹ Ibid. S. 43-5.

²¹⁰ Ibid. S. 97 & 105.

²¹¹ Pitzer: OLN. S. 118-132.

muligheden for at få pakker udefra, den mængde penge de måtte modtage og retten til at få besøg af familie og slægtninge samt hvor ofte dette måtte ske²¹².

En hel anden måde at gribe problemet an på var gennem særdeportationer, der især ramte de vestlige randområder efter Ribbentrop-Molotov aftalen. Deportationerne her ramte ofte borgerskabet og særligt det mere velstillede borgerskab, der som regel blev deporteret til nogle af de mest ugæstfrie egne i Sibirien. Her blev de indlogeret i kvarterer, der var trange, beskidte og i høj grad inficeret med alskens utøj. Ofte arbejdede de langt fra deres boliger, havde lange arbejdsdage og adgangen til madvarer var begrænset²¹³. Et tilfælde, der havde relation til Danmark, var familien Rachlins oplevelser fra 1941, hvor de blev deporteret fra Litauen, til 1957, hvor de blev frigivet og fik lov til at rejse til Danmark, hvor Rachel Rachlin havde familie. Familien Rachlin blev sandsynligvis deporteret fra Litauen efter den sovjetiske indlemmelse af landet, da de havde drevet en succesrig import-eksport virksomhed og dermed tilhørte den velhavende del af det litauiske borgerskab. Derudover havde familien gennem virksomheden og Rachels familiære forhold kontakter til borgere i fremmede lande, hvad kommunisterne var meget skeptiske overfor. Endelig var de jødiske, hvad der ikke har gjort deres situation lettere²¹⁴. Disse særdeporterede skulle gennem hårdt arbejde og bestandig kontrol omdannes til sovjetborgere, men i realiteten blev de snarere brugt som slaver²¹⁵.

Tortur blev primært brugt, inden de indsatte blev bragt videre i systemet - ofte via transitlejre. Transitlejrene var notoriske for deres manglende sanitære installationer, og både dem og transporten til lejrene var præget af voldsom overbelægning, mens indkvarteringerne i lejrene var mere humane. De forfærdelige hygiejniske forhold, det hårde arbejde og sult førte til smitsomme sygdomme såsom tyfus, men forholdene på hospitalerne i lejrene var ikke gode. Sadistiske vagter og det store pres fra arbejdet førte til at nogle fanger tyede til selvlemlæstelse i håbet om at slippe for det tungeste arbejde²¹⁶.

Politisk skoling fandt sted om aftenene efter endt arbejde, men den stod ikke alene. Der var en udbredt brug af stikkere i lejrene. Stikkerne blev som oftest hvervet blandt de kriminelle, der sjældent var velvilligt indstillet overfor de politiske fanger. De politiske fanger omfattede udover de tidligere nævnte grupper også religiøse grupperinger såsom baptister og Jehovas Vidner, som kommunisterne heller ikke mente der var plads til i et socialistisk samfund, der gerne skulle være ateistisk²¹⁷.

²¹² Ibid. S. 265, 272-5 & 281.

²¹³ Gheith. S. 195 & 203.

²¹⁴ Rachlin, s. 31-303.

²¹⁵ Gheith, s. 195.

²¹⁶ Applebaum, s. 35, 48, 61 & 221-49.

²¹⁷ Ibid. s. 326.

7.2.1 Sammenfatning af de sovjetiske opdragelseslejre

Ud fra analysen af de behandlede kilder ser man, at forholdene i de sovjetiske opdragelseslejre omfattede hårdt fysisk arbejde, politisk skoling og nærmest utålelige livsvilkår under konstant bevogtning. Brugen af rationerne til både straf og belønning var udbredt, dog mest som straf, da de indsatte kun sjældent kunne opfylde deres kvoter, dels på grund af sult og dels på grund af manglende værktøjer, arbejdstøj til brug om vinteren eksisterede heller ikke. Barakkerne var kun dårligt opvarmede, og de sovepladser, der var nærmest varmekilderne, tog de stærkeste kriminelle, så de svagere politiske fanger måtte finde sig en soveplads langt fra varmekilderne. Hierarkiet i lejrene afhang i høj grad af, hvor voldsomme de kriminelle var, men uanset hvad, var de i toppen af lejrens interne fødekæde grundet deres privilegier som følge af favorisering fra regimet.

7.3 De kinesiske opdragelseslejre, *Laojiao* og lejrene for muslimer

7.3.1 Opdelingen af lejrene

De kinesiske lejre er i denne analyse delt op i de oprindelige kommunistiske opdragelseslejre, kaldet *Laojiao* og de moderne lejre, der er rettet mod den muslimske befolkning - især Uighur-folket i Xinjian-provinsen²¹⁸. Grunden til denne opdeling er at de oprindelige lejre under *Laojiao* er der en del forskningslitteratur og øjenvidneberetninger, der fortæller om, mens der kun er skrevet artikler om lejrene rettet mod muslimerne. Samtidig gjaldt de oprindelige lejre hele den kinesiske befolkning, mens de nye lejre er målrettet mod muslimerne. Dette vil sandsynligvis skabe nogle forskelle i forholdene i lejrene, som ikke i samme grad ville komme frem i lyset hvis de kinesiske opdragelseslejre bliver behandlet under et.

7.3.2 Analyse af *Laojiao*

Allerede under den kinesiske borgerkrig besluttede Mao Zedong sig for at benytte sig af lejre til politiske fjender og krigsfanger²¹⁹. Disse skulle gennem arbejde omskoles til at blive gode kommunistiske borgere. Efter borgerkrigen blev lejrene ved med at vokse, da al kritik af styret kunne føre en i lejrene, selv når diskussionerne blev kaldt åbne. Kommunisterne forsøgte at ensrette det kinesiske folk både gennem politisk uddannelse, men altså også gennem opdragelseslejre²²⁰. Arbejdet i opdragelseslejrene varierede meget fra arbejde i minerne over fabriksarbejde af forskellig slags til landbrugsarbejde, men fælles for alle typer arbejde var, at

²¹⁸ Stræde, s. 51.

²¹⁹ Pitzer: OLN. S. 133-144.

²²⁰ Pitzer: OLN, s. 259-67.

det var hårdt, til tider livsfarligt og kosten var ikke tilstrækkelig i forhold til arbejdsbyrden²²¹. Lejrene var bevogtede af bevæbnede soldater²²², og et hvert brud af reglerne blev straffet med tortur og isolationsfængsling. Havde man brudt reglerne uden at blive opdaget af vagterne kunne man stadig ikke vide sig sikker, for angiveriet blev dyrket af lejradmistrationen, der på den måde sørgede for at fangerne ikke rottede sig sammen mod dem. Den politiske skoling foregik i den sparsomme fritid og var obligatorisk. Den omhandlede bl.a. gennemgang af Maos lille røde bog og andre marxistiske værker²²³.

Grunden til at de forskellige lejre endnu eksisterer selv om kommunistpartiet sidder tungt på magten i Kina, er at styret stadig mener, at klassekampen er i gang²²⁴. Fokusset på at omdanne de indsatte i lejrene til gode kommunister er større i Kina end det har været på noget tidspunkt i USSR. Samtidig mener Wu, at forholdene i de kinesiske lejre er værre end de på noget tidspunkt var i det sovjetiske system²²⁵.

Harry Hongda Wu var en kinesisk-amerikansk menneskerettighedsaktivist, der kæmpede for at oplyse om Kinas brud på menneskerettighederne. Han var født i Kina i en familie der tilhørte borgerskabet. Hans skoling foregik hos jesuitterne, og han blev snart politisk interesseret. Han kritiserede USSR's invasion af Ungarn i 1956. Det førte til at han i 1960 blev arresteret og sendt til lejrene hvor han sad 19 år. Efter sin løsladelse i 1979 underviste han i årene 1980-85 på China Geoscience University, hvorefter han emigrerede til USA, hvor han underviste frem til massakren på Den Himmelske Freds Plads i 1989. Derefter satte han sig for at ville bringe de kinesiske lejre frem i lyset, og i 1992 oprettede han Laogai Research Foundation, som han siden var leder for. Wu satte flere gange sit eget helbred og sin egen frihed på spil for at skaffe beviser for bruddene på menneskerettigheder i Kina, herunder høstningen af organer fra henrettede fanger. I 1995 gik det galt og han blev arresteret af de kinesiske myndigheder for en række statsfjendtlige handlinger, der medførte en dom på 15 års fængsel, men i stedet endte med en udvisning. Wu var yderst aktiv i sin kamp for at få de kinesiske myndigheder til at respektere menneskerettighederne helt frem til hans død i 2016, hvad der bl.a. førte til oprettelsen af et museum i Washington, D.C., the Laogai Museum, der er det første museum i USA der beskæftiger sig med menneskerettigheder i Kina²²⁶.

Laojiao-systemet indeholder omkring 4-600 lejre og er siden 1983 blevet adskilt fra resten af lejrsystemet. De indsatte er organiseret i enheder efter militært mønster og hver enhed har to

²²¹ Wu, Hongda Harry: *Laogai - The Chinese Gulag*. West View Press, 1992. Print. S. 273-6.

²²² Pitzer: OLN. S. 189-191.

²²³ Ibid. S. 290-2.

²²⁴ Wu. S. 2.

²²⁵ Ibid. S. 3.

²²⁶ " Harry Hongda Wu ", *Biography*, Encyclopædia Britannica. Tilgået 28.04.2020 via: <https://www.britannica.com/biography/Harry-Hongda-Wu>. Web.

ledere, en der står for produktionen og en der står for den politiske skoling²²⁷. Begge lederne er indsatte, der bliver udpeget til hvervet af myndighederne - i hvert fald i de små enheder, som de indsatte arbejder i til dagligt²²⁸. Overlever man opholdet i *laojiao*-lejrene er man stadig ikke fri, idet det kinesiske styre bestemmer hvor du må arbejde. Denne del af systemet kaldes *laogaidui/jiuyue*, og slavebinder de tidligere indsatte lige så sikkert som de sovjetiske regler om, hvor en tidligere Gulag-indsat måtte slå sig ned. Oprindeligt var *laojiao*-dommene uden tidsbegrænsning, hvilket vil sige at de reelt var livstidsdomme, men fra 1961 gjaldt det for alle, der havde udstået deres straf, at de fik et tvangsanstalt arbejde. Dermed er det kun ganske få, der reelt er blevet frigivet fra de kinesiske lejre gennem deres 40årige eksistens²²⁹.

I de 33 år *laojiao*-lejrene har eksisteret som institution er der blevet sendt mindst 20 millioner kinesere gennem dem, og for hele det kinesiske lejrssystem er tallet omkring 50 millioner, hvoraf ca. 40 millioner er endt i tvungen arbejdsanvisning. Wu anslår, at der i 1992 var 8-10 millioner i tvungen arbejdsanvisning²³⁰. Samtidig vurderer han, at der på samme tidspunkt var 16-20 millioner indsatte i lejrene²³¹.

Hele systemet er bygget op omkring et koncept kineserne kalder reform gennem arbejde, hvor de ansvarlige myndigheder skal samordne straf og tankereform, så både produktionen og den politiske skoling tilgodeses. Arbejdsdagen for de indsatte er lang, mindst 12 timer om dagen, selvom regulativer kun tillader op til 12 timers arbejdsdage i sæsonen²³². I mange tilfælde er det de indsatte selv der bygger lejrene, og de sættes ofte til farligt arbejde, f.eks. i uranminer eller i testområder for atomvåben. Så længe den indsatte kan overholde sin kvote, får denne nominelt den samme forplejning som en fri arbejder, men kan kvoten ikke overholdes, risikerer den indsatte at miste sin ration eller i det mindste at få den beskåret - ligesom i de sovjetiske lejre²³³. De politiske fanger har i perioden 1949-58 udgjort 90% af lejrbeholdningen, hvilket siger noget om graden af undertrykkelse af anderledestænkende, som det kinesiske styre gør sig skyld i²³⁴.

Indkvarteringen er i barakker, hvor hver 10-mands gruppe har sin barak. Ti sådanne barakker udgør en deling. De indsatte er uniformerede, men uniformen indbefatter ikke undertøj. Der er meget lidt kommunikation med omverdenen, og den der er, er censureret, ligesom besøg udefra er sjældne. Madrationerne er små, men dog afhængig af arbejdets karakter.

²²⁷ Pitzer: OLN. S. 95-104. Obligatorisk i alle koncentrationslejre siden 1. verdenskrig.

²²⁸ Wu, s. 11-2.

²²⁹ Ibid. s. 13-4.

²³⁰ Ibid. s. 18-9.

²³¹ Ibid. S. 15.

²³² Ibid. S. 34.

²³³ Ibid. S. 35-7.

²³⁴ Ibid. S. 60.

Arbejdspladsen er for det meste overvåget af bevæbnede vagter og forlader en indsat sin arbejdsplads, tæller det som flugtforsøg og den indsatte bliver skudt. Kun ved arbejde i minerne bliver de indsatte ikke bevogtet mens de arbejder, da skakterne er snævre, og vagterne dermed ville komme til at være i vejen for produktionen. Selvom toiletfaciliteterne er i orden, er der sjældent badefaciliteter i lejrene, hvorfor utøj flourerer²³⁵.

Forseelser straffes hårdt, og fodlænker og håndjern er ofte brugte værktøjer, hvis ikke den indsatte med tov bindes på en sådan måde, at hvis tovene ikke løsnes regelmæssigt, risikerer ofret kvælning eller lemlæstelse. Tortur finder jævnligt sted i forbindelse med forhør og består gerne af en elektrisk kvægstav, der anvendes mod munden eller kønsdelene²³⁶. Selv om isolationsfængsling ikke er anvendt ret ofte, så påbyder regulativerne at den maksimalt må vare 15 dage og skal finde sted i en celle på minimum 3 kvm og med 3 m til loftet. Der er ingen varmekilde i cellen, og rationen skæres ned til det en ikke-arbejdende indsat får, hvad der svarer til et absolut minimumseksistensbehov. Dødsstraf er ofte anvendt og bliver udført af tre vagter, hvor de to af dem fastholder den indsatte i en knælende stilling hvorefter den tredje henretter den indsatte med et nakkeskud²³⁷.

Oprindeligt var tanken at *laojiao*-lejrene skulle fungere lidt i stil med et åbent fængsel, men da det er vagtpersonalet der bestemmer, hvorvidt en indsat har forbedret sig, er graden af frihed forskellig fra lejr til lejr. De indsatte var oprindeligt de lette kriminelle, der gennem arbejde og intensiv skoling skulle omdannes til kommunistiske borgere. Blev man dømt til *laojiao* frem til 1961, kunne man se frem til en indespærring på ubestemt tid, men fra 1961 kom der begrænsning på. Desværre behøves der ingen dom for at sende folk i *laojiao*²³⁸.

7.3.3 Sammenfatning af *laojiao*.

Det kinesiske *laojiao*-system er kraftigt inspireret af det sovjetiske Gulag-system om end der er noget mere fokus på den politiske skoling. Faciliteterne er stort set de samme, men kineserne er mere villige til at risikere død og lemlæstelse for de indsatte. Den primære straffemetode, reduktionen af rationerne, er også kopieret fra de sovjetiske lejre, men kineserne opererer derudover med differentieret rationer for forskelligt arbejde. Tortur har været anvendt i begge systemer i forbindelse med forhør, men det er kun kineserne, der praktiserer en potentiel dræbende fiksering af indsatte, der giver problemer. Kineserne er også mere tilbøjelige til at ty til henrettelser end deres sovjetiske kollegaer, men begge systemer er

²³⁵ Ibid. S. 64-68.

²³⁶ Ibid. S. 69.

²³⁷ Ibid. S. 70-1.

²³⁸ Ibid. S. 81-2 og s. 97.

uvillige til at give slip på deres indsatte. Indkvarteringen virker mere struktureret og planlagt hos kineserne i kraft af deres enhedsbarakker fremfor Gulag-lejrenes fælles sovesale. Det sovjetiske system havde også en tidsbegrænsning på dommene, mens det kinesiske opererede med indespærringer uden tidsbegrænsning. Dog var en dom til en arbejds- eller opdragelseslejr i begge tilfælde nærmest svarende til en dom på livstid grundet systemernes uvilje mod at frigive deres tvungne arbejdskraft.

7.4 Kinas lejre for muslimer

Xinjiang provinsen i Kinas vestlige del, der er hjem for Uighur minoriteten, der udgør ca. halvdelen af provinsens befolkning på 25 millioner, har i en årrække været centrum for etniske, religiøse og politiske spændinger. Nogle af disse spændinger er kommet til udtryk i form af hårde og blodige kamphandlinger²³⁹. Som følge heraf har de kinesiske myndigheder iværksat en række tiltag, der med deres egne ord, skal bekæmpe religiøs ekstremisme og politisk separatisme blandt muslimer generelt og Uighur-minoriteten specifikt²⁴⁰. Denne kampagne har resulteret i indespærringen af et stort antal Uighur og andre muslimske minoriteter i opdragelseslejre, skærpet overvågning og begrænsninger af den religiøse frihed i provinsen²⁴¹.

Det kinesiske styre står anklaget for at ville udrette Islam som en faktor i Xinjiang provinsen gennem fjernelse af muslimske symboler, fjernelse af arabiskinspireret arkitektur og en indoktrinering af provinsens muslimer, der skal erstatte Islams lære med den kommunistiske og præsident Xi Jinpings fortolkning af denne²⁴². Over hele Kina lukkes moskeerne, brugen af arabisk er blevet forbudt, alle islamiske symboler fjernes, korancitater erstattes af citater fra præsident Xi Jinping - selv i de moskeer der stadig er åbne, og imamer tvinges til at udbrede den kommunistiske ateistiske lære i deres muslimske menigheder. Islams ydre kendetegn såsom moskeernes kupler og minareter fjernes, men som en imam udtaler, så er Islam ikke kun de ydre kendetegn, men er rodfæstet i hjertet hos muslimerne. Som et eksempel på begrænsningerne af muslimernes religiøse frihed kan nævnes, at Yunnan Minzu University

²³⁹ Ritzau: "Mindst 21 er dræbt i voldelige sammenstød i Kina". Bragt i *Fyens Stiftstidende - Udland*, 24.04.2013. Tilgået 03.05.2020 via: <https://fyens.dk/artikel/mindst-21-er-dr%C3%A6bt-i-voldelige-sammenst%C3%B8d-i-kina>. Web.

²⁴⁰ Pitzer: OLN. S. 161, 133-144.

²⁴¹ Karner, Lasse: "Overvågning og politikontrol er blevet hverdag for millioner af muslimske uighurer i Kinas vestlige Xinjiang-provins. Over 100.000 personer er sendt i politiske opdragelseslejre". Bragt i *Kristeligt Dagblad*, 06.03.2018. Tilgået 03.05.2020 via: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/udland/kina-sender-tusinder-i-opdragelseslejre>. Web.

²⁴² Pitzer: OLN. S. 118-132.

har nedlagt halalkantinen, har udstedt påbud om at menukort kun skal være på kinesisk og forbudt brugen af tørklæder blandt studerende og undervisere²⁴³.

Lækkede dokumenter fra kinesiske myndigheder peger på at anklagerne taler sandt. Dokumenterne, der er set af BBC Panorama, beskriver i detaljer hvordan de muslimske indsatte er låst inde i lejrene, bliver indoktrineret og straffet. Times har også set disse dokumenter, men har derudover lavet en række selvstændige interviews med tidligere indsatte i lejrene, der bekræfter dokumenternes oplysninger²⁴⁴. Disse interviews vidner desuden om, at de indsatte gennem månedlange indoktrineringer er blevet tvunget til at afsværge Islam, kritisere den islamiske tro - både hos dem selv og andre og reciterer kommunistiske propaganda sange i flere timer hver dag. Der er også rapporter, der fortæller, at muslimske indsatte er blevet tvunget til at konsumere såvel alkohol som svinekød, der er begge er forbudt for muslimer²⁴⁵.

Et interview med en af de få Uighur, der er sluppet ud af lejrene, afslører, at kineserne slår hårdt ned på muslimerne - især hvis de har forbindelse med udlandet, hvad der gælder for den interviewede, der er gift med en kazakhstansk statsborger. Manden har undgået indespærring, mens hun af to omgange har været udsat for den kinesiske forfølgelse i form af ophold i lejrene. Hun bekræfter oplysningerne om forholdene i lejrene. Sovesalene i lejrene var kolde, og kvinderne fik ikke lov til at komme udenfor. Hun lufter en mistanke om, at de yngre kvinder blandt de indsatte er blevet voldtaget. Det er kun en mistanke, da der aldrig blev talt åbent om den slags, og frygten for at blive det var en af hendes største rædsler kombineret med uvisheden om hvor længe opholdet skulle vare. Der har været angreb på hendes identitet som kvinde, idet hun blev klippet korthåret, hvor langt hår i den kinesiske tradition er et udtryk for det feminine og skønhed. Hun har set mænd, der tilsyneladende har været udsat for

²⁴³ Mingxuan, Li: "Sinicization of Islam: Xi Jinping Thought Instead of Quran". Bragt i *Bitter Winter - A MAGAZINE ON RELIGIOUS LIBERTY AND HUMAN RIGHTS IN CHINA*, 25.02.2020. Tilgået 29.04.2020 via: <https://bitterwinter.org/xi-jinping-thought-instead-of-quran/>. Web. Det bør nævnes, at forfatternavnet er et synonym af hensyn til forfatterens sikkerhed.

Bunin, Gene A.: "Xinjiang's Hui Muslims Were Swept Into Camps Alongside Uighurs". Bragt i *Foreign Policy*, 10.02.2020. Tilgået 30.04.2020 via: <https://foreignpolicy.com/2020/02/10/internment-detention-xinjiang-hui-muslims-swept-into-camps-alongside-uighur/>. Web.

Editorial Board: "How China corralled 1 million people into concentration camps". Bragt i *Washington Post - Opinion*, 29.02.2020. Tilgået 29.04.2020 via: https://www.washingtonpost.com/opinions/global-opinions/a-spreadsheet-of-those-in-hell-how-china-corralled-uighurs-into-concentration-camps/2020/02/28/4daeca4a-58c8-11ea-ab68-101ecfec2532_story.html. Web.

²⁴⁴ Campbell, Charlie: "Leaked Documents Claim to Reveal Internal Protocols for China's Muslim Detention Camps". Bragt i *Time - World - China*, 25.11.2019. Tilgået 29.04.2020 via: <https://time.com/5738401/xinjiang-uighur-muslim-camps-china-cables/>. Web.

²⁴⁵ Samuel.

fysisk tortur²⁴⁶, men hun har selv kun oplevet den psykiske tortur, der er beskrevet ovenfor. De indsatte var under konstant overvågning - enten af fysiske vagter eller videoovervågning, og toiletbesøg var begrænset til 3 minutters varighed. Om det skyldtes at der ikke var videoovervågning på toiletterne eller om det var en bevidst fornedrende strategi, ved hun ikke. Efter 10 måneder i lejrene blev hun løsladt, men holdt i husarrest i en lang periode før hun fik sit pas. Derpå rejste hun til Kazakhstan for at være sammen med hendes mand, men da Kazakhstan ikke tager imod flygtninge, risikerer hun at blive sendt tilbage til Kina, hvor hun kan være sikker på en endnu mere hårdhændet behandling, da hun aktivt forsøger at afsløre forholdene for muslimerne i Kina. Bliver hun sendt tilbage, har hun svoret at begå selvmord - selvom det er en synd i forhold til Islam²⁴⁷.

Kinas ambassadør i Storbritannien har erklæret, at dokumenterne er falske og et forsøg på at skade forholdet mellem Kina og vesten. Han følger op med - i tråd med den officielle kinesiske beskrivelse af lejrene - at betegne dem som frivillige faglige træningscentre for kriminelle og muslimer for at ruste dem bedre til livet i det moderne Kina. Han forsvarer desuden programmet ved at fremhæve at der i 3 år ikke har været et eneste terrorangreb i provinsen. Derfor ser han al kritik af programmet som et forsøg fra vestlig side på at blande sig i Kinas kamp mod terrorisme²⁴⁸. I et yderligere forsøg på at dække over de reelle forhold, har kineserne tyet til at erklære religion for en psykisk lidelse, der kræver behandling. For at opretholde denne påstand anvendes medicinsk-faglige termer om lejrene og behandlingen der overfor den brede kinesiske befolkning. Et potentielt problem ved denne betegnelse er, at den åbner op for yderligere religiøs forfølgelse, da der ikke nævnes en specifik religion.²⁴⁹.

Dokumenterne blev lækket til [International Consortium of Investigative Journalists](#), der har samarbejdet med 17 forskellige medier, herunder BBC Panorama og The Guardian i Storbritannien. Undersøgelser har vist at de såkaldte frivillige lejre i Xinjiang-provinsen, der skulle modvirke ekstremisme, slet ikke er så frivillige igen. Det anslås at omkring 1 million muslimer, primært fra Uighur folket, er blevet spærret inde i lejrene uden dom. Kineserne

²⁴⁶ Stræde, s. 49.

²⁴⁷Rajagopalan, Megha: " **She Escaped One Of China's Brutal Internment Camps For Muslims. Now She Could Be Sent Back.**". Bragt i *BuzzFeedNews*, 15.02.2020. Tilgået 30.04.2020 via: <https://www.buzzfeednews.com/article/meghara/china-uighur-xinjiang-kazakhstan>. Web.

²⁴⁸ " **Data leak reveals how China 'brainwashes' Uighurs in prison camps**". Bragt i *BBC - Asia - China*, 24.11.2019. Tilgået 29.04.2020 via: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-50511063>. Web.

²⁴⁹ Samuel, Sigal: " China Is Treating Islam Like a Mental Illness". Bragt i *The Atlantic*, 28.08.2018. Tilgået 01.05.2020 via: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/08/china-pathologizing-uighur-muslims-mental-illness/568525/>. Web.

Lock, Samantha: " **BRUTALLY OPPRESSED - China's Uighur Muslims 'are being thrown into detention camps for having beards, wearing veils and using the internet'**". Bragt i *The US Sun*, 17.02.2020. Tilgået 30.04.2020 via: <https://www.the-sun.com/news/415604/chinas-uighur-muslims-are-being-thrown-into-detention-camps-for-having-beards-wearing-veils-and-using-the-internet/>. Web.

anvender overvågningsteknologi i stor udstrækning i forbindelse med dette program samtidig med at de bruger analyser af de indsatte personlige data for at finde frem til den behandling, der med størst sandsynlighed vil give det ønskede resultat. Således blev 1.8 millioner mennesker markeret som interessante i forbindelse med programmet, udelukkende fordi de alle havde fildelingsappen Zappy på deres telefoner. Derefter udvalgte myndighederne 40.557 af dem til en nærmere undersøgelse og kunne denne undersøgelse ikke entydigt frikende personen for at være muslim skulle vedkommende sendes til koncentreret træning.

Heller ikke børnene er blevet skånet i Kinas kampagne mod de muslimske minoriteter - en kampagne, der tager sit udgangspunkt i den islamofobiske stemning, der har hersket siden angrebene 11.09.2001. Børnene bliver fjernet fra hjemmene - primært fra de hjem, hvor en af eller begge forældrene er blevet spærret inde - og sendt på kostskole, hvor de bliver undervist intensivt i kinesisk, kommunistisk ideologi og kinesiske traditioner. Børnene får kun besøg af slægtninge en gang hver eller hver anden uge. Lærere der var kritiske overfor styret, kampagnen mod muslimerne og det nye pensum, der skal bruges på kostskolerne, er blevet afskediget. Selv om kineserne påstår, at kostskolerne kun er blevet oprettet for at kunne sikre børnene den bedste start på livet, er kostskolernes sikkerhedsniveau nærmest på højde med et fængsel for hærdede kriminelle²⁵⁰.

Kineserne forfølger alle Uighur-muslimer - også uden for landets egne grænser. Dermed er Kinas ambassader og konsulater i høj grad medvirkende til den globale jagt på dette folk.

De lækkede dokumenter indeholder et 9 sider langt memo fra 2017, forfattet af Zhu Hailun, der den gang var vicesekretær for Xinjiangs kommunistparti og den øverste embedsmand indenfor provinsens sikkerhedsapparat. I memoet fremgår det at lejrene skal køres som hæjsikkerhedsfængsler med streng disciplin, afstraffelser og uden flugtmuligheder. Ifølge ordrene indeholdt i memoet skal lejrene sikre sig at:

- Der ikke sker nogen flugt fra dem
- Øge disciplinen og sørge for straf ved overtrædelse af den norm for opførsel de indsatte er underlagt
- Fremme omvendelse og tilståelse
- Gøre afhjælpende mandarin-studier til højeste prioritet

²⁵⁰ Qin, Amy: " *In China's Crackdown on Muslims, Children Have Not Been Spared*". Bragt i *The New York Times - Asia Pacific*, første gang 28.12.2019, opdateret 17.02.2020. Tilgængeligt 30.04.2020 via: <https://www.nytimes.com/2019/12/28/world/asia/china-xinjiang-children-boarding-schools.html>. Web
Beydoun, Khaled A.: "China holds one million Uighur Muslims in concentration camps". Bragt i *Al Jazeera*, 13.09.2018. Tilgængeligt 30.04.2020 via: <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/china-holds-million-uighur-muslims-concentration-camps-180912105738481.html>. Web.

- Opmuntre eleverne til virkelig at transformere sig
- Sikre fuld videoovervågningsdækning af sovesale og klasseværelser fri for blinde vinkler

De indsatte dagligdag bliver overvåget strengt og indebærer at hver indsat har deres faste plads i alle dagens gøremål - et princip, der ikke må brydes. Der er udarbejdet normer for opførelse, der dækker alle tænkelige situationer i løbet af en dag. Det er disse normer, som de indsatte ikke må bryde. Dette bliver bekræftet af interviewet som note 257 henviser til.

De indsatte muslimske livsstil betegnes som ulovlig, kriminel og farlig i memoet. For genstridige indsatte kræves der en mere intensiv behandling så de ønskede resultater opnås. Ifølge Times' oplysninger omfatter dette brugen af tortur i form af voldtægt, tæsk og brug af elektriske kvægstave i forbindelse med forhør²⁵¹. Ben Emmerson QC, en ledende advokat indenfor menneskerettigheder og en rådgiver for World Uighur Congress, udtaler at lejrene forsøger at ændre en persons identitet. Han ser det som et forsøg på at hjernevaske en hel befolkningsgruppe. Sagt med andre ord er det et forsøg på etnisk udrensning gennem hjernevask i stedet for mere dødbringende alternativer.

Sophie Richardson, direktør for Human Rights Watch i Kina, er af den opfattelse at dokumenterne kan bruges af en anklager og ser behandlingen af de indsatte som psykisk tortur, idet de indsatte ikke aner hvor længe de skal være indespærret. Memoet redegør for kriterierne for løsladelse, der kræver at den indsatte skal kunne bevise sin fuldstændige transformation gennem opførelse, tro og sprog. Dette skal bevises overfor 4 forskellige kommunistiske komiteer.

De indsatte, der viser tydelige fremskridt i forhold til transformationen, bliver belønnet med point, og antallet af optjente point afgør om de indsatte må have kontakt til deres familie, og hvornår de skal vurderes af komiteerne.

Den internationale reaktion på kinesernes behandling af deres muslimske minoriteter er delt, hvor mange vestlige lande fordømmer den, mens andre lande, herunder en række islamiske lande, lader til at bifalde den²⁵². Blandt de krav, som de protesterende lande har stillet til de kinesiske myndigheder, er:

- At de skal stoppe med at spærre folk inde på basis af tro og etnicitet og uden dom.

²⁵¹ ²⁵¹ Campbell; Rahim, Zamira: "UK joins 22 other UN nations in condemning China's detention of Uighur Muslims". Bragt i *The Independent - News > World > Asia*, 30.10.2019. Tilgået 01.05.2020 via: <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/uighur-muslim-china-xinjiang-united-nations-human-rights-uk-religious-freedom-a9177191.html>. Web.

²⁵² Campbell, I.S.; BBC News: "UN 'alarmed' by reports of China's mass detention of Uighurs". Bragt 31.08.2018. Tilgået 01.05.2020 via: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-45364689>. Web.

- At de, der er spærret inde under disse forhold i øjeblikket, skal frigives.
- At de skal frigive oplysninger om hvor mange der er indespærret og grundene til at de er det.
- At de skal gennemføre upartiske undersøgelser af alle anklager om etnisk, religiøs og racebetinget forfølgelse.

7.4.1 Sammenfatning

Lejrene for muslimske minoriteter i Kina er uden tvivl det mest aktuelle eksempel på en opdragelseslejr. Der er intensiv indoktrinering grænsende til hjernevask²⁵³ med et sigte mod at ændre identiteten hos en hel befolkningsgruppe. Også indoktrineringen af børnene er et led i denne proces, og der er ingen tvivl om at den måde, det hele er arrangeret på, øver en voldsom psykisk vold mod børnene først og fremmest, men også mod deres slægtninge. Det er bekymrende at målgruppen for forfølgelsen bliver så vagt formuleret i officielle kommunistiske kredse, for det åbner op for senere forfølgelse af andre religiøse minoriteter. Brugen af tortur, hvad enten det er fysisk eller psykisk gennem uvished og usikkerhed, vidner om, at programmet skal følges til vejs ende - uanset de menneskelige omkostninger. Også omfattende dehumanisering i form af sammenligninger mellem muslimer og psykiske lidelser eller kræftsygdomme er udbredt i den offentlige retorik omkring kampagnen. Det samme er den stereotype opfattelse af alle muslimer som værende undergravende for statens sikkerhed, ekstremistiske og parate til at ty til terror. Desværre er den behandling muslimerne udsættes for i Kina ikke med til at dæmpe op for hverken ekstremisme, etniske uroligheder eller separatismen hos de muslimske mindretal, og da terrorangreb længe har været de undertrykte våben, kan situationen få en langt mere alvorlig drejning, hvis ikke overgrebene standses. Den internationale modstand mod lejrene svækkes dog af uenigheder i organisationer som FN's Menneskerettighedskommission. Når man betragter disse lejre, må man ikke glemme, hvordan Stalin forfulgte religiøse mindretal, hvad der heller ikke blev påtalt i nogen særlig grad den gang²⁵⁴.

7.5 Skematisk opstilling af idealtypen for opdragelseslejre

Som ovenstående analyse viser, bliver opdragelseslejre oftest brugt af regeringer med stærke ideologiske eller religiøse idealer. Formålet er ofte at omdanne de indsatte fra at være

²⁵³ Dette udtryk bruges i stort set alle artikler om lejrene.

²⁵⁴ Michalczyk, John J. og Naomi Blumberg(red.): *Religion, menneskerettigheder og Gulag*. Forlaget Gramma, 2007. Print. S. 13-18, 24-26, 44-50 og 88.

formodede modstandere af regimet til at blive nyttige og ikke mindst lydige borgere i staten. Indkvarteringen er ofte dårlig, dog mest på grund af overbelægning, der også fører til sulterationer til dem, der ifølge styret ikke forandrer sig nok. Med manglende sanitet menes der i dette tilfælde mere manglende tid til at benytte de sanitære installationer, dels grundet den ideologiske skoling, dels grundet arbejdsbyrden og i nogle tilfælde grundet en af styret fastsat tidsbegrænsning.

Kvalitet/type	Opdragelse
Indstifter	Ideologiske regeringer, ateistiske regimer
Formål	At opdrage de indsatte til at blive gode samfundsborgere
Indkvartering	Dårlig
Forplejning	Sulterationer, belønning for fremskridt
Sanitet	Manglende
Indsatte	Ideologiske modstandere, religiøse minoriteter
Vagter	Bevæbnede
Tortur	Ja
Navneopråb	Ja
Ledsaget af	Ideologisk eller religiøs skoling, belønningssystem
Tvangsarbejde	Ja
Daglig ledelse	Paramilitære organisationer, ideologiske partier

8 Analyse af arbejdslejre

8.1 Hvad er en arbejdslejr?

Arbejdslejre er som navnet antyder lejre hvor hovedformålet er at anvende de indespærrede til tvunget arbejde. Denne type lejre er typisk forekommende i lavt udviklede områder, hvor f.eks. udvindingen og udnyttelsen af naturrigdomme kræver store mængder arbejdskraft²⁵⁵. Det samme gælder for områder, hvor det af styret er bestemt at der skal oprettes nye byer med dertil hørende infrastruktur. Direkte udledt af dette står det klart at den indstiftende part er regeringen i det pågældende land²⁵⁶. De skiller sig ud fra de andre lejrtyper ved udelukkende at fokusere på de indsattes arbejdsindsats²⁵⁷.

Analysen vil beskæftige sig med 4 lejre af denne type: de sovjetiske arbejdslejre, der var en del af Gulag-systemet, de japanske lejre til internering af europæere under 2. verdenskrig, det

²⁵⁵ Pitzer: OLN. S. 118-132, 133-144.

²⁵⁶ Pitzer: OLN. S. 161.

²⁵⁷ Pitzer: OLN. S. 286-289.

japanske Comfort Women-koncept, der udgør en særlig type arbejdslejre og endelig de kinesiske arbejdslejre (*laogai*).

8.2 De sovjetiske arbejdslejre

Strafarbejde var ikke et ukendt fænomen ved kommunisternes magtovertagelse i 1917²⁵⁸. Det havde været anvendt af tsarvældet som en del af strafudmålingen siden det 18. årh., og eksil havde været i brug siden 1649, primært til de øde sibiriske områder²⁵⁹. Med Stalins magtovertagelse i 1924 var grundlaget lagt for en voldsom ekspansion, både af de eksisterende lejre, Gulag-systemet blev oprettet i 1922²⁶⁰, og nye lejre samt en betydelig tilgang af ”klassefjender”²⁶¹. Da Stalin beslutter sig for at tvangskollektivisere landbruget og i den anledning gør de mere velstående bønder til ”klassefjender” er det et forsøg på gennem landbruget at skaffe den nødvendige kapital til en hurtig industrialisering af Sovjetunionen²⁶², der endnu var et udpræget landbrugsland²⁶³.

For Stalin blev arbejdslejrene et vigtigt værktøj i industrialiseringen af Sovjetunionen og udviklingen af de sibiriske ødemarker. Arbejdslejrene dækkede en række erhverv fra landbrug over forstindustri og arktisk fiskeri til minedrift og anlægsarbejder i form af byer og infrastruktur²⁶⁴. Fælles for alle lejrene var at arbejdet var hårdt, rationerne små²⁶⁵, barakkerne kolde, mekanisk værktøj fandtes ikke og varmt tøj til vinteren eksisterede kun i begrænset grad. Sanitære installationer var der - i lejrene, men sjældent på arbejdspladserne, der ofte lå langt fra lejrene. Det samme gjaldt sundhedsvæsenet, som ofte bestod af folk uden reel sundhedsfaglig uddannelse²⁶⁶. Ofte var der ikke noget, når de indsatte kom til en ny lejr, og så måtte de selv opføre dem - ofte trods manglende materialer og manglende erfaring²⁶⁷. Det første der blev opført i den slags tilfælde, var hegnet og bygningerne til administration og vagtmandskab, derefter kom så kantine og sanitære faciliteter og til sidst indkvarteringen til de indsatte²⁶⁸.

De indsatte marcherede til og fra arbejdspladserne under konstant bevogtning²⁶⁹, selv i den sibiriske ødemagt, hvor ethvert flugtforsøg skulle være meget nøje planlagt for at kunne

²⁵⁸ Pitzer: OLN. S. 118-132. Stræde, s. 26 Og 47.

²⁵⁹ Applebaum, s. 27-29.

²⁶⁰ Pizer: OLN, s. 118-32.

²⁶¹ Pitzer: OLN, s. 133-44.

²⁶² Pitzer: OLN. S. 161, 118-132, 133-44, 147-54, 259-267, 267-273 & 286-289.

²⁶³ Applebaum, s. 45.

²⁶⁴ Applebaum. Ibid. S. 83-8, s. 97-112.

²⁶⁵ Pitzer: OLN. S. 118-132.

²⁶⁶ Solsjenitsyn. Applebaum. S. 420.

²⁶⁷ Pitzer: OLN. S. 147-154.

²⁶⁸ Applebaum. S. 114-5.

²⁶⁹ Pitzer: OLN. S. 267-273.

lykkes²⁷⁰. Også lejren, der normalt er indhegnet af et dobbelt pigtrådshegn, er under konstant bevogtning. Alexander Solsjenitsyn skildrer i romanen *En dag i Ivan Denisovitjs liv*, hvordan en typisk dag i en særarbejdslejr gik. Romanen er løseligt baseret på hans egne oplevelser og illustrerer det til tider håbløse arbejde de indsatte blev sat til. I romanen skal den brigade, hovedpersonen hører til i, bygge en by ude midt på den forblæste sibiriske slette. Selv om vinteren skal der graves ud til fundamenter og mures vægge med alt hvad dertil hører. Når man tænker på at murerarbejde herhjemme kræver afdækning for at sikre mod frostskafer ved temperaturer ned til -3 grader Celsius²⁷¹, så er det ikke svært at se vanviddet i at mure i ned til -41 grader Celsius, men det var vilkårene for Gulag-lejrenes tvangsudskrevne ”håndværkere”²⁷².

Stalins lynindustrialisering af Sovjetunionen hvilede i nogen grad på Gulag-lejrene, selvom de aldrig blev rentable ud fra et kapitalistisk synspunkt, men de produkter, der blev frembragt af de indsatte, bragte dog hårdt tiltrængt udenlandsk valuta til landet. Stalins 5årsplaner, der var en retningslinje for den økonomiske udvikling, krævede produktionskvoter som selv en rask, velnæret arbejder med det rette værktøj ville have svært ved at opnå, og der var ikke nogen i Sovjetunionen der kunne gå for at være dette. Særligt i 1930’erne kom det til at stå mere og mere klart, at sigtet med lejrene ikke var rehabilitering af de indsatte, men snarere udnyttelse af dem med henblik på kolonisering af de førhen øde områder og gennemtvunge den sovjetiske industrialisering²⁷³. Var man en fri arbejder, der kom for langt bagud i forhold til kvoten, røg man i lejrene under anklage for sabotage. Det var ikke uden grund at de indsatte betragtede Sovjetunionen som to fængelszoner, hvor den lille var Gulag og den store var Sovjetunionen²⁷⁴. Var man allerede i lejrene blev ens rationer beskåret, hvorefter sult og sygdom gjorde det endnu sværere at opfylde kvoterne. Derfor blev der ofte pyntet på tallene, så de indsatte ikke mistede for meget mad²⁷⁵.

Fra 1937 og frem til Stalins død i 1953 blev det uofficiel praksis at ”klassefjender” enten skulle henrettes eller slides op i lejrene. Dette var den sidste etape af Stalins kamp for at opnå total magt over det sovjetiske samfund, men på trods af dette blev lejrsystemet aldrig rentabelt og kostede det sovjetiske samfund enorme summer²⁷⁶. De indsatte, der formåede at opfylde deres kvoter, kunne fra 1938 ikke længere regne med tidlig løsladelse, men fik i stedet en

²⁷⁰ Solsjenitsyn. S. 37.

²⁷¹ ”Henmuring”. *Mur og Tag*. Tilgået 09.05.2020 via: <https://www.mur-tag.dk/udfoerelse/opmuring/vinterforanstaltninger/vejledning/>. Web.

²⁷² Solsjenitsyn, s. 14.

²⁷³ Applebaum. S. 85.

²⁷⁴ Applebaum. S. 27.

²⁷⁵ Applebaum, s. 221-49, 256 & 281.

²⁷⁶ Applebaum. S. 130-2 & 146.

medalje²⁷⁷. I denne periode gjaldt det også at var man svagelig og faldt om på transporten til eller fra arbejdet, blev man skudt, medmindre man var ung og der var en chance for at man kunne komme til kræfter igen. Dog var det sult, overanstrengelse og sygdom, der tog livet af flest²⁷⁸.

Den fjerne beliggenhed af lejrene gjorde det svært at hverve vagter til dem, selv om det var fast arbejde og bedre lønnet end noget andet. Der blev med tiden oprettet specielle skoler, der stod for uddannelsen af lejrkommandanter, der var ansvarlige for at deres lejr levede op til de stillede krav²⁷⁹. I den forbindelse fandt nogle lejrkommandanter ud af, at de indsatte var nødt til at have rimelige forhold for at kunne præstere det krævede arbejde²⁸⁰.

De indsatte, der fik deres frihed - ofte efter flere forlængelser af deres straf, havde visse områder de ikke måtte slå sig ned i, og mange blev derfor i Sibirien og hjalp på den måde med koloniseringen af dette område²⁸¹.

Efter Stalins død blev Gulag-systemet ændret, antallet af fanger kraftigt reduceret, og mængden af tvangsarbejde blev mindre og det blev mindre hårdt fysisk arbejde. Fængslerne skulle nu have en rehabiliterende effekt i stedet for en økonomisk. KGB var kraftigt imod denne ændring, fordi det gik ud over deres magtsfære. Resultatet blev en halvhjertet reform af det sovjetiske lejr- og fængselssystem²⁸². I stedet blev dissidenter nu erklæret for sindssyge og spærret inde i særlige sindssygehospitaler, da det betød at de kunne diskrediteres både i Sovjetunionen og i udlandet, og indespærringen kunne være tidsubegrænset, da de indsatte kunne hævdes at være til fare for sig selv og sine omgivelser²⁸³.

Forsoningen har trods kommunismens fald haft trange kår i det tidligere Sovjetunionen. Stalins terror synes at være glemt hos dem, det primært gik ud over, grundet de mange og voldsomme omvæltninger, der har fundet sted i de sidste årtier. Denne manglende interesse hos russerne, og myndighedernes beslutning om at slette Gulag-arkiverne risikerer at lede til et lignende fænomen en gang med tiden²⁸⁴.

8.2.1 Sammenfatning af de sovjetiske arbejdslejre

De sovjetiske arbejdslejre var i reglen ikke overfyldte, men barakkerne var kolde og plaget af utøj. Rationerne afhang af den indsattes arbejdsindsats, men var generelt utilstrækkelig med

²⁷⁷ Applebaum. S. 149.

²⁷⁸ Applebaum. S. 312 & 389.

²⁷⁹ Applebaum. S. 298-9.

²⁸⁰ Applebaum. S. 125.

²⁸¹ Se note 237.

²⁸² Applebaum. S. 560.

²⁸³ Applebaum. S. 597-98.

²⁸⁴ Applebaum. S. 619, 625.

hensyn til det hårde arbejde og kulden. De fleste lejre lå i Sibirien eller helt oppe ved det arktiske hav med undtagelse af tømmerlejrene, der hovedsageligt lå på den karelske halvø. Arbejdet var hårdt og blev ikke mindre hårdt af at værktøjerne var primitive, og der kun var meget få hjælpemidler. Der var bevæbnede vagter, selvom det ikke synes nødvendigt ved de sibiriske og arktiske lejre. Rigtig mange sovjetborgere tilbragte en stor del af deres liv i lejrene, for med strafforlængelser var deres straffe egentlig på ubestemt tid. Sundhedspleje var til stede i lejrene, men om den var kvalificeret, var et andet spørgsmål. Lejrene var udstyret med de nødvendige sanitære installationer, men der var kun begrænset adgang til dem grundet de lange arbejdsdage. Gulag-systemet som det var i sine velmagtsdage, er i fare for at glide i glemmebogen, dels grundet at der ikke er mange nulevende der oplevede det, dels grundet de russiske myndigheders beslutning om at slette arkiverne.

8.3 De japanske arbejdslejre, herunder Comfort Women-lejrene

De japanske lejre under 2. verdenskrig er blevet delt op i to med henblik på denne analyse. Dels er arbejdslejrene, der afløste interneringslejrene i en klasse for sig, da de tvang både civile og krigsfanger til at arbejde for den japanske krigsmagt, og dels skiller Comfort Women-lejrene sig ud ved et helt specielt og grusomt formål. Begge lejrene bliver behandlet her, dels for at vise de forskelle der kan være på arbejdslejre og dels fordi lejrene havde arbejdet som det eneste formål for de indsatte.

8.3.1 Arbejdslejrene

Efter Japans angreb på Pearl Harbor 7. december 1941 og den efterfølgende hurtige fremmarch mod vest, fik de japanske tropper fingre i en del europæiske borgere fra de lande, der havde kolonier i Sydøstasien. Der var tale om civile borgere, der havde bosat sig i kolonierne, koloniadministrationer og krigsfanger. Alle disse europæiske personer blev interneret i lejre i første omgang. Japanerne var i forvejen kendt for deres brutalitet - især pga. den brutale krigsførelse i Kina. Selv i interneringslejrene var vilkårene dårlige, der var ikke sanitære faciliteter nok, der var ikke mad nok, lægehjælp var der ikke noget af, og de japanske vagter, der fortrinsvis tilhørte reserven og derfor ikke kunne gøre sig håb om at høste hæder og ære på slagmarken²⁸⁵, var brutale og havde helt og holdent magten over de indsatte, men tortur blev kun sjældent anvendt²⁸⁶.

Efter nogen tid begyndte japanerne at bruge de indsatte som arbejdskraft bl.a. i byggeriet af den burmesiske jernbane, hvad der er skildret i filmene *Broen over floden Kwai 1* og *2*.

²⁸⁵ Nørup, s. 42-3.

²⁸⁶ Pitzer: OLN. S. 239-42, 267-273.

Filmene er dog ikke helt tro mod historien, men den største fordrejning af sandheden er skildringen af de indsatte som værende kun krigsfanger. I virkeligheden var det en blanding af krigsfanger og civile. Arbejdet på den burmesiske jernbane var hårdt, foregik i et varmt og fugtigt område, der også var plaget af malariamyg. Sammen med kolera og fejlernæring var malaria den sygdom der kostede flest livet. Senere spillede det tunge arbejde også ind på de indsattes helbred. Maden fortsatte med at være utilstrækkelig, og de sanitære forhold i arbejdslejrene blev stedse med at blive værre. Kombineret med det hårde arbejde og det usunde klima i Burmas jungle førte det til udbrud af epidemier, der yderligere svækkede de indsatte, men blev man for syg til at arbejde, fik man ingen mad²⁸⁷.

Lejrene flyttede hele tiden med langs jernbanens rute, men der var stor forskel på lejrene. Opretholdt de indsatte disciplinen klarede de sig, men gjorde de ikke forfaldt de let til selvmedlidenhed²⁸⁸. Samtidig blev arbejdet konstant tungere, da der flere steder skulle fjernes sten fra jernbanens rute²⁸⁹. Japanernes bevogtning af lejrene var ikke særlig talstærk, for mange europæere havde ingen erfaring med at klare sig i junglen og der var over 4000 km. over havet til allierede linjer, mens man skulle tilbagelægge 5000 km. over land²⁹⁰.

8.3.1.1 Sammenfatning

Vilkårene i arbejdslejrene langs den burmesiske jernbane bød på nødtørfvig indkvartering, mangelfulde sanitære installationer, små rationer, fugtigt klima og malaria. Bevogtningen af lejrene var lagt i hænderne på reservister, der kunne være brutale, men som ikke brugte tortur, men derimod tæskede løs på de indsatte, hvis ikke de var ærbødige nok. Arbejdet var hårdt, og sammen med de ovenstående mangler førte det til sygdomme hos de indsatte, der dog var nødt til at arbejde for at få mad. Bare det at både civile og krigsfanger blev tvunget til at arbejde for japanerne, var en overtrædelse af krigens love. Disse love var dog ikke anerkendt af japanerne, der til en vis grad søgte at leve op til den strenge Bushido-kodeks, hvilket også gjorde at krigsfangerne blev anset for mindreværdige, for ifølge den kodeks måtte en kriger ikke overgive sig.

8.3.2 Comfort Women-lejrene

Allerede i 1932 oprettede japanerne de første sexslavelejr i Singapore. I første omgang var der dog tale om lejre hvor prostituerede blev samlet for at betjene soldaterne og på den måde søge at spare områdets civile kvinder for overgreb. Grunden til at lejrene blev oprettet var at

²⁸⁷ "Østasien blev Japans slavelejr" i *Historie*, nr. 1, 2012. s. 26-33. Print.

²⁸⁸ Nørup, s. 75-7.

²⁸⁹ Nørup, s. 69-71.

²⁹⁰ Nørup, s. 36, 97-98.

det så var nemmere for hærens lægestab at kontrollere kvinderne for kønssygdomme, der havde en tendens til at gøre mange soldater ukampdygtige. Det gjaldt ikke kun for den japanske hær, men de var dem der førte forholdsreglerne ud i det ekstreme²⁹¹. Tanaka mener også at to ideologier spillede ind i forhold til oprettelsen af lejrene, nemlig maskulinitet og militarisme. Derudover er han af den opfattelse at krig og voldtægt hænger uløseligt sammen og forsøger at etablere en lovmæssighed omkring dette spørgsmål²⁹².

Efterhånden som antallet af sexslavelejre voksede - særligt eksplosivt efter massakren i Nanjing - blev det sværere for japanerne at skaffe kvinder til dem. Derfor lokkede de under falske forudsætninger primært unge koreanske og taiwanske kvinder til lejrene med løfter om en bedre fremtid med godt lønnede jobs eller uddannelse, hvad der var tillokkende for dem, da der var stor fattigdom i Korea og Taiwan som følge af japanernes koloniale politik²⁹³.

Samtidig blev det forbudt for ikke-prostituerede japanske kvinder at rejse til krigsområderne, men dette forbud gjaldt ikke kolonierne²⁹⁴. Militæret og i særdeleshed militærpolitiet Kempeitai var ansvarlige for rekrutteringen af kvinder til lejrene sammen med det lokale politi, der skulle udstede pas til kvinderne²⁹⁵, men de var ofte drevet af civile, der dog skulle adlyde militæret og tillade militærets læger at tilse kvinderne²⁹⁶.

Lejrene kunne opdeles i 3 typer: De permanente, der lå i tilknytning til depoter og hovedbaser, de semipermanente, der var tilknyttet større militære afdelinger og endelig de midlertidige, der blev ledet af den militære enhed, der havde oprettet den²⁹⁷. Især i forbindelse med de midlertidige lejre blev der anvendt magt for at skaffe kvinder til dem. Det var oftest lokale kvinder der blev bortført og ført til lejrene, hvor de allerede ved ankomsten blev voldtaget. Hærledelsen og krigsministeriet har givetvis kendt til praksissen med de militære bordeller om end ikke nødvendigvis sexslavelejrene og især ikke de midlertidige. De mere permanente lejre blev jo trods alt kontrolleret af hærens læger, der sørgede for behandling af kønssygdomme og aborter, hvis kvinderne blev gravide²⁹⁸.

De japanske prostituerede betjente først og fremmest de højere officerer, mens de asiatiske kvinder betjente det menige mandskab²⁹⁹. De asiatiske kvinder havde en ugentlig kvote de skulle opfylde, hvad der blev bevist gennem det antal kvitteringer hver kvinde fik fra soldaterne. Når der ikke var optræk til eller havde været kampe, måtte hver kvinde servicere

²⁹¹ Tanaka, s. 8-11.

²⁹² Tanaka, s. 1-3.

²⁹³ Tanaka, s. 38-44.

²⁹⁴ Tanaka, s. 25.

²⁹⁵ Tanaka, s. 26.

²⁹⁶ Tanaka, s. 13-8.

²⁹⁷ Tanaka, s. 19.

²⁹⁸ Tanaka, s. 21-24.

²⁹⁹ Tanaka, s. 32.

op til 10 mænd om dagen, men hvis der var optræk til eller havde været kampe kunne det antal stige til det 3- eller 4-dobbelte. Hver mand fik 30 minutter med en kvinde, men når der var travlt, så havde han kun et par minutter³⁰⁰. Kvinderne i lejrene var ofre for systematiske voldtægter og var i bund og grund ikke andet end sexslaver for militæret³⁰¹.

Lejrene var vidt forskellige, men ofte var kvinderne installeret i små rum med få møbler, der var streng kontrol med kvindernes hygiejne og militæret førte streng kontrol med åbningstider, hvor lang tid hver soldat havde og ikke mindst kontrollen for STD. Bordellerne var kun lukket en dag om måneden, og det var al den pause kvinderne fik. Blev kvinderne gravide fik de foretaget en tvungen abort. Mange af kvinderne oplevede at de måtte betjene soldaterne selv når de havde deres periode, selv om det stred mod militærets direktiver. Ifølge militære regulativer var kvinden berettiget til halvdelen af indtægten fra hver kunde hun betjente. Bordellets manager stod for sengetøj, mad og størstedelen af de medicinske udgifter, mens kvinden selv skulle betale for tøj, frisør og kosmetik, men i praksis kom kvinderne ofte til at betale for det, manageren skulle betale. I de fleste tilfælde var maden rigelig og god, men særligt i Kina og på Filippinerne var der andre forhold³⁰².

Her var der tale om deciderede voldtægtslejre, hvor kvinderne blev set som tilhørende fjenden og derfor blev betragtet som legitimt bytte for soldaternes seksuelle drifter, hvad Tanaka mener hænger sammen med en forestilling om at den sejrende magt har ret til at dominere den slagte fjende og gøre alt i sin magt for at bryde fjendens forestilling om egen maskulinitet³⁰³. I Kina var det særligt i områder hvor kinesiske styrker havde en stor sympati, at det gik ud over kvinderne. Her blev voldtægt brugt som en del af en meget grusom brændt jords strategi, hvor en landsby, der var under mistanke for at støtte de kinesiske styrker, kunne ødelægges totalt. Alle ejendele kunne stjæles, soldaterne måtte gøre hvad som helst ved beboerne, inden de dræbte dem og brændte landsbyen ned. På Filippinerne var billedet nogenlunde det samme som i Kina. Kvinderne blev dagligt voldtaget af op til 10 mænd, før de om aftenen skulle servicere officeren. Japanerne skaffede sig ofte filippinske kvinder, når de forsøgte at fange guerillaerne³⁰⁴. Til gengæld led de indonesiske kvinder forbløffende få overgreb fra japanernes side, hvad der muligvis har hængt sammen med at mange indonesere så japanerne som en befrielsesmagt³⁰⁵.

³⁰⁰ Tanaka, s. 51-6.

³⁰¹ Tanaka, s. 32.

³⁰² Tanaka, s. 51-56.

³⁰³ Tanaka, s. 3.

³⁰⁴ Tanaka, s. 45-9.

³⁰⁵ Tanaka, s. 62-6.

Som nævnt i afsnit 8.3.1 blev alle europæere der blev fanget i de japanskerobrede områder interneret. Kvinderne blev dog i de fleste tilfælde voldtaget først. Der er rige kilder der beskriver overgrebene på de europæiske kvinder både inden de kom i sekslavelejligheder, men også under opholdene der. Dette skyldtes at de allierede i Stillehavskrigen koncentrerede sig mere om overgreb mod deres egne end forbrydelser mod menneskeheden generelt. Samtidig kan voldtægterne og fornædelserne have haft et propagandamæssigt formål i forhold til de folkeslag, der havde været koloniseret. Fra midten af 1943 begyndte japanerne aktivt at hverve unge europæiske kvinder til lejrene, hvor de igen brugte løfter om en bedre tilværelse end i interneringslejrene. Dog forsøgte europæerne ofte at forhindre at kvinderne blev taget til sekslavelejlighederne³⁰⁶.

Overfor de europæiske kvinder forsøgte japanerne at fralægge sig ansvaret ved deres gerninger ved at få dem til at skrive under på en erklæring om at de frivilligt var gået med til at arbejde i lejrene. Reelt set var underskriften på erklæringen dog uden betydning for alle kvinder der blev bragt til lejrene, blev voldtaget, og dem der havde nægtet at skrive under, fik tæsk. Nægtede kvinderne at betjene de japanske soldater blev de truet med tæsk og døden både for dem selv og deres familier. Dette drev flere kvinder til selvmordsforsøg, mens andre forsøgte at flygte fra lejrene. Udover de fysiske traumer som følge af de gentagne voldtægter, led mange kvinder efterfølgende af psykiske traumer resten af livet³⁰⁷. Dette førte til at mange kvinder, især asiatiske, valgte at blive i det område de var blevet bragt til, da de ikke følte de kunne se deres familie i øjnene efter overgrebene³⁰⁸.

Vold mod kvinderne fandt oftest sted mod slutningen af krigen, hvor druk blev mere udbredt blandt soldaterne. Volden kunne være alt fra et par lussinger til brandmærkning og knivstik. Volden var dog mest udbredt fra bordellernes managere, der kunne tæske kvinderne hvis de ikke opfyldte deres kvote, hvis de fik STD eller på anden vis blev syge og ikke kunne servicere deres kunder. Nogle kvinder valgte at bruge narkotika som en flugt fra den fysiske og psykologiske smerte de blev udsat for. Nogle kvinder begik selvmord, andre blev dræbt i krigshandlinger fordi deres bordeller lå tæt på de militære installationer³⁰⁹.

Retsopgøret efter krigen i Stillehavet omfattede en lang række af krigsforbrydelser begået mod soldater og civile fra de allierede lande, men hele den militært styrede tvungne prostitution blev ikke taget under behandling. De allierede var klar over, hvad der var foregået på de militære bordeller og at en stor del af kvinderne var havnet der mod deres vilje, men alligevel valgte man ikke at følge sagerne op. Dette kan skyldes at det militære miljø ikke

³⁰⁶ Tanaka, s. 62-72.

³⁰⁷ Tanaka, s. 74-8.

³⁰⁸ Tanaka, s. 57-9.

³⁰⁹ Tanaka, s. 57-9.

levner meget hensyn til de tjenester kvinder tilbyder soldaterne eller de bagved liggende årsager til kvinders prostitution³¹⁰.

8.3.2.1 Sammenfatning

Som ovenstående analyse viser er disse lejre en modbydelig nyskabelse i forhold til andre arbejdslejre, men de er desværre ikke et enestående tilfælde, idet voldtægtslejre blev brugt i den jugoslaviske borgerkrig, ifølge Tanaka. Forholdene har i modsætning til andre arbejdslejre været mere menneskelige hvad angik de rent fysiske rammer, men selve ”arbejdets” karakter var så meget desto mere modbydeligt og umenneskeligt. Samtidig har prisen for at være i disse lejre været værre end i de gængse arbejdslejre, der trods alt ikke på samme måde efterlod psykiske traumer hos de overlevende. Det er beskæmmende at tænke på at de allierede magter efter krigens afslutning kun tog sig af de sager, der var gået ud over deres egen befolkning og ikke betragtede hele systemet som den forbrydelse mod menneskeheden det er.

8.4 De kinesiske arbejdslejre, *Laogai*

Som nævnt i afsnit 7.3.2 er det kinesiske styre af den opfattelse, at klassekampen stadig raser i Kina. Derfor er det nødvendigt at fastholde politistaten og arbejdslejrene for at sikre det kommunistiske partis fortsatte magt. Ligesom nazisterne og den sovjetiske kommunisme stiler kineserne mod at knuse al evt. modstand, men Kina har derudover meget større fokus på den økonomiske side af arbejdslejrssystemet. De fængselsfanger der har mildere domme, kan ved god opførsel overføres til afsoning af deres resterende straf i straffearbejdslejrene (*laogai*). Visse lejre er dog specialiseret i at tage sig af fanger med lange straffe, altså grove kriminelle. Alle fængsler har fabrikker eller værksteder, hvor de indsatte er tvunget til at arbejde. Et lavt sat antal af indsatte i de mellem 1000 og 1500 fængsler med en gennemsnitlig kapacitet på 4-500 indsatte giver 500-700.000 indsatte³¹¹.

87 % af fangerne i det kinesiske system er indsat i *laogai*-lejrene, hvorfor der ofte refereres til dette som det samlede kinesiske system. De indsatte er organiseret i enheder ligesom i militæret, hvor de mindste enheder har to ledere, en for produktionen og en for den politiske skoling, særligt i *laojiao*-systemet. Disse er fanger der bliver udpeget til dette. De større enheder ledes af folk fra *Public Security*. Den provinsielle administration er ansvarlig for rentabiliteten af den produktion, der foregår i lejrene og har været det siden 1989³¹². Her adskiller det kinesiske system sig afgørende fra det sovjetiske. Det anslås at der er 600 af

³¹⁰ Tanaka, s. 84-7.

³¹¹ Wu, S. 5.

³¹² Pitzer: OLN. S. 194-195.

denne type lejre med et samlet antal indsatte mellem 3 og 4 millioner³¹³. Ungdomslejre er der 50-80 af og de har samlet 2-300.000 indsatte. De indsatte i disse lejre er organiseret ligesom i *laogai* og er også tvunget til at arbejde³¹⁴. En stor del af formålet med tvangsarbejde i de kinesiske lejre er at øge det økonomiske afkast af lejrene, da det kinesiske politiske samfund er afhængig af fangerens arbejdskraft til at øge den økonomiske værdi af lejrene som et samlet hele³¹⁵. Det ses som en væsentlig metode til at udrense og eliminere alle kriminelle og samtidig er det en pålidelig kilde til rigdom. Fangerne er en arbejdskraft, hvis ikke de bliver henrettet med det samme, der kan bruges til både at opbygge den kinesiske industri og generelt gavne Kinas udvikling³¹⁶. Wu modsiger lidt sig selv i sin beskrivelse af hvordan lejrenes indvirkning på den kinesiske økonomi er. Til at begynde med antyder han nemlig, at Kina tilsyneladende er det første land der har formået at gøre tvangsarbejde rentabelt³¹⁷, mens han længere inde i bogen slår fast, at arbejdslejrene ikke er en fordel for regimet, idet de er økonomisk og produktivt urentable³¹⁸. Han påviser dog også grunden til den manglende rentabilitet primært i opdragelseslejrene, idet de domme der fører til dem, ofte er korte tidsbegrænsede domme, der ikke efterlader plads til at lejrene kan opbygge en teknisk erfaring og viden, som kunne give lejrene en vis profitabilitet og dermed ikke kun være en udgift for staten³¹⁹. De rene arbejdslejre, hvor fangerne ofte er idømt længere straffe, er derimod profitable og henter en del udenlandsk kapital til landet³²⁰.

Der er tale om slavearbejde i mindst 12 timer om dagen, selv om regulativerne kun tillader en arbejdsdag på 10 timer udenfor sæson og op til 12 timer i sæsonen³²¹. Også kineserne har brugt fanger til at bygge de lejre, de skulle sidde i. Derudover anvendes fangerne til farligt arbejde, bl.a. i uranminer og i testområder for atomvåben³²². Madrationerne er officielt på niveau med arbejderne udenfor lejrsystemet, men er i realiteten yderst afhængig af om fangen kan overholde sin produktionskvote. Hvis fangen ikke kan dette risikere vedkommende at miste sin ration eller få den beskåret³²³. Vagterne i lejrene er bevæbnet politi og bruger i nogle tilfælde vold overfor fangerne. Blandt andet skal man ikke bevæge sig for langt væk fra ens anviste arbejdsplads hvis man ikke vil risikere at blive skudt. Som nævnt i afsnit 7.3.3 er disciplinære straffe og summariske henrettelser udbredte i lejrene. Kun ved arbejde i

³¹³ Pitzer: OLN. S. 95-104.

³¹⁴ Wu. S. 10-1.

³¹⁵ Wu. S. 32.

³¹⁶ Wu. S. 34.

³¹⁷ Wu. S. 49.

³¹⁸ Wu. S. 129.

³¹⁹ Wu. S. 134-5.

³²⁰ Wu. S. 141.

³²¹ Wu. S. 34.

³²² Wu. S. 35.

³²³ Wu. S. 37.

mineskakterne er der ikke bevogtning, da disse er så snævre at vagterne ville gå i vejen³²⁴. I forhold til vold bliver isolationsfængsling sjældent brugt, muligvis grundet de krav der stilles til dette³²⁵.

Fangerne er indkvarteret i barakker, hvor hver 10 mands gruppe deler et værelse. 10 værelser udgør en delingsbarak. Al kommunikation med omverdenen er begrænset og censureret, og besøg fra familie og slægtninge er også begrænset. Ellers er forholdene i lejrene lig med beskrivelsen af *laojiao*, afsnit 7.3.2³²⁶. For de fanger, der er specialister indenfor et eller andet felt, gælder det, at hvis de erkender og angår deres forbrydelse, kan de komme til at arbejde indenfor deres felt, hvad der gør det nemmere for dem at opfylde deres kvoter³²⁷.

Som allerede fremhævet i afsnit 7.3.2 er fangerne ikke automatisk frie, når de har udstået deres straf, idet en del af dem anvises tvunget arbejde - ofte i de samme funktioner som de udførte, da de sad i lejrene. Selv hvis dette ikke er tilfældet nyder den tidligere fange ikke automatisk fulde rettigheder ude i samfundet³²⁸.

8.4.1 Sammenfatning

Som det fremgår af ovenstående analyse, har Kina haft et stort fokus på de økonomiske fordele ved tvangsarbejde, men uden at kunne realisere et virkeligt overskud fra det. De fysiske rammer for de indsatte i hhv. *laojiao*- og *laogai*-systemerne er ens, og det samme gælder i høj grad behandlingen af de indsatte efter de har udstået deres straf. Den væsentligste forskel er *laojiao*-lejrenes fokus på politisk skoling og en mindre markant bevogtning af samme lejre. Der er dog forskelle på rentabiliteten i de to systemer, hvor de rene arbejdslejre er mere rentable end de lejre, der også skal sørge for politisk skoling.

8.5 Skematisk opstilling af idealtypen for arbejdslejre

Som det fremgår af ovenstående analyser, har arbejdslejre spillet en vis rolle for totalitære regeringer, der har ønsket at anvende indsatte til at sikre økonomien eller frigive soldater, hvad enten det er fra arbejdsopgaver eller fra sygdom. Der ligger et hensynsløst fokus på målet frem for midlet bag enhver beslutning om at oprette arbejdslejre af de varianter analyserne har kigget på. Dette fører uundgåeligt til kritik fra det internationale samfund, hvad der dog alt for ofte ikke udmønter sig i reelle handlinger, hvorfor lejrene efter små kosmetiske ændringer kører videre. Dette er noget meningsdannere og offentlige debattører bør være

³²⁴ Pitzer: OLN. S. 286-289.

³²⁵ Wu. S. 43 & 64-8. Se desuden afsnit 7.3.3.

³²⁶ Wu. 64-8.

³²⁷ Wu. S. 76-7.

³²⁸ Wu. S. 108-14.

meget opmærksomme på, for det er muligt at stoppe disse lejre, hvis kritik følges op af handling. Fælles for alle lejre af denne type er arbejde, ofte tungt og udmattende, nogle gange livsfarligt, men arbejdet er det bærende element.

Kvalitet/type	Arbejds
Indstifter	Regering, paramilitære organisationer
Formål	At omdanne de indsatte til en økonomisk faktor i staten
Indkvartering	Dårlig
Forplejning	Sulterationer, belønning for særligt hårdt arbejde
Sanitet	Manglende
Indsatte	Alle, der er kommet på tværs af regimet/loven
Vagter	Bevæbnede
Tortur	Ja
Navneopråb	Ja
Ledsaget af	Ønske om at gøre lejrene rentable, brug af de indsatte i krigsindustrien
Tvangsarbejde	Ja
Daglig ledelse	Paramilitære organisationer, industri

9 Konklusion

Specialet har forsøgt at besvare følgende problemstilling gennem mine analyser: Hvad er den historiske baggrund for de forskellige lejrsystemer gennem det lange 20. årh., hvordan kan vi konceptualisere de forskellige lejrtyper og hvilken rolle spiller den historiske opfattelse af lejrene i den politiske og samfundsmæssige debat?

Den historiske baggrund dækkes i konteksten for hver undersøgt lejr, og som med lejrene selv kan man heller ikke her skabe en lovmæssighed omkring hvorfor lejrene opstår, selv om frygt spiller en stor rolle for etableringen af dem. Det kan være frygt for fjendtlige handlinger, frygt for etniske minoriteter eller frygt for politiske modstandere, men det er indstifterens ofte irrationelle frygt der i sidste ende afgør hvilken type lejr, der bliver oprettet.

Som analyserne af de gennemgåede lejre viser er der forskelle på lejrtyperne, som jeg opererer med³²⁹. Dette gælder især for nedbrydnings- og interneringslejrene, mens forskellene

³²⁹ For en skematisk opstilling af alle 4 lejrtyper, jeg arbejder med, se sidst i konklusionen.

på opdragelses- og arbejdslejrene i visse tilfælde kan være sværere at få øje på. Netop grundet disse forskelle kan det forekomme mig mærkeligt, at den offentlige debat om lejre - uanset hvilken type de tilhører - ensidigt forbinder dem med de nazistiske koncentrationslejre. Der er trods alt langt fra en interneringslejr til en nedbrydningslejr i den rendyrkede form, som nazisternes lejre nok var tættest på. Samtidig er der også store påviselige forskelle mellem de enkelte lejre indenfor hver type, hvad der heller ikke er fokus på i den offentlige debat. Desværre er denne debat ofte styret af medierne, hvad der gør at kun de mest sensationelle nyheder om lejre bliver lagt frem. Således er der stort fokus på de amerikanske interneringslejre for immigranter, mens lejrene for muslimer i Myanmar og Kina stort set ikke behandles af danske medier. Samtidig er de danske medier forholdsvis ukritiske i forhold til de nyheder de modtager udefra og anstiller kun sjældent egne undersøgelser, hvad især analysen i afsnit 6.4 vidner om.

Mange af de behandlede lejre er desværre gået i glemmebogen i dag, hvorfor den offentlige debat om dem ikke eksisterer. Det gælder f.eks. lejrene i Kenya, sexslavelejrene, som japanerne oprettede under 2. verdenskrig og de forholdsvis nye lejre i Myanmar. Selv lejre på det europæiske kontinent såsom voldtægtslejrene under den jugoslaviske borgerkrig i 1990'erne er glemt. Hvorfor er de glemt? Fordi medierne som burde være dem, der afdækker sådanne historier, ikke er interesseret i at pille ved den dominerende fortælling, der gør koncentrationslejre lig med nazisternes lejre og en sjælden gang drager sammenligning med de sovjetiske Gulag-lejre. Dette er problematisk, for når den slags hændelser bliver skjult bag en fast opfattelse af hvad en koncentrationslejr er, så risikerer man at andre lige så frygtelige lejre passerer under radaren, altså forbliver uopdaget, indtil verdenen igen står med en humanitær katastrofe.

Undersøgelsen har været præget af store mængder data der har skulle koges ned til det væsentligste for hver type lejr, og ikke al gennemlæsning har været lige behagelig. Samtidig har arbejdet med Weber's idealtyper gjort undersøgelsen og dermed specialet noget mere metodisk orienteret end hvad den oprindelige tanke var. Dette har dog kun gavnet undersøgelsen, da det har været nemmere at målrette min research efter de elementer, som jeg identificerede som værende af betydning for skabelsen af de forskellige idealtyper. Derved har jeg været i stand til at sortere en del stof fra, der ikke har været af betydning for min undersøgelse og dens formål. Særligt analyserne af de amerikanske interneringslejre for immigranter (afs. 6.4) og de kinesiske lejre for muslimer (afs. 7.4) har voldt mig en del hovedbrud, da begge er baseret på artikler, hvorved jeg mangler tidligere forskning til at stive min analyse af med, men begge lejre er så nye at de endnu ikke har vækket historikernes interesse. Det har været interessant at arbejde med en metode, der ikke har været brugt særligt

meget indenfor historiefaget, og jeg håber at brugen af den til dette speciale vil åbne op for at også andre historikere vil anvende den til deres forskning.

9.1 Samlet skematisk fremstilling af idealtyperne

Kvalitet/type	Nedbrydning	Internering	Opdragelse	Arbejds
Indstifter	Militæret, paramilitære enheder	Regering	Ideologiske regeringer, ateistiske regimer	Regering, paramilitære organisationer
Formål	Gennem de civile at nedbryde kampviljen hos fjenden	Beskyttelse, dels af landet og dets borgere, dels af de internerede	At opdrage de indsatte til at blive gode samfundsborgere	At omdanne de indsatte til en økonomisk faktor i staten
Indkvartering	Ingen	Dårlig	Dårlig	Dårlig
Forplejning	Sulterationer	Rationering	Sulterationer, belønning for fremskridt	Sulterationer, belønning for særligt hårdt arbejde
Sanitet	Manglende	Basal	Manglende	Manglende
Indsatte	Civile og politiske modstandere	Borgere med tilknytning til et fjendtligt land, flygtninge og immigranter	Ideologiske modstandere, religiøse minoriteter	Alle, der er kommet på tværs af regimet/loven
Vagter	Bevæbnede	Bevæbnede, bevogte og beskytte	Bevæbnede	Bevæbnede
Tortur	Ja	Nej	Ja	Ja
Navneopråb	Nej ³³⁰	Ja	Ja	Ja
Ledsaget af	Ødelæggelse af den agrare infrastruktur, politisk undertrykkelse	Fratagelse af basale borgerrettigheder som følge af krig, spionagemistanke	Ideologisk eller religiøs skoling, belønningssystem	Ønske om at gøre lejrene rentable, brug af de indsatte i krigsindustrien
Tvangsarbejde	Nej	Nej	Ja	Ja
Daglig ledelse	Administration underlagt militære myndigheder, hemmeligt politi	Civiladministration, paramilitære enheder, hæren	Paramilitære organisationer, ideologiske partier	Paramilitære organisationer, industri

³³⁰ Pitzer: OLN. S. 20-40. Dette element dukker først op i lejrene under 1. verdenskrig.

	og paramilitære enheder			
--	----------------------------	--	--	--

10 Perspektivering

Jeg vil som nævnt beskæftige mig med to emner i dette afsnit, hybridlejrene og hvad de er for nogle størrelser og debatten om detentions- og modtagecentre for immigranter og hvorvidt denne debat er baseret på reelle sammenligninger eller er mere følelsesmæssigt funderet. Samtidig vil jeg antyde hvor dette speciale kan finde anvendelse og hvilken effekt det kan have på den offentlige debat.

10.1 Hybridlejrene

Hybridlejrene er lejre, der har træk til fælles med flere lejrtyper uden entydigt at kunne placeres i en enkelt. Nogle hybridlejre er skabt som sådanne mens andre systemer udvikler sig til det gennem tiden.

De sovjetiske Gulag-lejre er et eksempel på et lejrsystem, der går fra at være opdragelseslejre til at blive en hybrid af disse, rene arbejdslejre og nedbrydningslejre. Dette sker i en udvikling som finder sted under Stalin og som afbrydes efter hans død. Et andet eksempel på hybridlejre, der udvikler sig over tid, er nazisternes koncentrationslejre, der hurtigt går fra at være interneringslejre for politiske modstandere over nedbrydningslejre til arbejds- og dødslejre. I dette lejrsystem tæller menneskeliv ikke, kun den nazistiske ideologi tæller og alt, hvad der kan fremme denne. Det indbefatter både slavebindingen af laverestående racer og udryddelsen af disse, både gennem arbejde og gennem industrialiseret massedrab. Den nazistiske ideologi drev det så vidt at udryddelsen af en befolkningsgruppe blev vigtigere end den militære indsats.

Et eksempel på en lejrtipe, der er oprettet som en hybridlejr er den amerikanske lejr for terrormistænkte på Guantánamo, der både har elementer af en krigsfangelejr, en interneringslejr og hvis man medtager de lejre der fører til Guantánamo, nedbrydningslejre. Det er et lejrsystem som af den amerikanske administration bevidst bliver fastholdt i en gråzone rent juridisk, og det vanskeliggør en klassificering af lejren. Dette gælder dog for alle hybridlejre. De kan ikke passes ind i et klassificeringsskema for de har elementer fra flere lejrtyper i sig.

10.2 Debatten om detentions- og modtagecentre for immigranter

Som min analyse i afs. 6.4 viser, er debatten om disse lejre sjældent baseret på reelle sammenligninger med kendte lejrsystemer, men præget af en mere følelsesbaseret forståelse af hvad koncentrationslejre er. Det ses bl.a. gennem beskyldningerne mod Alexandria Ocasio-Cortez efter hendes udtalelser om at de amerikanske lejre er koncentrationslejre, hvad hun har ret i, jf. definitionen i afs. 2.1. Beskyldningerne gik på at hun forsøgte at nedgøre jødernes oplevelser under Holocaust ved at sammenligne de amerikanske lejre med de nazistiske. Dette var slet ikke hvad hun gjorde, hvis man går ud fra, at hun har kendt den gængse definition på en koncentrationslejr, afs. 2.1. Ifølge den har hun jo ret i sit udsagn, men koncentrationslejre er blevet et værdiladet begreb både i den politiske og den offentlige debat, og desværre peger opfattelsen af dette begreb i nazisternes retning. Dette kan kun skyldes en ting - det manglende fokus på andre lejrsystemer, hvoraf nogle har været tæt på at matche de nazistiske i bestialitet og grusomhed.

Også forslaget om at oprette en lejr for udviste kriminelle udlændinge på øen Lindholm gav anledning til at den borgerlige regering blev anklaget for at ville oprette koncentrationslejre på dansk jord. Et af argumenterne gik på at de kriminelle havde afsonet deres straf og derfor ikke kunne spærres inde. Modargumentet har været at straffen omfattede udvisning såvel som den afsonede fængselsstraf og derfor var straffen ikke afsonet, før de pågældende personer var ude af landet. Interneringen af dem på Lindholm skulle sikre, at de ikke bare kunne gå under jorden og på den måde undgå udvisning. I dette tilfælde er det det retslige aspekt, der er afgørende for definitionen af Lindholm som en koncentrationslejr, men juridisk set er modstandernes argument ikke gangbart, da Lindholm mere ville virke som et åbent fængsel end en koncentrationslejr, idet de indsatte havde lov til at forlade øen og tage til fastlandet.

10.3 Hvad dette speciale byder ind med og hvor det kan finde anvendelse

Som det fremgår af metateksten i specialet er jeg af den mening at pressen er en vigtig meningsdanner i den offentlige debat, og at den har fejlet når det kommer til debatterne om lejrene. Grunden til dette er den herskende beskrivelse af lejre som svarende til de nazistiske, for her virker det som om den kritiske journalistik er død og begravet, idet journalisterne ikke selv undersøger de lejre, de skriver om og heller ikke selv researcher på de lejre, de sammenligner dem med. Det er i hvert fald den fornemmelse jeg sidder tilbage med efter denne undersøgelse. Derfor er denne undersøgelse også tænkt som en guideline til at klassificere nye lejre og dermed nuancere debatten. Det kræver dog at journalister, politikere og andre meningsdannere i det offentlige rum tager ideen om at klassificere koncentrationslejre til sig og begynder at bruge den. Dette vil samtidig også betyde, at

sandsynligheden for at kunne gribe ind overfor den slags undertrykkelse som vi i dag ser i Myanmar, Kina og til en vis grad USA vil blive større og baseret på et mere faktisk grundlag. Det sidste kræver dog et fortsat arbejde med klassificeringen, et skarpt blik for udviklingen fra en lejrtype til en anden og ikke mindst et lige så skarpt blik for den politiske kontekst, der skaber lejrene. Samtidig er der flere lejrsystemer, der bør behandles så de kan klassificeres, men det har der desværre ikke været plads til i denne undersøgelse. Samtidig håber jeg, at denne undersøgelse vil åbne for brugen af Webers idealtipe som en historisk metode i fremtidige undersøgelser.

Litteraturliste

Forskningslitteratur

Applebaum, Anne: *GULAG – historien om de sovjetiske straffelejre*. Nørhaven Book, Viborg; 2004. Print.

Asklund, Kasper og Barbara Kjær-Hansen: *Analyse af sprog og kultur – en arbejdsbog til studieområdet på HHX*. Systimeibog, udgivelsesår ukendt. Tilgået 27.01.2020 via: <https://so1.systime.dk/index.php?id=frontpage&cmd=toc>. Ebog.

Elkins, Caroline: *Britain's Gulag – The Brutal End of Empire in Kenya*. Jonathan Cape, London; 2005. Print.

Gheith, Jehanne M. og Kathrine R. Jolluck: *Gulag Voices – Oral Histories of Soviet Incarceration and Exile*. Palgrave Macmillan, 2011. Print.

Heyningen, Elizabeth Van: *The Concentration camps of the Anglo-Boer War – A social history*, Johannesburg, Jacana Media (pty) Ltd, 2013. Print.

Hobhouse, Emily: *The British Concentration Camp Scandal – An Exposé og the Treatment of Boer Women and Children During the South African War by One of its Most Vociferous Opponents*. Oakpast ltd., 2017. Print

Howard, John: *Concentration Camps on the Home Front – Japanese Americans in the House of Jim Crow*. The University of Chicago Press, 2008. Print.

Ibrahim, Azeem: *The Rohingyas – Inside Myanmar’s Hidden Genocide*. C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd., 2016. Print.

Michalczyk, John J. og Naomi Blumberg(red.): *Religion, menneskerettigheder og Gulag*. Forlaget Gramma, 2007. Print.

Nørup, Ingrid: *Krigshelvede – 3½ år i japansk krigsfangelejr*. Frihedsmuseets Venners Forlag, 1999. Print.

Pitzer, Andrea: *One Long Night – A Global History of Concentration Camps*. Little, Brown and Company, 2017. Print. 474 s.

Rachlin, Israel og Rachel: *16 år i Sibirien - Erindringer*. Gyldendals Paperbacks, 1988.

Solsjenitsyn, Alexander: *En dag i Ivan Denisovitjs liv*. 2. udg. 6. oplag. Gyldendals Tranebøger, 1976. Print.

Stone, Dan: *Concentration Camps: A very short Introduction*. Oxford University Press, 2019. E-book.

Stræde, Therkel (red.): *De nazistiske koncentrationslejre. Studier og bibliografi*. Syddansk Universitetsforlag, 2009. Print.

Tanaka, Yuki: *Japan’s Comfort Women Sexual Slavery and Prostitution during World War II and the US Occupation*. Taylor & Francis Group, 2001. E-book.

Weber, Max: *The Methodology of Social Science*. The Free Press, 1949.

Wu, Hongda Harry: *Laogai - The Chinese Gulag*. West View Press, 1992. Print.

Artikler

Arbejderen: Sønnerlemmende kritik af Danmark fra Torturkomité i *Arbejderen*, Arbejderen.dk. Hentet 08.02.2020 fra <https://arbejderen.dk/indland/s%C3%B8nderlemmende-kritik-af-danmark-fra-torturkomit%C3%A9>. Web.

Bacelar, Agatha:” Are Immigrant Detention Centers the New Internment Camps?”. Bragt i *Emerson Collective*, oktober 2015. Tilgået 21.04.2020 via: <https://www.emersoncollective.com/articles/2015/10/are-immigrant-detention-centers-the-new-internment-camps/>. Web.

BBC News:” **UN 'alarmed' by reports of China's mass detention of Uighurs**”. Bragt 31.08.2018. Tilgået 01.05.2020 via: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-45364689>. Web.

Beydoun, Khaled A.:” China holds one million Uighur Muslims in concentration camps”. Bragt i *Al Jazeera*, 13.09.2018. Tilgået 30.04.2020 via: <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/china-holds-million-ughur-muslims-concentration-camps-180912105738481.html>. Web.

Bunin, Gene A.:” Xinjiang’s Hui Muslims Were Swept Into Camps Alongside Uighurs”. Bragt i *Foreign Policy*, 10.02.2020. Tilgået 30.04.2020 via: <https://foreignpolicy.com/2020/02/10/internment-detention-xinjiang-hui-muslims-swept-into-camps-alongside-ughur/>. Web.

Campbell, Charlie:” Leaked Documents Claim to Reveal Internal Protocols for China's Muslim Detention Camps”. Bragt i *Time - World - China*, 25.11.2019. Tilgået 29.04.2020 via: <https://time.com/5738401/xinjiang-ughur-muslim-camps-china-cables/>. Web.

” **Data leak reveals how China 'brainwashes' Uighurs in prison camps**”. Bragt i *BBC - Asia - China*, 24.11.2019. Tilgået 29.04.2020 via: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-50511063>. Web.

Editorial Board:” **How China corralled 1 million people into concentration camps**”. Bragt i *Washington Post - Opinion*, 29.02.2020. Tilgået 29.04.2020 via: https://www.washingtonpost.com/opinions/global-opinions/a-spreadsheet-of-those-in-hell-how-china-corralled-ughurs-into-concentration-camps/2020/02/28/4daeca4a-58c8-11ea-ab68-101ecfec2532_story.html. Web.

Fenwick, Ben:” ‘Stop Repeating History’: Plan to Keep Migrant Children at Former Internment Camp Draws Outrage” I *The New York Times*. Bragt 22. Juni 2019. Tilgået 18.04.2020 via: <https://www.nytimes.com/2019/06/22/us/fort-sill-protests-japanese-internment.html>. Web.

Grenov, Stig: Debat: Dementi. Kærshovedgård er ikke længere det tætteste, Danmark kommer på en koncentrationslejr i *Debat*, Kristeligt fagblad. Hentet 08.02.2020 fra <https://apps-infomedia-dk.proxy3-bib.sdu.dk/mediarkiv/link?articles=e78953ed>. Web.

Holmes, Jack: "An Expert on Concentration Camps Says That's Exactly What the U.S. Is Running at the Border". Bragt i *Esquire*, 13. Juni 2019. Tilgået 18.04.2020 via: <https://www.esquire.com/news-politics/a27813648/concentration-camps-southern-border-migrant-detention-facilities-trump/>. Web.

Holst, Helene Kristine: International rapport om dansk udlændingecenter får hård kritik: Ensidig i *Nyheder*, Berlingske. Hentet 08.02.2020 fra: <https://apps-infomedia-dk.proxy3-bib.sdu.dk/mediarkiv/link?articles=e789add>. Web.

Jensen, Per H.: *Kontekstuelle og tværnationale komparative analyser*. August 2006. Tilgået 27.01.2020 via: https://www.researchgate.net/publication/277035006_Kontekstuelle_og_tvaernationale_komparative_analyser/citations. Web.

Karner, Lasse: "Overvågning og politikontrol er blevet hverdag for millioner af muslimske uighurer i Kinas vestlige Xinjiang-provins. Over 100.000 personer er sendt i politiske opdragelseslejre". Bragt i *Kristeligt Dagblad*, 06.03.2018. Tilgået 03.05.2020 via: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/udland/kina-sender-tusinder-i-opdragelseslejre>. Web.

Kirell, Andrew: "It Took America 72 Hours to Invoke Internment Camps for Syrian Refugees". Bragt i *Daily Beast*, 13. April 2017. Tilgået 21.04.2020 via: <https://www.thedailybeast.com/it-took-america-72-hours-to-invoke-internment-camps-for-syrian-refugees>. Web.

Lock, Samantha: "BRUTALLY OPPRESSED - China's Uighur Muslims 'are being thrown into detention camps for having beards, wearing veils and using the internet'". Bragt i *The US Sun*, 17.02.2020. Tilgået 30.04.2020 via: <https://www.the-sun.com/news/415604/chinas-uighur-muslims-are-being-thrown-into-detention-camps-for-having-beards-wearing-veils-and-using-the-internet/>. Web.

Mazelis, Fred: "Report highlights mistreatment of refugee children in US internment camps" I *World Socialist Web Site*. Publisheret af International Comitee of the Fourth International, 22.

Juni 2019. Tilgået 18.04.2020 via: <https://www.wsws.org/en/articles/2019/06/22/immi-j22.html>. Web.

Mingxuan, Li:” Sinicization of Islam: Xi Jinping Thought Instead of Quran”. Bragt i *Bitter Winter - A MAGAZINE ON RELIGIOUS LIBERTY AND HUMAN RIGHTS IN CHINA*, 25.02.2020. Tilgået 29.04.2020 via: <https://bitterwinter.org/xi-jinping-thought-instead-of-quran/>. Web.

Nielsen, Gitte:” **Trump's chancer er små, men hans retorik er farlig**”. Bragt i *USA i dag*, 13.09.2015. Tilgået 08.05.2020 via: http://usaidag.com/forside/artikler/trumps_farlige_retorik.html. Web.

Nielsen, Mads Bomholt:” Det 'glemte' folkemord i Tysk Sydvestafrika - mellem politiske fejder og historiske fakta” i *Kultur-samfund*, Videnskab.dk. Bragt 30. juni 2016, tilgået 17.02.2020 via: <https://videnskab.dk/kultur-samfund/det-glemte-folkemord-i-tysk-sydvestafrika-mellem-politiske-fejder-og-historiske-fakta>. Web.

Nissen, Mogens Rostgaard:” De danske civilfanger under Første Verdenskrig” i *Sønderjyske Årbøger 2014*, red. Af Mikkel Leth Jespersen, Hans-Ole Mørk, Anne Marie Overgaard, Mogens Rostgaard Nissen, Hans Schultz Hansen og Mads Mikkel Tørsleff. Historisk Samfund for Sønderjylland, 2014. Print.

Pitzer, Andrea:” How the Trump Administration's Border Camps Fit into the History of Concentration Camps” I *GQ*, 18. Juni 2019. Tilgået 18.04.2020 via: <https://www.gq.com/story/us-border-concentration-camps>. Web.

Rahim, Zamira:” **UK joins 22 other UN nations in condemning China's detention of Uighur Muslims**”. Bragt i *The Independent -News > World > Asia*, 30.10.2019. Tilgået 01.05.2020 via: <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/uighur-muslim-china-xinjiang-united-nations-human-rights-uk-religious-freedom-a9177191.html>. Web.

Rajagopalan, Megha:” **She Escaped One Of China's Brutal Internment Camps For Muslims. Now She Could Be Sent Back.**”. Bragt i *BuzzFeedNews*, 15.02.2020. Tilgået 30.04.2020 via: <https://www.buzzfeednews.com/article/meghara/china-uighur-xinjiang-kazakhstan>. Web.

Rasmussen, René: Interneringerne i Flensborg ved Første Verdenskrigs udbrud i *Sydslesvigsk Forening for Flensborg Amt – Julen 2014*. Sydslesvigsk Forening for Flensborg Amt, 2014. Print.

Ritzau:” **Mindst 21 er dræbt i voldelige sammenstød i Kina**”. Bragt i *Fyens Stiftstidende - Udland*, 24.04.2013. Tilgået 03.05.2020 via: <https://fyens.dk/artikel/mindst-21-er-dr%C3%A6bt-i-voldelige-sammenst%C3%B8d-i-kina>. Web.

Qin, Amy:” ***In China’s Crackdown on Muslims, Children Have Not Been Spared***”. Bragt i *The New York Times - Asia Pacific*, første gang 28.12.2019, opdateret 17.02.2020. Tilgået 30.04.2020 via: <https://www.nytimes.com/2019/12/28/world/asia/china-xinjiang-children-boarding-schools.html>. Web

Samuel, Sigal:” China Is Treating Islam Like a Mental Illness”. Bragt i *The Atlantic*, 28.08.2018. Tilgået 01.05.2020 via: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/08/china-pathologizing-uighur-muslims-mental-illness/568525/>. Web.

Serwer, Adam:” A Crime by Any Name”. Bragt i *The Atlantic*, 3. Juli 2019. Tilgået 21.04.2020 via: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/07/border-facilities/593239/>. Web.

Stieb, Matt:” Everything We Know About the Inhumane Conditions at Migrant Detention Camps”. Bragt i *Intelligencer*, 2. Juli 2019. Tilgået 21.04.2020 via: <https://nymag.com/intelligencer/2019/07/the-inhumane-conditions-at-migrant-detention-camps.html>. Web.

Stolberg, Sheryl Gay:” ***Ocasio-Cortez Calls Migrant Detention Centers ‘Concentration Camps,’ Eliciting Backlash***”. Bragt i *The New York Times*, 18. Juni 2019. Tilgået 08.05.2020 via: <https://www.nytimes.com/2019/06/18/us/politics/ocasio-cortez-cheney-detention-centers.html>. Web.

Swedberg, Richard: How to use Max Weber's Ideal Types in sociological Analysis. *Journal of Classical Sociology* 2018, vol. 18 (3).

”Østasien blev Japans slavelejr” i *Historie*, nr. 1, 2012. s. 26-33. Print.

Andre online ressourcer

” American atrocities” I *Philippine-American War*, Wikipedia. Tilgået 12.03.2020 via: https://en.wikipedia.org/wiki/Philippine%E2%80%93American_War#American_atrocities. Web.

”Anne Applebaum” på anneapplebaum.com. Tilgået 12.03.2020 via: <https://www.anneapplebaum.com/>. Web.

Azeem, Ibrahim:” Azeem Ibrahim”. Tilgået 15.05.2020 via: <https://www.azeemibrahim.com/>. Web.

Bio:” Andrea Pitzer” på andreapitzer.com. Tilgået 12.03.2020 via: <https://andreapitzer.com/bio/>. Web.

Cornell University:” Richard Swedberg” under *The Department of Sociology*. Tilgået 12.03.2020 via: <https://sociology.cornell.edu/richard-swedberg>. Web.

Danmarkshistorien.dk:” René Rasmussen” ved *Aarhus Universitet*. Tilgået 12.03.2020 via: <https://danmarkshistorien.dk/om-os/forfattere/rene-rasmussen/>. Web.

”Donald J. Trump”, *Wealth*, Wikipedia. Tilgået 08.05.2020 via: https://en.wikipedia.org/wiki/Donald_Trump#Wealth. Web.

”Elizabeth van Heyningen” I *Our Authors*. Tilgået 12.03.2020 via: <https://www.jacana.co.za/our-authors/1912-elizabeth-van-heyningen>. Web.

Emily Hobhouse” i *New World Encyclopedia*. Tilgået 12.03.2020 via: https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Emily_Hobhouse#References. Web.

Forskerportal:” Therkel Stræde” ved *SDU*. Tilgået 12.03.2020 via: <https://portal.findresearcher.sdu.dk/en/persons/therkel>. Web.

“Frederick Roberts, 1st Earl Roberts” fra *Wikipedia.org*. Tilgået 18.03.2020 via:
https://en.wikipedia.org/wiki/Frederick_Roberts,_1st_Earl_Roberts. Web.

” General Valeriano Weyler” I *The World of 1898: The Spanish American War*. Tilgået 12.03.2020 via: <https://www.loc.gov/rr/hispanic/1898/weyler.html>. Web.

” Harry Hongda Wu “, *Biography*, Encyclopædia Britannica. Tilgået 28.04.2020 via:
<https://www.britannica.com/biography/Harry-Hongda-Wu>. Web.

Harvard University:” Caroline Elkins” I *Department of History, Harvard University*. Tilgået 16.03.2020 via: <https://history.fas.harvard.edu/people/caroline-elkins>. Web.

”Henmuring”. *Mur og Tag*. Tilgået 09.05.2020 via: <https://www.mur-tag.dk/udfoerelse/opmuring/vinterforanstaltninger/vejledning/>. Web.

” Horatio Herbert Kitchener, 1st Earl Kitchener” i *Encyclopædia Britannica*. Tilgået 12.03.2020 via: <https://www.britannica.com/biography/Horatio-Herbert-Kitchener-1st-Earl-Kitchener>. Web.

Jensen, Ole Helmer: Boerkrigen i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 12. august 2019 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=48962>. Web.

King’s College, London:” John Howard” på *King’s People*. Tilgået 12.03.2020 via:
<https://www.kcl.ac.uk/people/professor-john-howard>. Web.

Lammers, Karl Christian: autoritære regimer i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 4. februar 2020 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=42375>. Web.

Mitzman, Arthur: Max Weber I *Encyclopedia Britannica*, udg. Af Encyclopedia Britannica Inc. Tilgået den 16. februar 2020 via: <https://www.britannica.com/biography/Max-Weber-German-sociologist>. Web.

nabr og krja: ” Navneforvirring: Myanmar eller Burma?”. *TV2 nyheder*, 28. sep. 2007. Tilgået 15.04.2020 via: <https://nyheder.tv2.dk/article.php/id-8784661%3Anavneforvirring-myanmar-eller-burma.html%27%27%27%27A%3D0>. Web.

Ordbog: ”internere” I *Den Danske Ordbog*. Tilgået 16.04.2020 via: https://ordnet.dk/ddo/ordbog?entry_id=11024003&query=internerer. Web.

“Philippine-American War” I *Encyclopædia Britannica*. Tilgået 12.03. 2020 via: <https://www.britannica.com/event/Philippine-American-War>. Web.

Royal Holloway University of London:” Professor Dan Stone” I *Researchers*. Tilgået 12.03.2020 via: https://pure.royalholloway.ac.uk/portal/en/persons/dan-stone_92b20c65-3f9e-4c7e-a084-622b74836e62.html. Web.

“Support from the far right”, *Election 2016*, Wikipedia. Tilgået 08.05.2020 via: https://en.wikipedia.org/wiki/Donald_Trump#2016_presidential_campaign. Web.

Svensson, Palle: styreformer i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 4. februar 2020 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=166292>. Web.

The Danish Center for Holocaust and Genocide Studies:” **1938-1940 Radikalisering - fordrivelse og ghettoisering**”. *Nazistisk race- og jødepolitik*. Tilgået 12.05.2020 via: <http://www.holocaust-uddannelse.dk/baggrund/nraceogjodepolitik.asp#1939-41:%20Radikalisering%20-%20fordrivelse%20og%20ghettoisering>. Web.